

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

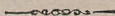
de offentlige

Afgangs- og Aarsprøver

i

Herlufsholms lærde Skole

i Juni og Juli 1891.

Indbydelsesskrift

til de offentlige

Afgangs- og Aarsprøver

i

Herlufsholms lærde Skole

i Juni og Juli 1891.

- I. Herlufsholms Skoles Manuskriptsamling. Af Rektor, Dr. phil. Joh. Forchhammer.
- II. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten i Skoleaaret 1890—91. Af Rektor, Dr. phil. Joh. Forchhammer.

NÆSTVED.

A. C. Bangs Enkes Bogtrykkeri.

Herlufsholms Skoles Manuskriptsamling.

Af Rektor, Dr. phil. Joh. Forchhammer.

Da i Aaret 1878 Herlufsholms Skolebibliothek blev omordnet, udsondredes alle Haandskrifter og anbragtes i Skabene i Museumsbygningens inderste Værelse, hvor Kunstsagerne, Mønterne og Medaillerne fremlagdes. Ved den Lejlighed skrev jeg et Slags Seddelkatalog til Haandskriftsamlingen; men om Udgivelsen af dette Katalog blev der ikke Tale. En stor Del af de skrevne Sager vare fuldkommen værdiløse — Kollegiehefter m. m. —, og det, som kunde have nogen Værdi, maatte nærmere gjenneemgaas; thi i mange Tilfælde vilde den blotte Titel intet sige, naar man ikke tillige kunde angive Indholdet nærmere. Dette krævede imidlertid en omhyggeligere Gjennemgang af selve Haandskrifterne, end jeg havde Tid og Lejlighed til at foretage mig. Saaledes henlaa mine Seddelpakker i over en halv Snes Aar ubenyttede. Af og til kom jeg tilbage til et eller andet Haandskrift, der syntes at have større Interesse, et og andet gjorde jeg lejlighedsvis Videnskabsmænd opmærksomme paa, og en enkelt Pakke: „Documenta und Briefe betreffend die Verpflegung etc. der im kayserlichen Dienste stehenden königl. Dänischen Truppen von A^o 1703, 4, 5, 6, 7 und 8“, har givet mig Anledning til at skrive en Afhandling: „Det danske Hjælpekorps i østerrigsk Tjeneste fra 1704—1709 og Rejsningen i Ungarn“, som findes i Hist. Tidsskrift V. 2. 102—65. Det var dog først ifjor Som-

mer, da Herlufsholms Stiftelses store Godsarkiv blev gennemgaaet og ordnet, at jeg henlede Forstanderens Opmærksomhed paa vor lille Haandskriftsamling, og vi bleve da enige om det Ønskelige i, at der i næste Skoleprogram optoges en Fortegnelse over Haandskrifterne. Uagtet jeg er mig bevidst, at jeg savner saavel bibliografiske som historiske Forudsætninger for at gjøre dette tilsyneladende lille Arbejde paa en fuldt tilfredsstillende Maade, har jeg ikke villet undslaa mig ved at gjøre, hvad jeg kunde. Det har endda i den Form, hvori det foreligger, taget mig ikke saa ganske kort Tid.

Hovedstammen i vor Haandskriftsamling skyldes en testamentarisk Gave af Skolens Forstander, Gehejmerraad Christian Brandt. I sit Testamente havde han udtrykkelig nævnet sine Manuskripter iblandt de Bøger, som han legerede Herlufsholms Skole. Disse Manuskripter indeholdt for en stor Del Afskrifter af Forestillinger, som Gehejmerraad Brandt i sine forskjellige Embedsstillinger havde indgivet. Man faar en bestemt Forestilling om, at han ønskede at give et samlet Indtryk af sin omfattende offentlige Virksomhed. Ved Siden heraf var der en Del Udskrifter af forskellige Protokoller og ikke faa Originaler, dels Afhandlinger tilstillede Gehejmerraad Brandt af vedkommende Forfattere selv, dels enkelte Aktstykker, der aabeubart ved en Forglemmelse laa imellem de Brandt'ske Papirer og ved hans Død burde være afgivne til vedkommende Arkiv. Over hele den store Bog- og Manuskript-Samling forfattede Sekretær Topp, Herlufsholms daværende Inspektør og Skrivelærer, en Katalog. Hvorledes det imidlertid gik med denne Manuskriptsamling, vil jeg lade Sekretær Topp selv fortælle:

„Ved et af Herr Kammerherre og Cancellie Præsident Kaas's første Besøg her paa Stiftelsen i Sommeren 1805 blev mundtlig befalet, at en Deel Manuskripter og Bøger, som fandtes i Salig Geheimeraad Brandts til Skolen testamenterede Bibliothek skulde udtages og indsendes til det Kongelig Danske Cancellie til Undersøgelse, da det formentes, at samme maatte være nogle af de Kongelige Kollegier vedkommende. I den Anledning blev først, efter Ordre, Cataloget over bemeldte Bibliothek til Cancelliet indsendt, og med sammes Tilbagelevering fulgte en Fortegnelse over de Bøger, som man ansaae for ikke her at maatte bevares, hvilke derpaa, med samme Fortegnelse, af mig bleve indbragte, og i det Danske Cancellies Archiv afleverede.“

Herlufsholm d. 27de Novbr. 1809.

H. P. Topp.

I en nærmere Forklaring siger Sekretær Topp: „Anledningen til Præsidentens Ytring om Manuskripterne er given ved et Udkast til en Fortale til Bibliothekets Katalog, som jeg havde forfattet — hvilket Udkast var indlagt i Cataloget og ved Uagtsomhed forglemt at udtages, da jeg præsenterede dette for Præsidenten“.

Jeg vedlægger Fortegnelsen over de Manuskripter, der dengang indsendtes, med Topps Bemærkninger. Man vil se, at Begrebet: „det Raadstu-Sager er, som ties bør“ har faaet en forbausende Udstrækning. Da disse Manuskripter nu i snart et Aarhundrede have været i Statens Eje, er der vel intet Haab for Herlufsholm om at faa dem tilbage, og da Papirerne ere indordnede hvert paa sit Sted i Arkivpakkerne, maa det vel indrømmes, at de til videnskabeligt Brug kan benyttes og vel ere benyttede i større Udstrækning end, om de laa paa

Herlufsholm. Men et andet Spørgsmaal er, om det er forsvarligt saaledes ved et Magtbud at annullere en Mands testamentariske Bestemmelser.

Liste over de indsendte Haandskrifter.

(Uddrag af Kataloget med Sekretær Topps Bemærkninger.)

- 1) Journal over den af Geheime-Conferentsraad v. Hagen og Kammerherre v. Støcken holdte Commission imellem Geh. Raad Claus Reventlov og Kammerherre Niels Juel med Frue Soph. Amal. Parsberg 1748.
[en Kopic. Kommissionen var nedsat for at undersøge en efter Testamente afholdt Skifteforretning — altsaa en privat Sag.]
- 2) Tanker indsendt til Præsidenten for Inspectionen ved det nye Lov-Værk angaaende 1. Finlapperne i Norge. 2. Straf for Tyveri, som skeer paa Sager, som ei under lukt Gjemme kan bevares. 3. Jagten, især Dyre-Jagten. 4. Charters Optagelse og Afridsning over et Stykke Land, som der disputeres om. 5. Skifteforretninger efter Bønder.
[er forfattet af en Person ved Navn Jacob Wilhelm Dass og dateret 25. Jan. 1746. Det er en privat Mands Tanker paa nogle faa Blade og af aldeles ingen Betydning.]
- 3) Skifte-Afhandling efter Salig Ditmar Bøske (sluttet 1683).
[Original.] — Hører vel til de v. Støckenske Papirer (se nedenfor).
- 4) Inddeeling udi 125 Punkter af de Forordninger, Placater og specielle kgl. Bevillinger og Befalinger, hvorudi Magistratens og Politivæsenets Pligter udi Kjøbenhavn ere bestemte, for saa vidt Religionen og Moraliteten at beoagte egentlig er vedkommende — udarbejdede af Carl Pontoppidan Khavn. 1797.
[Trykt i Pontoppidans Magazin — Nærværende skrevne Afhandling blev foræret Sal. Geheimeraadens af Forfatteren, førend den blev trykt.]
- 5) Udkast til en nye Anordning om Fælledskabets Ophævelse. s. l. et a.
[Et trykt Udkast.]

- 6) Forslag til en foreløbende forbedret Brand-Anordning for Staden Kjøbenhavn, — med derover gjorte allerunderdanigste Forestilling og et Register.
[Kopier, afskrevne 1796.]
  - 7) Commissions Protokol, som er ført udi den kgl. anordnede Commission om Lovens Revision og Forandring, begyndt d. 1ste Marts 1680 og continueret til 13de May 1685.
[Kan ikke skjønnes at være original, fordi Forhandlingerne intet Steds ere underskrevne. Sal. Geheimeraaden har faaet dem mellem sin Faders Papirer.]
  - 8) Udskrifter af adskillige Sager, som for Hoyeste Ret og andre Retter i Danmark og Norge ere foretagne.
  - 9) P. Kofoed Anckers i Aaret 1759 indgivne Betænkninger til Lov-Commissionen angaaende Lovens Revision.
[Kan heller ikke skjønnes at være original.]
  - 10) Forhør og Commissions Dom Anno 1753 over en Qvindesperson Jacobine Withusen og Sognepræsten i Strøbye Hr. Fischer samt dennes Broder, Lieutenant F.
  - 11) Adskillige Udkast til Anordninger og Bekjendtgjørelser, samt til kgl. Resolutioner.
  - 12) Relation over Amterne og Byerne i Danmark og Norge.
  - 13) Nogle Efterretninger om Handelskompagnerne. Den danske Handel og Handels-Planer. — Havnevæsenet, især ved Helsingør. — Den holstenske Kanal m. m.
[Angaar for det meste det vestindiske Compagnie, i den Tid Geheimeraaden var Directeur derved.]
  - 14) Afskrifter af nogle af den i Landboe-Sagerne nedsatte Commissions Forhandlinger.
[Forhandlingerne haves trykte i to Quart-Bind Kbhavn. 1788 og 89.]
  - 15) Afskrift af Justitsr. Pontoppidans P. M. af 12. Oct. 1791 til Kjøbenhavns Magistrat angaaende Fattigvæsenets bedre Ordning.
[P.'s P. M. med dertil hørende har han selv afleveret Sal. Geheimeraaden, hvilket hans vedhæftede Skrivelse udviser.]
- Afskrift af Forestillingen af 10. April 1799 fra den anordnede

Commission angaaende Fattigvæsenet med samtlige dertil hørende Bilag.

Indbydelse til Corsørs Indbyggere at tegne sig for et vist aarligt Bidrag til en Arbeids-Anstalts Oprettelse — af Dr. F. Plum dat. 28. Oct. 1793.

[Indbundne i et Bind.]

- 16) Nogle Efterretninger om Fattigvæsenet.

[Miscellanea af ingen Betydning.]

- 17) Adskilligt om Khavns Magistratur-Foranstaltninger efter Ildebranden 1795 — om Haandværkslaugene — om Politimester-Embedet.

[Nogle Papirer synes at være originale.]

- 18) Fortegnelse over de Personer, som nyde Pension af Skatkammer-Kassen.

- 19) Kgl. Befaling dat. 22. May 1789 til Geh. Raad Grev Schimmelmann, Geh. Raad Grev Reventlov, Geh. Raad Brandt, Biskop Balle og flere at sammentræde i en Kommission for at indgive Forslag til det alm. Skolevæsens Forbedring i Danmark.

Ueber Schulen u. Schulanstalten in Dänemark v. Konf. Trant. Indberetning til det kgl. Danske Cancellie fra Stiftamtmanden over Sjællands Stift, Geh. Raad Haxthausen og Biskop Balle, dat. 4. Spt. 1789 angaaende Skolevæsenets Tilstand i det dem underlagte Stift.

Udkast til en Forordning om Skolerne paa Landet i Danmark, hvorhos er tilføjet:

- 1) Instruction for de i Følge Forordningens 5te Kap. 3die § oprettende Sogne-Skole-Kommissioner.
- 2) Instruction for de ved Forordningens 5. Kap. 1ste § oprettende Amts-Kommissioner.

Udkast til en Instruction for Skoleholdere.

Udkast til et Reglement for de danske Skoler.

[Samlede i eet Bind. Bestaaer af lutter Afskrifter. Geh. Raadens Hensigt med at samle Skolekommissionens Forhandlinger var at betjene sig af dem ved Herlufsholms lærde- og Landsbyskolernes Indretning.]

- 20) Miscellanea angaaende Skolevæsenets Forbedring.

[heri Adskilligt, som ikke er Kopie.]

- 21) Forslag, inddelt i 11 Punkter til de lærde Skolers Forbedring.
 Forsøg til at bestemme Undervisningens Omfang i Special
 Klasserne og Grændserne for enhver i Særdeleshed.
 Forslag af Mænd til at forfatte de i enhver Videnskab nød-
 vendige Lærebøger.
 Liste over de af Rektor Tauber i Forslag bragte, eller som
 gode Mønstre anpriste Skolebøger.
 Hertug Friderich Christians Tanker om Nødvendigheden af
 en Skolereform, og hvorledes samme bør iværksættes.
 Brev fra Konferentsr. Trant og Note fra Hertugen til Com-
 missionen med et Udtog af de fleste danske Rectorers Tanker
 til Skolevæsenets Forbedring.
 Adskillige af Kommissionens Medlemmers Tanker over Rec-
 torernes Forslage til Skolevæsenets Forbedring.
 Planens Reduction til at forelægge Regieringen.
 Kommissionens endelige Forestilling til Kongen.
 [jfr. det ad 19 bemærkede.]
- 22) Den kjøbenh. Latinske Skoles Historie, dens Indtægter og
 hidtil værende Indretning.
 Extrakt af Skolens Bibliotheks Indtægter fra 1784—1793.
 Extrakt af Skolens Regnskab for Aaret 1793.
 Extrakt af Skolens Curators Regnskab for Aaret 1793.
 Protokol over de imellem de fra Commissionen for det lærde
 Skolevæsens delegerede Medlemmer og de til den nye Skole-
 Indretning antagne Overlærere holdte Møder,
 Vedkommende Læreres Bedømmelse over de i Aaret 1797 i
 enhver Klasse i Skolen værende Disciple.
 Udtog af foranførte Bestemmelser.
 Schema til Time-Fordelingen i de lærde Skoler.
 Forestilling til Kongen angaaende en Hovedforandring med
 Kjøbenh.'s Latinske Skole. — Hermed fire Bilag og den paa
 Forestillingen under 20. Oct. 1797 faldne kgl. Resolution.
 Biskop T. Blochs Plan d. 17. Juni 1794, indgivet til det kgl.
 danske Cancellie angaaende Odense Gymnasiums og Skoles
 Forandring til en lærd Real-Skole eller kgl. Lyceum.
 Professor H. Sibberns Forslag i samme Henseende dat. 4.
 Jan. 1794.

Professor C. G. Seydlitzs Forslag i samme Anledning dat 10. Marts 1794.

Biskop Blochs P. M. af 20. Decbr. 1791 til det danske Cancelli om Odense Gymnasiums og Skoles Tilstand, tilligemed Professorerne Bützow og Seydlitz's til Biskoppen afgivne Indberetning.

Special Betænkning af Rector Tauber i Roeskilde over de indgivne Forslag til Odense Gymnasii og den Lat. Skoles Omskabning til en Slags lærd Real-Skole d. 2. Nov. 1794.

Detaillet Plan til en lærd Real-Skole i Odense af H. A. Gottschalck d. 4. April 1794.

Afskrift af Efterretninger om Gymnas. og den latinske Skole i Odense 1788 og 1790, indsendt 1794 af H. Sibbern.

[jfr. det ad 19 bemærkede.]

- 23) Miscellanea om Universitetet i Kjøbenhavn, samt noget om et norsk Universitet.
- 24) Gage-Reglement for Told- og Konsumtionsbetjentene i Danmark, Norge og Hertugdømmerne.
- 25) Om Toldindtraderne samt Varers Ind- og Udførsel i de kgl. danske Stater i det 18de Aarhundrede.
- 26) Extract af det Vestindisk-Guineiske Rente og General-Toldkammers Forestillinger for Aarene 1784—89 incl. 6 Bind.
[Disse 6 Bind ere Afskrifter af de Forestillinger, som Sal. Geh. R. refererede fra Toldkammeret. Ved hver Forestilling findes af Geh. R.ens egen Haand udførlige Anmærkninger over Sagerne. Saadanne Skrifter maa upaatvivelig anses for Geh. R.ens Eiendom, da han, alene for at kunne til alle Tider gjøre Regnskab for sine Forretninger, lønnede Skrivere og selv med ufortrøden Flid tilføjede alle de Oplysninger, som disse ikke kunde forfatte. Kollegiernes Forestillinger ere jo nu offentlige Acta og Udfaldet bekjendtgjøres ved Trykken.]
- 27) Miscellanea om General-Toldkammeret. 2 Bind.
- 28) Canzeley Arbeiten von 1757 bis 1764.
[Er et tykt Bind i Pergament, indeholdende Sal. Geh. R.'ens Vota og øvrige Arbejder i Aarene 1757 til 1764 som Medlem af det tyske Cancellie, skreven med egen Haand.]

- 29) Extract af det danske Cancellies Forestillinger for Aarene 1788 til 1799 incl. 12 Bind.
[jfr. det til 26 bemærkede.]
- 30) Extract af Forestillinger for General-Postamtet for Aarene 1793 til 1796 incl. 2 Bind.
[indeholde de Forestillinger, som Geh. R.den paa General Postamtets Vegne refererede. De have samme Beskaffenhed, som alle før omtalte Forestillinger, og ere, ligesom disse, blotte Kopier.]
- 31) Adskillige Efterretninger og Resolutioner om General-Post-Amtet. 1 Bind.
- 32) Om Post-Pensions Kassen.
- 33) Kollegial-Instructioner etc. om det danske Cancellie og de derunder hørende verdslige og geistlige Embeder.
- 34) Om Finants-Kollegium, den danske Banque og Pengevæsenet, Assurance etc.
- 35) Adskilligt om Vaisenhuset og Missions-Collegio.
[31—35. for største Delen Kopier.]
- 36) Miscellanea Danica.
[En Pakke, kun faa interessante Ting.]
- 37) Miscellanea Danica.
[Indbundet og har i mange Aar været i Bibliotheket.]
- 38) Indberetning fra Biskop Balle om de fornemste Sognekald og de residerende Kapellaniers Indkomster i Sjællands Stift, samt Forslag til de sidstes Forbedring d. 8. Marts 1792.
Samme Indberetning fra Biskoppen i Fyens Stift.
Biskop Balles Indberetning om Kirke- og Skole-Visitats Sjællands Stift Aar 1787, 1788 og 1790.
Samme Indber. fra Biskop Schønheider over Visitats i Throndhjems Stift. 1789.
Fundats af Dronning Sophia Magdalena for det kgl. Stift Walløe 13. Maj 1738 (tydsk).
Kong Christian d. Sjettes Confirmation paa bemeldte Fundats med de Forandringer, som senere ere skeede (tydsk). — Flere Wallø Stifts Fundation tilføjede Forandringer.
Endel Efterretninger, Prinsesse Charlotte Amaliae milde Stiftelse angaaende.

Stad-Physikus Mangors Forslag til det kgl. danske Cancelli angaaende Vaisenhusets Ophævelse tilligemed Sekretær Gudes Igjendrivelse af dette Projekt.

Adskillige Efterretninger angaaende Vaisenhuset i Kjøbenhavn.

[1 Bind, kun Kopier.]

- 39) Udkast af d. danske Cancellies Historie indtil Slutningen af det 17de Aarhundrede.

Forslag til en alm. Collegie-Instruction af Berner. Khvn. 1798 med Forklaring og Anmærkning af samme Forfatter. von Schmettau wahrhaft genaue Erzählung, was zwischen ihm und dem nordischen Officier vorgegangen ist. D. 31. Oct. 1793.

P. M. die Administration d. Grafschaft Ranzau betreffend.

Beskrivelse i Korthed over Øen St. Jan i Vestindien.

Instruction for den af Directionen for den Guineiske Handel til Gouvernør over de danske Etablissementer paa Kysten Guinea beskikkede Kapitain A. R. Bjørn. D. Khvn. 30. April 1789.

Gesuch abseiten des Pächters Reiche an die Direction der königl. Credit-Kasse in Betreff einer Unterstützung bey Einführung einer neuen Cultur etc. mit einem Plan u. Anschlag der Kosten. Febr. 1792.

Practische Abhandlung dauerhafte Gebäude von bloszer Erde aufzuführen v. Architect W. Meisner u. Beckmann.

Fortegnelse over det benificerede Gods i Danmark og Norge, som fra Aaret 1790 til Slutningen af 1795 er hortsolgt.

Biskop Schönheiders Forestilling d. 1. May 1793 om hensigtsmæssigere Foranstaltninger til Oplysningens Fremme i Nordlandene.

Sorenskriver Eiler Rosenvinge om Nordlandene og i Særd. Saltens Fogderi.

Berners Forslag til nogle Forbedringer i Kirkeskikkene d. 17. April 1798.

Provst Giellebølls Erkl. over Kirkeskikkene, d. Stavanger 8. Aug. 1791.

Tanker med en god Villie, foranledigede ved det Spørgsmaal:

hvorfor tale Menneskene saa lidet om Gud i deres Selskaber — af C. P.

Tanker og Anmærkninger i Anledning af Skriftet: Repertorium for Fædrelandets Religions-Lærere.

Biskop Schönheiders Denunciation til d. kgl. danske Cancelli af Skriftet: Repertorium f. Fædrelandets Religions-Lærere med det theologiske Facultets derom afgivne Erklæring. 1796. Det theol. Facultets Erkl. af 22. Spt. 1795 over Skriftet: Repertorium o. s. v.

Det theol. Facultets Erkl. om Ægteskaber i forbudne Led af 22. Maj 1789 og 3. Febr. 1791.

Compilation af adskillige af de indsigtfuldeste og retskafneste Mænds Tanker angaaende Besvangrelse udenfor Ægteskab.

Ueber die dänische Mission in Ostindien.

[De Originaler, som findes i dette Bind, ere tilskrevne Sal. Geh. Rd. selv. Det øvrige er Afskrifter.]

- 40) Upartiske Tanker til hoyere Eftertanke fremsat udi fire Spørgsmaale med documenterede Giensvar angaaende Misbrugene at forebygge ved den i velgiørende Hensigt tilladte Trykkefrihed med Bilag Nr. 1—6 Khvn. 1798.

[i et Bind. — Forfatteren Justitsraad Pontoppidan bestemte det til Trykken og i den Hensigt overleverede det til Geh. R.'en.]

- 41) Materialier til Skrive- og Trykkefrihedens Historie i Danmark fra 1789—1799.

[Denne Pakke indeholder for det meste Udskrifter af Justitsprotokoller i Sager, som for Overtrædelse af Trykkefriheden ere anlagte, og hvoraf meget siden er kommet i Trykken.]

- 42) Relationer om adskillige Personer. — Tilsidst en Del om Kammerh. Magnus de Berringschiold, Kammerh. H. H. U. von Bülow, Kancelliraad Holm og Consorter og Benzelstierna. [Nogle af disse Papirer f. Ex. om Bülow og Benzelstierna hvor et originalt Forhør findes, maatte vel udtages.] ,

- 43) Fortegnelse over de geistlige Embeder i Danmark, Norge og Island, som fra d. 12te Sept. 1788—1792 Aars Udgang af Hs. Maj. umiddelbar og ikke ved blot Confirmation ere bortgivne

- 44) Fortegnelse over de, som i Aaret 1793 ere af H. M. befordrede til præstel. Embede.
- 45) Register til 43 og 44.
- 46) De geistlige Embeders Indkomster og geistlige Embedsmænd i Danmark, Norge og Hertugdømmerne 1789.
- 47) Danmarks og Norges samt Hertugd. Slesvig, Holsteen etc. geistlige Stat for Aarene 1792, 1795, 1796 og 1798 [trykte], med hosføjede skrevne Angivelser af Præstekaldenes Indkomster og Anmærkninger.
- 48) Beskrivelse over de geistlige Embeder og Geistlighedens Tilstand i Nordlandene.
- 49) Udkast til en Forordning for Landsbyskolerne i Danmark. [Er trykt, og foran findes, at den er tilsendt Geh. R. Brandt].
- 50) Grundtegninger til det kgl. Slot og Stift Vallø med hos tegnede Forklaringer, forfattet 1796 af Philip Lange. [Er af Major L. foræret Geh.-R. Grundtegningerne findes i den danske Vitruvius].
- 51) Danmarks og Norges geistlige Staat for Aarene 1790, 1791, 1794—1800. [Trykte og ikke forsynede med nogen Vedtegning af Embedernes Indkomster].
- 52) Danmark og Norges samt Hertugd. Sl. H. etc. geistlige Staat for Aarene 1789. 1793—99. [Trykte og uden Vedtegning af Indkomster].

De Brandtske Manuskripter, som vi have tilbage, ere saaledes kun Brudstykker af den store Gave, der var Herlufsholm tiltænkt, og faa derved et vist Tilfældighedens Præg. De mest private Papirer have vi imidlertid faaet Lov at beholde — maaske fordi de slet ikke ere opførte i Kataloget. Denne sidste Omstændighed, at ikke alle Brandtske Papirer staa i Topps Katalog, kan undertiden gjøre det vanskeligt at afgjøre, om et enkelt Haandskrift hører til denne Samling eller ikke;

men det er gjerne kun ved de værdiløse Papirer, at en saadan Tvivl kan opstaa. Vi har nemlig ogsaa en Samling Manuskripter, som Overlærer Melchior har testamenteret Skolen i Forening med sine Bøger, foruden enkelte andre Gaver, der lejlighedsvis ere gjorte Herlufsholm. De mere private Papirer, som findes i den Brandtske Samling, skrive sig ikke alene fra Gehejmeraad Chr. Brandt, men ogsaa fra andre tildels fjernere Medlemmer af Slægten. Jeg har derfor anset det for rigtigt at aftrykke L. Bobés Stamtavle over Familien Brandt, som findes i Personalhistorisk Tidsskrift II. 4. 23.

Slægten Brandt kan ifølge en lille tysk Genealogi, forfattet af tre Brødre Møller og trykt i Flensborg 1766, føres tilbage til Begyndelsen af det 16de Aarhundrede, da en Mand af Navnet Brandt var boddende i „Teerborg in Jütland und zwar im Stift Ripen“ (Tæborggaard i Vejen Sogn eller Tjæreborg, Skads Herred). Hans to Sønner maa derfra være komne til Sønderborg, hvor den ældre Søn Niels var Borger og Kjøbmand. Fra ham nedstammede en talrig sønderjysk Slægt, hvortil bl. a. Præsten og Digteren Frederik Brandt (Dansk biogr. Lex. III. 7.) hører. Den anden Søn Matthias var Rechtsverwandter“ i Sønderborg. Han havde blandt flere Børn en Datter Marina, gift med Claus Petersen „Land- und Dingschreiber über Alsen und Sundewitt.“ Af deres Sønner antog flere Navnet Brandt, og fra en af dem nedstammer Gehejmeraad Peter Brandt f. i Sønderborg ^{11/7} 1644 (jfr. det nærmere om ham D. B. Lex.

Peter v. Brandt f. $\frac{1^1}{7}$ 1644 † $\frac{2^8}{10}$ 1701 Gehejmraad, Overrentemester, adlet $\frac{1^3}{3}$ 1679 ∞ $\frac{1^8}{10}$ 1678 Abigael Maria v. Støcken, Overhofmesterinde hos Kronprinds Christian (VI), Dt. af Rentemester Henrik v. St. og Cathrine v. Felden, f. c. 1661 † Jan. 1714.

Anna Cathrine f. $\frac{1^3}{1}$ 1680 † $\frac{1^9}{4}$ 1689 ved Amalienborgs Brand.	Christian v. B. f. $\frac{7}{10}$ 1681 † 1709, Major.	Anna Margrethe f. $\frac{2^7}{9}$ 1685 † $\frac{1^5}{1}$ 1768 Decanessse paa Vallø ∞ $\frac{2^1}{1}$ 1708 Fred. Vilh. v. Schmettau Generall. Geh. R. f. $\frac{1^6}{10}$ 1662 † $\frac{1^8}{4}$ 1735.	Henrik v. B. f. c. 1686 † 1734 Schoutbynacht ∞ Eleonore Margrethe v. Knuth f. 1691 † efter 1737 (Dt. af Geh. R. Eggert Chr. v. K. og Søster Lerche.)	Carl v. B. f. $\frac{2^8}{5}$ 1696. † $\frac{2^7}{10}$ 1738. Konferentsr. Kabinetssekr. hos Dron. Sophia Magdalene, ∞ 1) $\frac{1^1}{10}$ 1722 Anna Cathrine v. Ehrenschild (f. $\frac{1^3}{4}$ 1706 † $\frac{2^8}{4}$ 1724) Dt. af Etatsr. Martin Conrad v. E. og Anna Margrethe v. Støcken. ∞ 2) $\frac{2^8}{10}$ 1733 Else Berregaard f. 1715 † $\frac{2^3}{5}$ 1793. Dt. af Etatsr. Chr. B. og Jytte Worm.
---	--	--	--	--

Peter v. B. (døde lille).	Søster v. B. (døde lille).	Abigael Marie f. 1726 † $\frac{2^1}{4}$ 1793 Conventual. paa Støvringgaard.
---------------------------	----------------------------	---

Peter v. B. f. 1723 † 1761 Landsdommer paa Laaland og Falster, Hofjunker.	Anna Cathrine f. og † $\frac{2^8}{4}$ 1724.	Sophia Magdalene f. 1734 † $\frac{1^9}{1}$ 1760 ∞ Geh. R. Christian Henrik v. Beulwitz f. 1725 † $\frac{2^5}{2}$ 1791.	Christian v. B. f. $\frac{2^6}{10}$ 1735 † $\frac{1^6}{3}$ 1805. Geh. R. Kancellipr. ∞ $\frac{1}{4}$ 1768 Regitze Christiane Charlotte Skeel (f. $\frac{1}{6}$ 1746 † $\frac{1^0}{10}$ 1806), Dt. af Geh. R. Holger S. og Regitze Sophia Güldencrone.	Enevold Greve v. B. f. $\frac{1^0}{10}$ 1738 † $\frac{2^8}{4}$ 1772. Kammerherre, Grand maître de garderobe.
---	---	--	---	--

III. 10 og Tilføjelsen IV. 649). Efter forskjellige Tilskikkelser blev han 1676 udnævnt til Rentemester. Da han to Aar efter ægtede Abigael Maria v. Støcken, den ældste Datter af daværende Overrentemester Henrich v. Støcken, var hans Lykke gjort. Han blev adlet 1679 og efter sin Svigerfaders Død 1681 Overrentemester (indtil 1692). Ved at udløse sine Medarvinger blev han 1684 Ejer af Herregaarden Pederstrup, der blev i Familien, indtil hans ældste Søn Henrik 1725 solgte den til Grev Chr. D. Reventlow. Peder Brandt døde 1701 som Gehejmeraad.

Fra hans Tid have vi foruden en „Hofholdningsbog, indrettet d. 10. January Anno 1682“ en sammenhængende Række Hofoptegnelser. Som Indledning tjener: „Kurtzer Bericht derer Könige, so im Denemarcken siehder Christiano 1 als erster König aus dem Oldenburgischen Stamme biss zu unserm itzigen Allergnädigsten Erb-Könige Christiano V gelebt und nach einander regieret haben:“ — Kongehusets Historie i al Korthed. I samme Bind følger saa: „Nun folgen die Reisen, so Ihr. Königl. May^{tt} vom 1680sten jahre gethan, auch was sonstens Remarquables in Copenhagen und in Denmarck passiret ist.“ Af denne Bog ejer Skolen to tildels enslydende Exemplarer, af hvilke det ene ender 12. Sept. 1690, det andet Novbr. 1689. I begge er der større eller mindre Lakuner, men større Partier ere ordlydende ens. — Hertil slutte sig Diarier, det første (uden Titel; paa Titelbladet staar kun: „Gott geleite dem König alle Zeit Ammen“) gaar fra 30. April 1690 til 19. Febr. 1695, det andet begynder 1. Jan. 1695 og gaar til 31. Dec. 1697. De ere skrevne med forskjellige Hænder (jfr. om disse Diarier Molbech i Nyt hist. Tidsskrift I. 530 og II. 622.)

Gehejmerraad Peter Brandt efterlod sig to Sønner Henrik, der døde 1734 som Schoutbynacht, og Carl. Efter Bobés Stamtavle skulde den yngre Peter Brandt være Carl Brandts Søn af første Ægteskab, men vi har en lille: „Phraseologia Latino Danica (dateret 18. Oct. 1731) a Pietro a Brandt, Henrici filio, nobili Dano.“ Jeg tror saaledes, at Bobé har Uret, og at den yngre Peter Brandt er en Søn af Schoutbynachten, saaledes som det ogsaa angives i Benzons Stamtavler i Rigsarchivet. Af ham har vi en voluminøs „Beskrivelse om det kgl. danske Rentekammer“, der maa være skrevet tidligst 1744. Af samme har vi en tysk Tale, holdt i Anledning af Enke-Dronning Sofie Magdalenes Fødselsdag 1745, og utvivlsomt af samme Forfatter en lignende Festtale, holdt i Anledning af Chr. VI.s Fødselsdag samme Aar. P. Brandt var dengang ansat som Page hos Enkedronningen, blev senere Hofjunker og den 10de Decbr. 1756 Vice-Landsdommer i Laaland-Falster, og som saadan døde han Juli 1761*) og med ham uddøde den Gren af Familien.

Carl Brandt, der som Kabinetssekretær var knyttet til Sophie Magdalenes Hof, var to Gange gift, første Gang med sin Kusine — sin Moders Søsterdatter Anna Cathrine v. Ehrenschild — og anden Gang med Else Berregard, der blev Moder til de to Brødre Christian og Enevold, og som mange Aar efter sin første Mands Død (1738) giftede sig (1761) med den i Pietismens Historie bekendte Friherre Georg Wilhelm v. Sölenenthal, der havde været Hofmester hos Frederik den 5te som Kronprins og døde som Administrator

---

*) Ifølge velvillig Meddelelse af Fuldmægtig G. L. Wad.

for Grevskabet Rantzau. Fra Carl Brandts Haand har vi nogle Brudstykker, løse Blade af en fransk Dagbog, ført paa en Udenlandsrejse. Journalen, saaledes som vi har den, begynder d. 22. Marts 1716 i Halle; derfra gaar Rejsen til Berlin, gjennem Nordtyskland til Rhinen og over Basel til Montpellier. Ophold der fra 9. Novbr. 1716 — 21. Jan. 1718. Derpaa følger en Rejse gjennem Sydfrankrig til Genua (26. Mai 1718), videre gjennem Norditalien til Florents (6. Juli). Her ender Dagbogen. Til denne Dagbog knytter sig nogle Smaaskrifter (Manuskript) om italienske Forhold. Fra Carl Brandts Tid skriver sig ogsaa de to Rudibrandske Haandskrifter, af hvilke i hvert Fald det ene er sendt ham fra Forfatteren, ligesaa det begyndte, men (maaske ved hans Død) afbrudte Værk: Danske Adelsslægter med malede Vaaben, og vistnok flere andre Manuskripter.

Nøje knyttet til det Brandtske Hus var Familien v. Støcken. Af Overrentemester v. St.s Døtre var den ene, som vi saa, gift med Gehejmerraad P. Brandt, den anden med Overceremonimester, Etatsraad Martin Conrad v. Ehrenschild, hvis Datter var Carl Brandts første Kone. Den mest bekjendte af Overrentemester v. St.s Sønner Hans Henrik var dansk Gesandt i i Holland under den spanske Arvefølgekrig († $\frac{2}{11}$ 1709). Med hans Søn, Gehejmerraad Christian v. Støcken til Gammelgaard uddøde Slægten 1762, og en Del af dens Papirer kom i Gehejmerraad Christian Brandts Eje. Dertil hører et tykt Kwartbind diplomatiske Breve (Originaler), skrevne mellem Aarene 1698 og 1714 fra Danmarks andre diplomatiske Agenter i Udlandet til den danske Gesandt i Haag, og en større Samling (6 Bind i Folio) Afskrifter af allehaande diplomatiske

Skrivelser, der gaa fra Aarene 1699—1711, nærmere eller fjærnere vedrørende Danmarks Forhold til den hollandsk (engelske) Regering i ovennævnte Aar, en Samling, der maaske kunde have Interesse for en Historiker, der beskjæftigede sig med dette Afsnit af Danmarks eller Europas Historie. Men endnu andre Papirer maa gjennem den v. Støckenske Arv være komne i den Brandtske Samling. Christian v. Støcken til Gammelgaard var gift med Charlotte Frederikke Amalie v. Voskam, der døde 2 Aar før Manden, en Datter af Højesteretsassessor Hans v. V. og Anna Margrethe v. Weyberg. Denne var en Søster til Rigsfriherre Friedr. v. Weyberg, Danmarks Gesandt i Wien, der døde ugift 1720, og ad denne Omvej maa den Samling „Documenta und Briefe“, som jeg har benyttet til min Afhandling i Hist. Tidsskrift, være kommen mellem de Brandtske Papirer. Vi har desuden en „Journal von meiner Rejse nach der Französischen Armée in Deutschland, und was sich remarquables allda zugetragen hat“, hvis Forfatter efter al Sandsynlighed er Fr. v. Weyberg. Ifølge Statsraadsbeslutning af 26. Mai 1693 tiltræder Forfatteren sin Rejse d. 1ste Juni. Som Militær-Attaché ledsager han den franske Hær paa dens Indfald i Tyskland. Der findes en ordre de bataille og et Slagkort til den franske Hærs Overgang over Neckar d. 27. Juli 1693. Dagbogen ender brat den 16de August s. A. i Lejren ved Stuttgart. Bag i Bogen findes flere Bilag og nogle løse Illustrationer (ogsaa til Nordens Krigshistorie), dog neppe af nogen Betydning.

Størst Interesse knytter sig til de Papirer, der vedrøre Herlufsholms Forstander, Gehejmerraad Christian Brandt, og hans tre Aar yngre saa sørgelig bekjendte

Broder Enevold. Det første Minde om dem er to latinske Taler, holdte (eller skrevne) ved deres Optagelse i civitas Academica. Christian B. blev Student 1752 og talte om det Thema: „Fac ea, quae felicitatem tuam promovent.“ To Aar efter blev Enevold Student og holdt sin Tale: „De Religione Reipublicae fundamento et fulcro.“ (!) De synes hver at have tilbragt et Aar af deres Studietid ved det ridderlige Academi i Sorø. Vi har forskjellige juridiske og andre Kollegiehefter, dem tilhørende, baade fra Kjøbenhavn og Sorø.

I Aaret 1757 fik Christian B. Ansættelse i det tyske Kancelli, hvorfra han 1764 forflyttedes til Delmenhorst som Landfoged. Om hans samvittighedsfulde Samlerflid, som han bevarede hele Livet igennem, vidner det Bind: „Canzelei-Arbeiten“, der er opført som Nr. 28 blandt de indsendte Papirer. Medens Christian B. førte et stille Forretningstiliv i Delmenhorst (1764—68) fjernt fra Hovedstaden og Hoffet, var Enevold forbleven i Kjøbenhavn. Han var 1759 bleven Assessor auscultans i Højesteret og 1764 virkelig Assessor, og som Hofjunker og senere Kammerjunker var han knyttet til Hoffet.

Et Thronskifte, særlig i et enevældigt Rige, er altid en for Landet og ikke mindst for Hoffet vigtig Begivenhed. Ved Frederik den femtes Død, 14. Januar 1766, var hans Søn et halvt Barn, næppe 17 Aar gammel. Intet Under, at Intriger spilledes fra mange Sider for at vinde Indflydelse hos den unge Konge, og her var Enevold B. i sit Element. Man kan næppe tænke sig en større Modsætning end mellem de to Brødre. Christian B. en samvittighedsfuld og arbejdsom Forretningsmand af den gamle Skole, sædelig i sin Vandel

og alvorlig religiøs med et noget pietistisk Præg — Enevold livlig Selskabsmand med en vis personlig Elskværdighed, men karakterløs og letsindig, stærkt paavirket af sin Tids frivole og irreligiøse Aand. I det nye Hjem, der aabnede sig for Brødrene i Rantzau, efter at deres Moder 1761 blev gift med Baron Sölenenthal, maa Christian B. have passet bedre end Enevold; men begge Brødre kom der vist jævnlig, og her gjorde de vel Bekjendtskab med den jævnaldrende Joh. Fr. Struensee, der 1758 var bleven Stadfysikus i Altona og Landfysikus i Grevskabet Rantzau og Herskabet Pinneberg. Han havde hurtig vundet sig et anset Navn som Læge, og var som behagelig Selskabsmand og tjenstvillig Omgangsven velset i de fornemme Familier i Omegnen, særlig hos Baron Sölenthals i Rantzau og Gehejmerraad Perckentins i Pinneberg. I Anskuelse og Livsbetragtning stod Struensee Enevold Brandt nærmest, og et nøje Venskab sluttedes mellem dem. Men heller ikke den ældre Broder stod Struensee fjernt; da Brandt var kommen til Delmenhorst, indlededes der en Brevvexling mellem dem, der varede i en Række Aar. Af Brandts Breve er mig vitterligt ingen bevarede; men en Samling Breve fra Struensee til Brandt findes paa Herlufsholm. Skulde nogen vente at finde en Udvikling af store Ideer eller en Drøftelse af politiske Emner i disse Breve, vil han blive skuffet. Man aner ikke Reformatoren, der sidder inde med store Planer om gennemgribende Forandringer i Statens Styrelse. Nej, Struensee skriver som Læge om Helbredstilstanden i det Sölenthalske Hus, giver Brandt selv diætetiske Forskrifter, kurerer paa hans Kudsk, ja, giver gode Raad i Anledning af den grasserende Kvægsyge. Han er endvidere den altid tjenst-

villige Kommissionær. Men ved Siden heraf er det Efterretninger om, hvad der er sket ved Hoffet, og Rygterne om, hvad der kan ventes at ville ske, som fylder Brevene. Med stor Interesse følger Struensee disse Begivenheder, og han er aabenbart vel underrettet.*) Det synes ikke, som om Brødrene Brandt indbyrdes førte nogen Brevvexling. Gjennem Struensee hører Christian Brandt baade fra og om sin Broder; thi Struensee havde ved Siden af Enevold Brandt ogsaa andre Korrespondenter ved Hoffet.**) Brevene falder i to Afdelinger, de tyske, der gaa fra 28. Jan. 1766 til 17. Marts 1767, og de franske fra 14. Maj 1767 til 15. Maj 1770. Det er ret karakteristisk, at Brevene netop begynde med Thronskiftet. De tyske Breve indeholde ikke meget af Interesse. Under 26. Jan. 1767 skriver Str. om Enevold: „Mine Efterretninger om E., som jeg har fra andre, lyder bedre end Deres. Jeg haaber, han gjør sin Lykke. Jeg kan ikke fortænke ham i, at han søger sig andre Venner og forlader de gamle, som ikke have tænkt paa ham, skjøndt de havde Lejlighed til at tjene ham. I Hofvenskaber maa man kun være trofast, saalænge som de ere fordelagtige. Med Hjärtensvenskaber forholder det sig anderledes, og der er jeg overbevist om, at han ikke vil mankere. Jeg er ogsaa ganske rolig for ham.“ I et følgende Brev (9. Febr. 1767) siger Struensee: „Med E.s Sager gaar det

---

*) Ved Siden af de egentlige Breve findes en Række Korrespondentsartikler afskrevne med Struensees Haand, men uden Underskrift og Dato, kun indeholdende Hofnyt.

***) Efter at Gehejmraadinde Perckentin efter Mandens Død var kommen til Hoffet i Kjøbenhavn, ansat som „gouvernante“ for den ventede Kronprinds, underholdt hun en ugentlig Brevvexling med Struensee.

forhaabentlig godt. Det er bedre at gaa til Kilden end at opsøge de smaa Kanaler.“

Hvad der gav Anledning til, at Struensee efter en lille Standsning, hvor Chr. Brandt havde været i Rantzau og Altona, fortsætter Brevvexlingen paa Fransk, er ikke godt at vide. Struensees Fransk vrimler af Fejl; ikke blot bruger han Accenterne aldeles vildt, men der er mange grammatikalske Bommerter (saasom i Brugen af l'indicatif og le subjonctif). Man faar Indtryk af, at Struensee har været mere vant til at læse Fransk end til at skrive det. Maaske har han, med Tanken henvendt paa en mulig Fremtid, betragtet disse Breve som en Slags Stiløvelser.

Intrigerne ved Hoffet gik imidlertid deres vilde Gang, og Enevold (som Struensee gjerne kaldte ham — aldrig Enevold) er midt oppe i dem. Af Reverdils Memoirer (Struensee og Hoffet i Kjøbenhavn 1760—1772) S. 80 flg. er det bekjendt, hvorledes det lykkedes Grev Holck at udvirke en kongelig Befaling om, at denne hæderlige Mand, der aldrig havde blandet sig i Intrigerne, skulde forlade Kjøbenhavn inden 24 Timer. Ved denne Lejlighed opførte Brandt sig ogsaa efter Reverdils Sigende meget ridderligt, hvorfor han vandt Bernstorffs Anerkjendelse (jfr. Reverdils S. 92). I et Brev af 30. Nov. 1767 skriver Struensee, hvad Enevold havde paalagt ham at meddele Broderen. Efter en Indledning om alle sine Gjenvordigheder ved Hoffet, alle de Chikaner han er udsat for, skriver Enevold Brandt: „Reverdil er rejst. Mit Hjærte er grusomt sønderrevet derved, Jeg vover ikke at forklare Dem denne Sag, Nok, at Kongen endnu agter ham. Ingen har haft Mod til at hilse paa ham. Jeg har spist hver

Dag med ham og fulgte ham i Søndags Morges til Vognen, ilede saa hjem til mig, kom ham i Forkjøbet og gav ham en Frokost en Mil herfra. Over dette sidste var han meget rørt. Sig mig, om De billiger min Adfærd. Fru Perckentin har ikke havt Mod til at tilstaa mig det; men jeg har set, at hun var meget ubestemt. Den ældre Bernstorff, som jeg har talt med og med hvem det er kommen til en saadan Forklaring, at han har forsikret mig, at jeg har gjenvundet hans fulde Agtelse, og som endogsaa har behandlet mig med Fortrolighed, har gjort mig en Kompliment for min Adfærd. St. Germain, der ogsaa har faaet sin Afsked, har sagt til mig: Jeg har hørt om den ædle Maade, som De har opført Dem paa. Det er under saadanne Omstændigheder, at man lærer de store Mennesker at kjende, og Gabel har sagt mig: De har vundet min Agtelse for hele mit øvrige Liv. Alt dette glæder mig ikke saa meget som min egen Tilfredsstillelse. Jeg har sagt til Kongen, at han saa, hvor sikker jeg var paa ham — at han ikke elskede Folk, der havde tømt Slaveriets og Trældommens foragtelige Drik, at han foretrak at herske over Under-saatter og ikke over Slaver, og at jeg havde elsket Reverdils Sjæl og ikke hans Lykke. Torsdag spiste jeg til Middag hos Kongen, Fredag var der et lille Bal, Søndag spiste han hos Dronning Juliane. Lørdag og Mandag spiste han ganske alene med Holck. Forskrækker det Dem?“

Struensee traf Reverdil, da han var paa Hjemrejsen til Schweiz, i Pinneberg og havde en længere Samtale med ham. Han havde kun Formodninger om Grunden til sin Unaade — i det mindste efter hvad han forsikrede

Struensee, og denne havde Grund til at tro, at han ikke havde fortiet noget overfor ham. Reverdil giver Holck alene Skylden, som havde frygtet hans Indflydelse paa Kongen. Han mente, at det var en ren Hofintrige. St. er noget vantro, da St. Germain's samtidige Afskedigelse dog maatte have en anden Grund. Reverdil havde forsikret ham, at han ikke havde indladt sig i nogen Slags Intrige med St. Germain eller givet sig af med nogen Slags Statssager. Han var meget nedbøjet, ikke over sin Afsked, men over Maaden, hvorpaa han havde faaet den. Reverdil troede ikke, at Saldern, den russiske Minister, havde medvirket til hans Fald.

Den 5te April 1768 fejrede Christian Brandt sit Bryllup med Regitze Skeel. Forhandlingerne om Partiet vare indledede af Enevold Brandt, der giver en meget karakteristisk Beskrivelse af sin Samtale desangaaende med Gehejmeraadinde Skeel (i et tydsk Brev til sin Moder af 25de Maj [1767]). Da Chr. B. var i Kjøbenhavn til Bryllupet, var Kampen mellem Brandt og Holck om Kongens Gunst endnu staaende; men en Maaned senere blev Enevold Brandt forvist i Anledning af et Brev han havde tilskrevet Kongen for at styrte Holck.*)

I et Brev af 22. Novbr. omtaler Str. første Gang Rygtet om Kongens forestaaende Rejse til Italien; men om hans egne Bestræbelser for at komme med som Kongens Livlæge, høre vi Intet. Det sidste Brev, Str. skrev til Chr. B. før Rejsen, er fra Schleswig 17. Maj 1768. „De venter vel, at jeg skal sende Dem Nyheder; men jeg tilstaar Dem, at jeg er meget uvidende i saa

---

*) Brevet er aftrykt i Høsts Struensee III. 257 og vel værdt at læse for enhver, der ønsker at lære E. Brandt og den Tone, der dengang herskede ved Hove, at kjende.

Henseende, skjøndt jeg befinder mig her siden Kongens Ankomst. Jeg er ikke meget ivrig for at høre nyt, alle Mennesker ere tause og hemmelighedsfulde. Der er dog én Ting, hvorom jeg ganske positivt kan give Dem Beretning, og det er om Kongens Helbred. H. M.s Sundhedstilstand er meget god. De kan tro mig paa mit Ord, at alle de Rygter, som lade befrygte det modsatte, ere meget slet grundede og alt andet end sande. Han er lidt bleg, men det vil meget snart fortage sig. Jeg finder forøvrigt, at han er det elskværdigste og aandrigste Menneske paa Jorden. Det er blot mærkeligt, at man vil forlange af en ung Konge, at han skal give Afkald paa alle de Egenskaber, Tilbøjeligheder og Fornøjelser, der passe for hans Alder, og danne sig efter Andres Vilje, hvilket dog er moralsk umuligt, da han har sin egen ved Siden af en Konges Værdighed og Pligt. To Aar endnu, og De skal se, at vi ville faa den bedste af alle Herrer. De vil tro mig saa meget lettere, hvis De erindrer Dem, at jeg ikke let lader mig blænde af alt det, der kan gjøre Indtryk paa de Store. Vor kjære Envold er endnu i Kiel. De vil vide, at han har faaet en Plads i Regeringen i Oldenburg.*) Jeg kan ikke bedømme hans Skridt mod H. (Holck). Der er altfor meget at betænke derved. Mit Hjærte har ikke været tilfreds dermed; det har jeg sagt ham selv. Tiden vil lade os se klarere deri. — Jeg har talt med H. Exc. Bernstorff om Bestyrelsen af min Plads i min Fraværelse, og han har godkjendt Dr. Gutfeldt, som jeg midlertidig har substitueret.“

Kongens Rejse varede (fra Kjøbenhavn regnet) fra

---

*) Herefter maa Efterretningen Høst I. 119 rettes.

6. Maj 1768 til 14. Jan. 1769. I den Tid synes Struensee slet ikke at have skrevet til Chr. Brandt.. Han siger selv i sit Forsvar (Høst III. 110): „Jeg afbrød Brevvexlingen med mine Venner, eller den blot angik lige-gyldige Sager.“ Da Struensee var kommen lidt i Orden i Kjøbenhavn, begynder han igjen paa Brevvexlingen med Chr. Brandt. Den drejer sig mest om at gjøre noget for Enevold B., der stadig var meget utaalmodig for at komme ud af sin Forvisning. Der er Tale om en Plads (Amtmandsplads?) i Bramstedt eller Slesvig; men Sagen trækker i Langdrag; d. 3. Maj 1769 skriver Struensee: „De ved, hvor meget jeg holder af ham; men jeg kan ikke altid billige hans Opførsel. Jeg haaber, at han tilsidst vil miste sin overdrevne Livlighed og naturlige Uro.“ — „Min Stilling er altid den samme, som jeg detaillerede for Dem i Altona. Kongen har i Torsdags udnævnt mig til Etatsraad*); det er en Høflighed, jeg ikke ventede mig saa hurtig; den er kommen mig uventet. Kongen har desuden indrømmet mig frit Bord, Hofekvipage og Foder til to Rideheste. Jeg skal tage med ham paa Landet og blive der bestandigt uden at afløses af de andre Læger.“

Endnu et Brev fra 1769 i Anledning af Enevolds Udnævnelse til Kammerherre og tre fra Aaret 1770, det sidste af 18. Maj, lidt kortere og maaske mere formelle end de tidligere. Mest karakteristisk er Brevet af 5. Febr. 1770 — det næstsidste i Rækken: „Jeg beder om Undskyldning, fordi jeg svarer saa sent paa de to Breve, som De har gjort mig den Ære at skrive til mig. De vil allerede vide, at der ingen Udnævnelser har været

---

*) Datoen d. 12. Maj hos Høst I. 102 er altsaa urigtig.

paa Kongens Fødselsdag, og man vil i Fremtiden være meget sparsommere med Uddeling af Ordener. Jeg skal imidlertid ikke undlade at spejde efter det rette Øjeblik til at tilfredsstille Dem i, hvad de ønsker med saa god Grund.“ Man ser det første og eneste Spor af Struensees Indblanding i de offentlige Sager.

Omtrent samtidigt med Kongens Hjemkomst fra sin lange Rejse havde Chr. Brandt ombyttet sin Virksomhed som Landfoged i Delmenhorst med Stillingen som Administrator for Grevskabet Rantzau, hvor han efterfulgte sin Stedfader, og her opholdt ogsaa hans gamle Moder sig, da Efterretningen om Struensees og E. Brandts Fængsling kom.

Vi har et Kvartheft Breve, skrevne i denne Anledning mellem d. 22de Januar og d. 9de Septbr. 1772. Rækken aabnes med et Brev fra den ældre Bernstorff, der levede i Hamburg; maaske et af de sidste, han har skrevet, da han allerede døde d. 19de Febr. Der er Breve fra deltagende Venner nær og fjern*), men ogsaa Kladderne til Moderens Brev til Enkedronning Juliane Marie og Broderens Brev til Kongen og Arveprindsen. Fra Enevold Brandt er der kun et Brev, skrevet d. 12te Marts til hans Moder: „Deres Spaadom er indtruffen, kjæreste Fru Moder! Lænker og Baand vare nødvendige for at gjøre Ende paa min Letsindighed og føre mig tilbage til min Ungdoms første erkjendte Grundsætninger. Da først min venstre Fod blev knyttet til min høire Haand med en Lænke paa syv Kvarter, var jeg endnu ikke synderlig ydmyget; men da denne Lænke blev fastgjort i Muren med en anden sværere,

---

*) Der er ogsaa Brev fra Brandts Tjener, som i fire Uger havde siddet arresteret i Slutteriet, men da var løsladt.

saa var min stolte Bevidsthed om min gode Tænke-
 maade ligeoverfor Mennesker ikke mere tilstrækkelig til
 min Beroligelse; men jeg erkjendte tydelig Guds Haand,
 og jeg blev beroliget. — Om alle mine øvrige Omstæn-
 digheder kan jeg ikke skrive Dem. Intet Menneske er
 uden Fjender, ogsaa jeg har mine; men de vil ikke
 længe vedblive at være det; i det mindste forekommer
 det mig saaledes. Jeg har undertiden sagt Dem, hvis
 De kan erindre det, at man ikke længe kunde være
 vred paa mig. Jeg har tilgivet Alle, som Gud har til-
 givet mig. Tilstaaelsen at vende tilbage til Gud har i
 Begyndelsen kostet min Forfængelighed meget, men
 ogsaa denne Strid er forbi. Min Sundhed er Gud ske
 Lov god, og mit Sind roligt og taalmodigt. Hils min
 kjære Broder og min Svigerinde, og græm Dem ikke;
 men vær ved trøstigt Mod. Jeg er Deres Dem inder-
 ligt elskende Søn
 Brandt.

P. S. De maa ikke vente flere Breve eller svare
 mig, kjære Moder, thi begge Dele ere forbudte, og det
 er denne Gang en særlig Tilladelse.“

I de sidste Dage før Henrettelsen fik Fangerne
 Tilladelse til at skrive, og Struensee skrev flere Breve,
 men Enevold Brandt synes ikke at have skrevet et
 eneste.

Struensees sidste Brev til Christian Brandt af 27.
 April lyder saaledes: „Tillad, at jeg med Dem og Deres
 Fru Moder græder over vor stakkels Enevolds Skjæbne.
 Anse mig ikke for uværdig dertil, skjøndt jeg uskyldig
 er Aarsag deri. De véd, hvor højt jeg elsker ham; han
 har været det eneste Menneske i Verden, som har
 besiddet mit Venskab helt. Hans Ulykke volder mig
 den mest levende Smerte, og det er fra den Side, at

min er mig mest pinlig. Han har delt min Skæbne, og vi ville i Forening nyde den Lykke, vor Frelser har lovet os. Jeg har intet at tilføje til Deres Trøst. De kjender Religionen; jeg har i den fundet Midlet til at berolige mig med Hensyn til det, der endnu staar tilbage af min Ulykke. Jeg beder Gud om at lade Dem føle hele dens Kraft i dette Øjeblik. Jeg vil ikke ophøre med at føle den mest levende Erkjendtlighed mod alle de Personer, som ere mig kjære i Rantzau.“

T. a V. (ø: tout à vous) ce 27. Avril 1772.

Struensee.

„Jeg har haabet og smigrer mig endnu med, at min Vens Skjæbne vil blive formildet.“

Den følgende Dag faldt baade Brandts og Struensees Hoved for Bøddelens Haand.

Ligesom Struensee havde sin Sjælesørger i Dr. Balthasar Münter, havde Brandt sin i Provst Jørgen Hee; begge have de udgivet deres Omvendeshistorier. Münters er bedst kjendt, som rimeligt er. Hees Bog hedder: „Paalidelig Underretning om den henrettede Enevold Brandts Forhold og Tænkemaade i hans Fængsel“. Da Familien havde erfaret, at Provst Hee skulde være Brandts Skriftefader og gennem (Pastor?) Manthey i Lübeck, en Broder til Præsten i Kjøbenhavn, havde faaet lidt Underretning om ham, aabnede Chr. Brandt en Brevvexling med ham. Det sidste Brev fra Hee er af 8. Sept. 1772 efter Udgivelsen af hans paalidelige Underretning.

Til Brevene er vedhængt nogle fremmede Aviser, disse Begivenheder vedkommende, og allerbagest et Brev fra Arveprinds Friderich (skrevet med Guldbergs Haand) d. Fredensborg d. 17. Aug. 1773.

„Min kjære Kammerherre Brandt. Af Tillid til Deres mig forsikrede Christelige Tænkemaade og det Danske Hierte, som maae være i Dem, besluttede jeg, ved Deres Svoger, jeg nøjere kjender, at advare Dem. Saa ville den Religion, der er min Ære og Glæde, at jeg skulle handle. At De er uskyldig, var jeg overbeviist om; men en uskyldig kand ved Handlinger, han i Uskyldighed gjør, ofte komme i Uleilighed, naar han ikke er underrettet. Vær De kun rolig og troe, at De, ivrig for det Folk, Kongen har betroet Dem, og aarvaagende paa Deres Post, aldrig skal, saalænge Gud betroer mig min Gierning, være udsat for Bagvaskelser, men altid erfare, at jeg er

Deres meget bevaagne Friderich.

Hvori Bagvaskelserne har bestaaet, oplyses intet Steds, men da Brevet er indhæftet bag hele Rækken af de Breve, der knytte sig til Katastrofen 1772, er det vel rimeligt, at det ogsaa staar i en indre Forbindelse dermed.

Chr. Brandt forblev i Rantzau indtil 1784, da han kaldtes til Kjøbenhavn som første Deputeret for det Vestindisk-Guineiske Rente- og Toldkammer (jfr. Nr. 26 blandt de indsendte Papirer). De opbevarede Skrivelser af mere offentlig Art, som Brandt har skrevet og modtaget i sin Embedsvirksomhed i Rantzau, have neppe nogen almindelig Interesse, saalidt som de Introductionstaler, han holdt ved Indsættelsen af Grevskabets Præster. Brandts offentlige Liv faar først lidt større Betydning efter hans Ankomst til Kjøbenhavn, og næsten alle de Papirer, som bleve indsendte til Kancelliet, skrive sig fra denne Periode (1784—1799). I Aaret

1788 blev han Direktør og Aaret efter Præsident i dansk Kancelli. Samtidig blev han Direktør for Vajsenhuset og 1797 endelig Medlem af Konseillet. Fra det sidste Afsnit af Brandts offentlige Liv har vi en meget tiltalende Skildring af hans Person af Justitsraad Jacob Gude (Person. Tidssk. II. 2. 186), der som Inspektør ved Vajsenhuset fra 1792 kom i nærmere Berøring med ham. En tiltagende Tunghørighed bevægede Brandt til allerede Aaret 1799 at søge sin Afsked. Fra Brandts Virksomhed i Kjøbenhavn har vi en Samling egenhændige Breve fra Arveprinds Friderich (fra Aarene 1789—1802) samlede og indheftede, men uden Betydning. Større Interesse har en Række (løse) egenhændige Breve fra Kronprinds Friderich til Brandt og dertil svarende Breve og Indstillinger fra Brandt til Kronprindsen fra 1788—1799 mest vedrørende Trykkefrihedssagen. Af andre Udkast kunne maaske fortjene at udhæves: Udkast til Skrivelser angaaende Grevskabet Bregentved (1792), Grevskabet Schackenborg (1794), Grevskabet Laurvig og Langeland (u. A.) samt Stiftet Vallø (1796). Den 13de Juni 1788 blev Brandt udnævnt til Patron for Herlufsholm og vedblev i denne Stilling, da han trak sig tilbage fra det offentlige Liv. Angaaende denne Side af Brandts Virksomhed maa jeg henvise til Leths Fortsættelse af Melchior's Historiske Efterretninger om Herlufsholms Stiftelse. Af H. B. Melchior har vi et Hefte i 4to: „Adskilligt Herlufsholm Vedkommende“. Deri findes som Indledning til en Dagbog en Skildring af Brandts sidste Dage — han døde paa Herlufsholm 16. Marts 1805 — og Kaas' første Aar, som nok kunde fortjene at trykkes i et senere Program. Brandt ligger ikke begravet paa Herlufsholm, men i Petri Kirke i Kjøben-

havn, hvor den Brandtske Familiebegravelse er (jfr. L. Bobé Person. Tidsskr. II. 4. 30).

Bibliotheket har en stor Mængde Skrive-Kalendere med forskellige Notitser, for det meste uden Værd, men enkelte kunde maaske have personalhistorisk Interesse:

Den ældste er: „Alten und Neuen Styls Sonderbaher Schreib. Kalender auf das Jahr 1674, mrkt. S. P. D.“ Den indeholder ved Siden af Regnskaber en Del Familienotitser, og maa have tilhørt den bekjendte Læge Simon Paulli (Doctor?) Der nævnes fire Sønner Jacobus Henricus (adlet 19. Aug. 1698 under Navnet Rosenschild), Philippus Adolphus, Holger og Friderich samt en Datter Margarita Elisabeth gift med Jean Dröge. Af dette Ægteskab fødtes 26. Febr. 1676 en Søn Simon Ernst. Blandt andre Navne nævnes Zahlmeister Peter Brandt (den 28de Decbr.).

Vi har en Række Schreib-Calendarer, der har tilhørt Christian v. Stöcken, og som blandt andet beviser den nøje Forbindelse mellem de to Familier Brandt og v. Stöcken. Den første er fra 1735. Der nævnes i Forbindelse med Carl Brandt og hans Kone den lille Peter Brandt og hans Lærer Hr. Busk. Den Gang levede altsaa Carl Brandts Søn Peter; men da der tillige nævnes Peter Brandt l'ainé er det tydeligt, at der har været to af det Navn, at altsaa ogsaa Henrik Brandts Søn dengang har levet. Men, hvem af disse to der levede længst, og om Bobé eller Benzons har Ret (S. 20), er for saa vidt et aabent Spørgsmaal. Der nævnes Christian Brandts Fødsel, Daab og Faddere.

Den næste, fra 1738, indeholder Enevold B.'s Fødsel, Daab og Faddere, samt hans Faders Død (Mon pauvre Carlucci). De følgende indeholde Intet særligt.

Ogsaa af Chr. Brandts Skrive Kalendere ere en Del bevarede, med Fortegnelse over modtagne og afsendte Breve, men intet af Betydning.

Særlig Interesse for Herlufsholm har Spisemester Geislers Optegnelser i hans Kalendere. Den første er fra Aaret 1750. Geisler var Kammertjener hos Gehejmerraad Holstein, og Kalenderen indeholder for de første Maaneder en fuldstændig Dagbog om Alt, hvad Greven foretog sig hver Dag (sluttet 17. Aug.) Senere blev G. Spisemester paa Herlufsholm (26. Oct.) og holdt Bryllup 23. Novbr. med Birgitte Kastrop. For November og December Maaned indeholde Kalenderne Oplysninger om, hvad Disciplene fik at spise hver Morgen, Middag og Aften. Kalenderen for 1756 indeholder ligesaa Økonomens Optegnelser (deriblandt ogsaa, naar nye Disciple kom). Til Slutning et Tillæg: Fremmede ved Skolens Bord gaar fra 1. Jan. 1756 til 27. Oct. 1760. Lignende Optegnelser findes i Almanakerne for Aarene 1771—74.

Den følgende Fortegnelse over de haandskrevne Sager paa Herlufsholms Bibliothek er for saa vidt ikke fuldstændig, som den store Samling Kollegier ikke er specificeret. Der findes juridiske, statsvidenskabelige, historiske, matematiske, fysiske o. s. v., der have tilhørt begge Brødrene Brandt og skrive sig fra Studiet i Kjøbenhavn og Sorø, og som det synes ogsaa fra et

Besøg i Jena. Der findes en stor Mængde af Overlærer Melchior's Kollegier og flere andres ogsaa fra ældre Tider. Jeg har i sin Tid skrevet Sedler til dem alle, men anser det for spildt Umage at lade dem trykke*). Derimod har jeg ment at burde medtage den større Samling haandskrevne Prædikener, for saavidt Forfatterens Navn var angivet. Jeg har føjet en eller anden Notits til i [ ], mest efter Wibergs Præstehistorie. De have for største Delen tilhørt Gehejmeraad Chr. Brandt og vidne om hans Ønske at kjende noget til de Mænd, der søgte Præstekald, medens han var Præsident i Kancelliet. Han var vist en flittig Kirkegænger hele sit Liv igjennem.

Hvad Ordningen af Sedlerne angaar, er det svært at bringe System i en saa broget Samling. Hvad jeg syntes der hørte sammen, har jeg ikke villet skille ad. Til allersidst kommer en lille Samling Herloviana, der ikke har noget med Brandts Boggave at gjøre. Hvor Giveren er mig bekjendt, har jeg føjet hans Navn til. De Oplysninger, der gives i Klammer, ere mine egne, vundne ved at gjennemlæse eller gjennemløbe Papiret eller ad anden Vej.

---

*) En Del af de matematiske Papirer er vel i Grunden ikke andet end Lærebøger for en ældre Slægt, og kunde for den Sags Skyld gjerne være ladte utrykte.

Manuskripterne.

Balle, Kandidat: Prædiken paa 18de Sønd. efter Trinitat. 1797.

[Johannes Nicolai B. (Wiberg III. 448) Kand. theol. 1793,

Lærer ved Hellig. Fattigskole til 1799.]

Bering: Prædiken over Evang. paa 20de Sønd. efter Trinitatis.

[Jens Jensen B. (W. II. 448) ord. $\frac{1}{8}$ 1789.]

Bloch, I, cand. s. s. minist: Prædiken paa 18de Søndag efter Trinitatis 1798. 4to.

[Jacob Christian B. (W. II. 666) resid. Kap. Byrum $\frac{1}{3}$ 1799.]

Kort Compendium af Hr. Boyes Prædikener 1754 og 1755. 3 Dele. 4to.

[Frederik Boye, anden Kapellan ved Trinitatis Kirke fra 1750 til † 1759. jfr. Dansk biogr. Lexicon II. 572 og W. II. 139.]

Bruun, I., Prædiken paa anden Pindse-Dag, holden i Frederiksberg Kirke 1792.

[Johannes B. (W. I. 389) Præst for Fredriksberg og Hvidovre fra 1789—98. † $\frac{1}{2}$ 98.]

Dircks, Andr. F., Prædiken til Erindring af Sal. Hr. Johannes Bruun i Anledning af hans Døds Anmeldelse for hans forrige Menighed i Friderichsberg, holden Søndagen efter hans Dødsfald d. 16de Decbr. 1798.

Brøndsted, Chr., Tale holdet for Landemodet i Aarhus d. 2den Mai Aar 1781. [W. I. 682.]

Efter naadigst Befaling overleveres denne Tale til Hr. Kammerherre og Stiftsbefalingsmand Hr. von Urne underdanigst fra Forfatteren. Fruering d. 20de Novbr. 1781.

Bärnholdt, Christen Lund, Prædiken til Langfredag 1792. 4to.

Fredricssen, Prædiken Dom. 10 post Trinit. 1796. 4to.

Fuglede, Sognepræst for Malt og Folding i Ribe Amt og Stift, Prædiken holdt Palmesøndag.

[Philip Christian F. (W. III. 494) Præst i M. F. fra 1821—1842.]

Grüner, (L. ?) L., Passions-Predigt gehalten in St. Mariae Kirche in Helsingør d. 26de März 1794.

Sr. Excellens S. T. Hrrn Geheimdenrath C. von Brandt unterthänigst gewidmet.

[Elias Laurits Grüner (W. I. 591) Høver i Helsingør, res. Kap. ved St. M. Kirke i Helsingør $\frac{2}{3}$ 94, ord. $\frac{1}{5}$.]

Gutfeldt, Carl Fridrich, Afskeds-Tale fra Korsør Menighed 4. Mai 1800.

[Sognepræst i Korsør fra $\frac{1}{4}$ 96 til $\frac{3}{4}$ 1800. W. I. 192.]

Gutfeldt, C. F., Tale holden til Søefolket i Corsør 20 Febr. 1800.

Gøricke, Christian Georg Wilhelm, Abschiedspredigt am 30ten Mai 1790 zu Altona gehalten. 4to.

[jfr. W. II. 209; adj. min. i Altona $\frac{2}{6}$ 89; Legationspræst i Paris $\frac{1}{3}$ 90.]

Haar, Henrik, Prædiken paa 14de Søndag efter Trefoldighed over Højmesse Texten. (in duplo.)

[Henrik Hans Nicolai H. (W. III. 105.) Kand. 1793, res. Kap. i Grenaa 1797.]

Hammer, M., Taler over særdeles Texter, holdte ved adskillige Leiligheder (1749—1785) I—V Dele.

[Magnus Jensen H. (W. I. 606) Sognepræst i Vejtlø-Egitsborg 1749—1770, i Herlufsholm 1770—1791.)

M. H(ammer) Carmina miscellanea Tom. I—V.

[Danske og latinske Digte af M. H., vigtige for hans Levnetsløb.

Tom I. 1738—49 Norge: Grimstad, Arendal, Vandsø Præstegaard paa Lister. Øyestad 1745—49. Rejse til Kjøbenhavn.

Tom II. Ordination, Veilø. Afskedsdigt, „da jeg uformodet og imod mit Ønske af Geh. R. Thott blev kaldet fra V. til H.“ Ender 13. Marts 1782.

Tom III. Herlufsholm 1782—83.

Tom IV. Herlufsholm 1783—86.

Tom V. Herlufsholm 1786—88, deri Hans Michelsens

Fragmenter til den berømmelige Peder Paarses Histories femte Bog. Sang I—IV. D. 12. Spt. 1788 begynder et længere Digt i Anledn. af Krigen med Sverrig. Ender brat og dermed ender Samlingen.]

Miscellanea carmina Tom. I—II.

[Fremmede Digte, samlede af M. Hammer.]

Miscellanea scripta Tom. III.

[Ogsaa prosaiske Ting.]

Miscellanea Tom. IV.

[Deri en maanedlig Optegnelse fra 1762 Okt. til 1791 April, hvad Extraskatten aarlig beløber sig udaf Weiløe og Egesborg — fra 1770 Lille Næstved Menigheder.]

Miscellanea satyrica.

Hammer, Magnus, Sognepræst for Veilø og Vester-Egesborg, Taler ved aabenbare Skriftemaal. (1750—1755.)

Hammond, L., Provst udi Løwe-Herred og Sogne-Præst til Gjørlev og Bachendrup Menigheder: Hellige Taler, holdne ved Provste-Visitatzer og Præsters Indsættelser. 4to.

[Lorenz H. (W. I. 457.) Præst i Gjørlev og B. 1783 † 1808.]

Jørgensen, H. C., Guds vigtige Aarsager til vor Uvished om den yderste Dag, lagte for Dagen i en Prædiken over Math. 24. 42.

[Henrik Conrad J. (W. III. 73), Skibspræst 1799, ord. 3.]

Kabell, cand. s. s. minist. Prædiken paa 5te Søndag efter Trinitatis, holden i Deres Excellences Statsminister og Cancellie Præsidents (Brandts) høje Nærværelse. 4to.

[Søren K. blev (W. I. 646) resid. Kap. i Thisted $\frac{2}{3}$ 99.]

Købke, Johan Peder, Sognepræst for Frederiks tyske Menighed og den danske Karup: Salomons Højsang frit fordansket. 10. Marts 1799.

[J. P. Köbke (W. II. 399) Nyerup Litteraturlæx. S. 32. 8, Sognepr. i Fr. K. 1796—1800.]

Maaløe, Cand., Prædiken paa 7de Søndag efter Trinitatis Aar 1796. Marci C. 8. V. 1—9. 4to.

Meene (Generalsuperintendent) Predigt, gehalten Dom. Judica 1766. Fol.

Michelsen, Hans Kristian, Valgprædiken til Cateketembedet

ved Frue Kirke, holden i samme Kirke den 6. Juni 1798 over 1. Peters 2. 21.

[Kand. 1° 98 (W. II. 195), Lærer ved Nyboders Pigeskoler 1799.]
Müller, J. Paludan, Tale holden paa det kongelige Waisenhuus i Anledning af Stiftelses Dagens Høitideligholdelse den 11. Oct. 1798. 4to.

[Dedikation til Geh. R. Brandt. — Jens P. M. (W. II. 516) Lærer ved Waisenhuset 1794—98, † som Biskop for Aarhus Stift 1845.]

Münster, Johan, Abschieds Lied, da er die Sether Schule verliesz in Anno 1782 den 27sten März. 4to.

[Med Tak til Brandt. To Exemplarer.]

Panum, Peder, Prædiken over Jacob 2. 8—9. 4to.

[Res. Kap. i Stege 2° 90, ord. 2° 10, jfr. W. I. 193.]

Petersen M. H. Herluf Trolle og Birgitte Giøe, Mindetale holden i Herlufsholm Kirke den 14. Januari 1812. 4to.

[Morten Henrik P. (W. I. 606), Præst paa Herlufsholm 1808—1844.]

Petersen, M. H., Ved Forvalter Clausens Jordefærd 5. Febr. 1815. 4to.

Petersen, M. H., Mindetale over Skoleherren, Statsminister m. m. Frederik Julius Kaas's og Hans Frues Begravelse paa Herlufsholm. 18. Mai 1827. [in duplo.]

Schavland, L., De Sagtmodiges Lyksalighed, en Prædiken holden paa Reformationsfesten 3die Nov. 1793. [in duplo.]

Sandheden og Dydens sagtmodige Ven, Deres Excellence Geheimeraad v. Brandt, tilegnet underdanigst.

Thestrup: Prædiken holdt paa 10de Søndag efter Trinitatis i Friderichsberg Kirke for Hans Excellence Hr. Geheimeraad von Brandt med sammes høje Tilladelse. 4to.

[Peter Mathias T. (W. III. 400) Kand. 1797, res. Kap. Vissenbjerg § 1804.]

Thonning, Andreas Christian, Prædiken, holden i Friderichsberg Kirke paa 13de Søndag efter Trinitatis i Følge Hans Excellence Hr. Geheime Raad Brandts Mandat. 4to.

[Mission. til Skjærvø i Nordlandene 1° 97, ord. 3° 98, jfr. W. II. 422.]

Tietche, C. G., Predigt über die Wichtigkeit der allgemeinen Menschenliebe. 4to.

Tønning, Hans, Prædiken holden i Frederichsberg Kirke 20de Søndag efter Trinitatis 1796, og underdanigst overgivet til Deres Excellence, Geheimeraad Brandts naadige Bedømmelse. 4to.

[Hans T. (W. I. 485) res. Kap. Skagen $\frac{1}{5}$ 97.]

Weise, Johan Henr. Betragtninger over den evangeliske Text paa 16. Søndag efter Trin. 1798.

[Kand. 1794, ord. 1805 jfr. W. III. 618.]

Wille, Hans Jacob, Prædiken paa 14de Søndag efter Trinitatis i Anledning af H. K. H.s Kronprinds Friederichs og H. K. II. Kronprindsesse Maria Sophia Friderichas Søns Fødsel d. 1ste Sept. 1797, holden i Thronhjems Domkirke paa Hr. Biskopens Vegne og i hans Fraværelse.

[jfr. Arveprindsens Brev til Geh. Brandt af 23de Okt. 1797.]

Prædiken holden i Fensmark og Riisløv 27. Dec. 1795.

[Hans Christian Winther (W. I. 359) fra 1793—1807 Præst i F. og R.]

Wøldike: Prædiken holdt Fastelavnssøndag 1793.

[Andreas W. (W. I. 566) blev Præst i St. Hedinge $\frac{3}{4}$ 1789 † $\frac{2}{3}$ 1836.]

Wøldike, Andreas, Prædiken holdt over Præsteenken Mad^m. Lax i Storehedinge 6. Jan. 1798.

Nogle Prædikener uden Navn eller nærmere Angivelser.

Rede über der (sic!) seelige Geheimer-Rath v. Beülwitz.

[Geheimeraad Christian Henrik v. Beülwitz, Chr. Brandts Svoger † $\frac{2}{5}$ 1791, jfr. Stamtavlen.]

Meine Unterhaltungen mit der hochseel. Frau Gehejmeräthin von Perckentin, geb. Gräfin von Callenberg am Tage der Communion auf ihrem Krankenlager d. 20. December 1781. 4to.

[Fru v. Perckentin (Berckentin), Enke efter Gehejmeraad v. Perckentin, Landdrost i Pinneberg, nøje forbunden med den Brandtske Familie og med Struensee, nævnes oftere i Struensees Breve til Chr. Brandt og i Reverdils Memoirer.]

Tysk Ligtale over „die verwittwete Geheimeräthinn Anna Sophia von Perckentin, geb. Gräfin von Callenberg.“ 4to.

Rede bey dem Begräbnis der durchl. Fürstin Louise Ferdinanda, am Sontage Septuages. 1784 im Schlosze gehalten. 1 Blad folio.

Tysk Ligtale over Pastor Wedde, † 18. Jan. 1777. 4to.

Kurzer Abrisz der Brüder — Historie von der Apostel Zeiten an, bis auf die Reformation.

Das Seminarium Theologicum zu Lendheim, so als ein Flügel zum Haus Marienborn gerechnet wird. 4to.

[Blandt Seminaristerne findes en Del Danske, Norske og Svenske. Seminariet grundet 1736 af Zinzendorph.]

Adskillige gudelige Betragtninger.

Dend Første Deel indholder det bodfærdige Menniskes Hjerte-Suk.

Dend Anden Deel indholder det omvente Menniskes Hjertens-Ynsker.

Dend Tredie Deel indholder det elskende Menniskes Hjertens-Lengsel.

Hver Del forestillet i XV Figurer.

Der Geist der Tolerantz. (Digt).

Der Verfasser dieses Liedes ist ein die practische Religion Jesu liebender Staats-Mann und Reichs Ritterschaftlicher Cavalier, auf dessen unmittelbaren Reichs-Rittergut man die Praxin dieser Tolerantz-Principien bey dessen in der brüderlichen Einigkeit zusammen lebenden Unterthanen aller christlichen Religionen und auch der Juden mit Augen sehen kan.

Een liden kort og eenfoldige catholiske Catechismus. Strasburg 1693.

[Synes Kopi efter en trykt Bog].

Bang, Jørgen Andreas, Guds Raad til Menneskens Salighed, forfattet i korte og enfoldige Spørgsmaal og Gjensvar [endt 31. Okt. 1754].

Anhang: Forfatterens korte Levnetsoptegnelser [begyndte 1753, fortsatte til 1789, trykte i Kirkeh. Saml. 3 R. V.]

[J. A. Nielsen Bang (W. II. 250) † $\frac{2}{3}$ 1791 som Sognepræst i Korsør.]

Vaticinium B. Fratris Hermanni, Monachi quondam Lheninensis,

Cistertiensis Ordinis, qui floruit circa annum Christi MCCC. Ex codice Msco. Archivi Electoralis Brandenburgici descriptum, ex quo constat, id iam ante annum CCCC consignatum fuisse. Notas et conjecturas suas adiecit Jacobus Philippus Rudribrandus. Fol.

[„Monasterium Lheninense paucis lapidibus distans a Potsdam.“]

Præsagiorum Birgittae Appendix. 4to.

Verba habita ab eminentissimo Benedicto, Cardinali a Pamphilo, Archipresbytero, exhibente claves Innocentio XIII P. O. M. in basilica Lateranensi. Romae MDCCXXI. [Afskrift af en trykt Piece.] Fol.

Auszug aus Joan. Georg Walchii Bibliotheca theologica selecta. Jenae 1757. 4to.

Index Alphabeticus Epistolarum Philippi Melanthonis Londini MDCXLII in fol. 4to.

Forskjellige theologiske Kollegier af H. B. Melchior og G. A. Dichman.

Forsøg til aandelige Sange, som Bidrag til en Psalmebog for Landmanden.

„Forsøg til en Lærebog i den christelige Religion“ bedømt.

Steenwinkel, P., Tanker om Præstens Embede ved Delinquenter. Assens 7. Jan. 1792. 4to.

[Peter Christian Olsen S. (W. I. 119.), Sognepræst i Assens $\frac{4}{12}$ 1782 † $\frac{6}{16}$ 1799.]

Hjort, V. K., „Til Hans Ex. Hr. G.-Raad Brandt, da jeg søgte Holmens Kapellanie.“ Versificeret Ansøgning.

[Viktor Kristian H. (W. II. 191) blev nederste residerende Kapellan ved Holmens Kirke $\frac{3}{4}$ 1796, øverste res. Kap. sammesteds $\frac{3}{11}$ 1797, Sognepræst sammesteds $\frac{1}{2}$ 1804, † $\frac{20}{7}$ 1818 som Biskop i Ribe.]

Melchior, H. B., Capitels Taxterne over Sjællands Stift fra Anno 1600 [— 1764].

König Christian des Sechsten — Foundation und Stiftung für die königl. Universitet zu Copenhagen. 31. Martii 1732. 4to.

Fortegnelse over theologiske Candidater ved Kjøbenhavn

Universitet fra 1788 indtil nærværende Tid, samt til hvilke Embeder de siden ere befordrede.

[Ender med Kandidaterne fra Jan., Febr. 1801.]

Extract af Actis Consistorii fra 1645—1661.

— — fra 1662—1713.

— — fra 1714—1772.

3 B. 4to.

Melchior, H. B., Comparatio rationis instituendi Græcorum cum ea, quae apud nos viget. Dissertatio, Hafniae 1796. Sectio prima. 4to.

Melchior, H. B., Sammenligning mellem den private og offentlige Opdragelses Fordele og Mangler. [Med andre Optegnelser. Jfr. M's Disputats paa Latin, Kbhvn. 1801.]

Impromptu om Opdragelsens Hensigt, og hvorledes denne Hensigt opnaas. 4to.

[En Række Afhandlinger med en tysk Replik.]

Underdanig Efterretning om Odense Latinske Skoles Tilstand.

I Rectors Fraværelse skrevet af Conrector Hans Sibbern, const. Rector 22. Marts 1788. 4to.

[Jfr. de indsendte Papirer Nr. 22.]

Høyer, Christ. Frid., Plan til Borger-Skolens bedre Indretning i Vor Frelsers Sogn paa Christianshavn. 17. Junii 1789. 4to.

[Christian Frederik Andresen H. (W, II. 152), Sognepræst ved Vor Frelsers Kirke paa Chavn. fra $\frac{1}{10}$ 1788 til $\frac{1}{10}$ 1789.]

La geometrie pratique. 4to.

Geometriske Figurer med skreven Text. Tverfolio.

Anleitung zur Geometri. H. 1. Aufgaben mit dem Zirckel. H. 2. 4to.

Latinsk Arithmetik og Geometri. 4to.

Transformation, tilegnet Herlufsholm Skole af dens forrige Discipel Ernst Wilhelm Stibolt. 1824. 4to.

Hollandsk Mathematik (til Navigation) m. Tegn. Midt deri Journal for Skibet Nieupoort ved Overstyrmand Jan Bastians paa

- Rejsen fra Batavia til Japan og tilbage til Batavia 1. Sept.
—14. Okt. 1664. Fol.
- Baerentzen, Baerent, Constaepell (Artillerividenskab paa Hol-
landsk) 1664. med Illust. Fol.
- Elements de fortification sur le papier, med Tegninger. Fol.
- Beschreibung von der Fortification oder Architectura Militari
und deren zugehörige Theile m. Tegn. Fol.
- Anleitung zur Mechanik. Göttingen 1. Febr. 1738 med Plancher.
Fol.
- Naturkundskab for Landalmuen. 4to.
- Forskjellige Kollegier over Mathematik, Astronomi og Physik.
Chirurgia oder kurze Fragstücker m. m. [Paa Bindet staar Anno
1691. 3. Martii.]
- Gammelt tydsk Haandskrift om Øjet med kolorerede Tegninger.
[Synes komplet i 7 Afdelinger.] Fol.
- Tydsk Veterinærbog. [921 Sider foruden Registret.] 4to.

- Konning Waldemars Danske Loug (Aar epter guds Biur 1360
wdi maarti Maanedes). 4to.
[Har tilhørt Ebbe Munck til Fjellebro, af denne given til
Lauritz Straalle 1581.]
- Kong Christian den Andens Geistlige og Werdslige Low.
[Gave af Pastor Dons i Radsted.]
- Dänisches Gesetz- und Recht-Buch (Chr. Vtes danske Lov) in
Teutscher Sprache übersetzt im Jahr nach Christi Geburth
1693 und zwar den 30. Martii absolvirt im Winterquartier zu
Riepen. Med Extrakt af kgl. Privilegium af 1683 og et tydsk
Digt: An günstige Leser. Fol.
- Titulatur-Register effter Alphabetet med Forklaring over alle
Puncter, Poster og Articulers Indhold udi den danske Lov,
som er over 2200 Poster meere end Lovens Register m. m. 4to.
[Bindet mærket O. H. S.]
- Forskjellige (Holstenske) Forordninger m. m. 4to.
- Stubeus, Christianus. Dissertatio Historico—Juridica de lege
et legis latoribus Danorum, quam — publico eruditorum

examini submittit — in auditorio collegii Elersiani die 28. Novmbr. 1716. 4to.

[1—4 trykt Hauniae 1716—19 i 4to.]

Monrad, David. Tale angaaende endeel af den Danske Lovs Fortrin for den Svenske, holden i det juridiske praktiske Selskab, 4. Oct. 1786. 4to.

Delmenhorster Judicial Extracte von 1764—1767. Fol.

Retssag og Dom imod Byefoged Boyesen og Byskriver Nielsen i Nyborg. 11. Aug. 1796. 4to.

Forskjellige juridiske og statsretlige Kollegier.

Sorø. — Kjøbenhavn. — Jena.

De øverste Rangklasser. c. 1798. 4to.

[Skreven med Topps Haandskrift.]

General Landes Oeconomie Commerce Collegium d. 5te Junii 1737. Relationes von den Aemtern der Herzogthümer Schlesvig Holstein und denenselben incorporirten Landen, wie auch den beyden Grafschaften Oldenburg und Delmenhorst. (256 S.) Relatio von den Städten. (286 S.) Fol.

Brandt, P. Een Beskrivelse om det kongelige danske Rente Cammerets Beskaffenhed og de kongel. Betienteres Forretninger derpaa, som og om de kongelige Betienteres Forretninger, som vel ere uden for Cammeret, men dog derunder sorterer, deraf dipenderer, derfra tillegges ordres, instruxer og Bestallinger, samt til samme aflegger Regnskab. Kortelig forfattet og allerunderdanigst offerered. — 354 Sider og 60 S. Extrakt. 4to. [Skrevet efter 1744.]

Tabellen, betreffend die Bevölkerung der königl. Dänischen Staaten in Europa, so wie sie bey der an 15te-Aug. 1769 angestellten Zählung der Einwohner befunden worden. (Med Betragtninger, delte i 9 Afsnit.) Folio.

[Tildels trykte i „Materialien zur Statistik der Dänischen Staaten“ II. B. 1786.]

Register over kongelige Rescripter, Collegii-Breve, Magistrats-Resolutioner og Politie-Foranstaltninger, som findes ved Politie-Kammeret i Kjøbenhavn forfattet 1793 af I. T. F. 4to.

[„Forfatteren maa utvivlsomt være daværende Viceborgmester i Kbhn. Johan Thomas Flindt.“]

Tegne Bog vedkommende Kjøbenhavns Borgerlige Væsen, forfattet Ao. 1794 i October Maaned af I. Th. F. 4to.

Et Bind indeholdende Kopier af forskjellige Indberetninger om norske og grønlandske Sager (1738—1798). Fol.

Horrebow, N. Relation og Betænkning om Islands Oeconomie og nærværende Tilstand, og hvorledes Landet kan komme i Stand. Kbhv. 13. Novbr. 1751. 4to.

[Jfr. N. Horrebow, Tilforladelige Efterretninger om Island. Kbhv. 1752.]

Copie af General-Procureur Colbiørnsens allerunderdanigste Indberetning om, hvorledes det forholder sig med den af den Grevelige Danneskiold-Samsøiske Familie prætenderede Rettighed som arvelig Post-Directeur.

Copie af Sammes allerunderd. Betænkning angaaende Generalmajor og Rigsgreve Danneskiold-Løvendals og Frues Paastand om Fødselsrang for deres Familie næst efter Geheimeraader og General-Løjtenanter.

Species Facti wegen die Praetension der Frau Landrätin Manderfeld geb. Ackeleye auf 1000 Rthr. jährlich von den Revenuen der Gräffichen Danneskiold Laurvigischen Fideicommissen, und namentlich in die bey Glückstadt belegene Laurvigische oder Hertzhornische Wildnisz. Fol.

Forsøg til Besvarelse af det Spørgsmaal: Hvorledes skal en Hovedgaard hensigtsmæssigst benytte sit Bøndergods? (1806.)

Claussion, C. Tanker om Tiendekjervens Afskaffelse. Deres Excellence Højvelbaarne Hr. Gehejmeraad von Brandt underdanigst helliget. 4to.

Udkast til Arvefæste og Skjødebrev for Gaardmænd paa Grevskabet Christianssæde (med kongelig Approbation af 27de Febr. 1789.) Fol. [Kopi.]

Bilsted, Jakob. Anmærkninger om den af Hr. Etatsraad Martfeldt i Trykken udgivne Korn-Handels Plan for Danmark. 3. Decbr. 1785. Fol.

[Sendt til Grev Schimmelmänn.]

Wolff. Fortegnelse over Korn-Priserne i Dannemark fra Aar 1600—1785 m. m. 4to.

Wolff. Smaae Ting for een stor Herre. Lotto-annecdoter,

eller Sammenligning imellem det Kjøbenhavnske og Wienske Tall-Lotto for 10 Aar. 4to.

[Tilegnet Gehejmraad v. Brandt, skrevet efter 1783.]

Wolff. Tillæg til mine i Marti Maaned underdanigst indgivne Lotto-Anecdoter. 4to.

Mylius: Papier-Mühlen m. m.

Tale, holden i det kongelige Danske Landhuusholdningsselskab ved Hans kgl. Høihed Kronprindsens Nærværelse. (I to Exemplarer.) 4to.

Kurtze Instructio für einen auf Bergwerke Reisenden Persohnen. 4to.

Compendium Historiae universalis carminibus conscriptum.

[Paa tysk.]

Kurtze Beschreibung des heyiligen römischen Reichs jetzo gegenwertigen Status. Fol.

[Efter 1654.]

Richertz, Joh. Niec., Geographisch-Historische Beschreibung der Grafschaft Delmenhorst.

[Gaar til Aar 1740.]

Anhang: Wahrhafte Geschlecht-Folge und Abstammung des alten hohen Oldenburgischen Hauses, nebst Designation derer Landes-Herren, so über diesige Grafschaften würcklich regieret. Fol.

Aktstykker (i Kopi) mest vedrørende Oldenburg og Delmenhorst fra Slutningen af det 17de og Begyndelsen af det 18de Aarhundrede.

[Gaar til 1717.]

Et Bind Aktstykker [i Kopi] til Tydsklands (mest Nordtydsklands) Historie mellem Aarene 1652 og 1775. Fol.

Verzeichniis der seiter Anno 1562 in Bremen gewesenenen — Herren Bürgermeistern und Rahtsherren, wie auch eine specification der Herren Predigern zeit der Reformation de anno 1522. 4to.

[Gaar til 1730.]

Verwilligungs Patent, krafft welches Ihre Römisch Kay.

und königl. Spanische Mayst. der in denen Oesterreichischen Niederlanden, wegen Handelschafft und Schiffarth in Ost-Indien zu bestätigen vorhabenden General-Compagnie, auf eine 30 jährige Frist die Freyheit ertheilet. (1722.) 4to.

Patkuliana. 4to.

Instruction, welche zur Information des Czaarischen Prinzens dem Informatori von Patkult entworfen worden. — Gutachten übergeben an Ihro Königl. Mayst. von Pohlen d. 8. Martii zu Dresden ao 1705. — Protestation des Moscovitischen Fürsten Gallicin, welche er wider die Patkulische Incaptivirung dem Geh. Raths- Collegio in Dresden d. 18. Dec. 1705 insinuiren lassen. Med flere Aktstykker.

Med en anden Haand følger som løst Bilag: Kurtzer Bericht von dem Tode des weltkündigen Johan Reinholdt von Patkult und wie er sich zu demselben bereitet hat.

[Brev fra Regiments-Pastor M. L. Hagen til Madame de Einsiedelin, veuve du Mons. de Rumohr, Dame d'honneur de la cour de Saxe] med et Par Bilag.

Des Moscovit. General-Lieutenants Patkults sentiment über den Zustand S. Königl. Mayt. in Pohlen affaires 1705. Fol.

Rudribrand, Jacques Philippe, Portrait de la Cour de Pologne A Monsieur Charles de Brandt dedié treshumblement. 119 Sider Fol.

[Karakteristiker af de ledende Personer. „Il n'y a que cet exemplaire au monde“.]

Kurtze Berichts-Ertheilung was von diesem noch für wehrenden Reichstag zu Regensburg zu wissen. 4to.

Instrumentum publicum von dem traurigen Fall Hertzog Frantzen zu Braunschweig und Lüneburg. Fol.

[Druknedede d. 24. Decbr. 1601. — En notarialiter attesteret Kopi.]

Breve Ragguaglio delle Familie piu Antiche e piu Nobili di Roma.

Fire italienske Afhandlinge: 1) adelige Familier i Genua indtil 1634. 2) Vita di Don Giulio Alberoni (1717). 3) Genealogia della Real Casa dei Medici. 4) Om Venedigs Forfatning. 4to og Folio indbundne sammen.

[Have tilhørt Carl Brandt, jfr. hans Reisejournal.]

Index chronologicus [Register over Aktstykker], gaaende fra Aar 834 Ludovici Pii Imperatoris diploma til 1688 22. December med et Par løse Bilag. Fol.

En lignende Samling med flere Bilag. [Ekstrakter.] Fol.

Kurtzer Bericht derer Könige so in Dennemarken siehder Christiano I. als dessen erster König auss dem Oldenburgischem Stamme biss zu unsern itzigen Allergnedigsten Erb-Könige Christiano V. gelebet und nach einander regieret haben.

[In duplo. Se ovenfor.]

Diarium fra 30. April 1690 — Febr. 1695.

Diarium 1695—97. [Se ovenfor.]

Stemmata Summorum orbis Christiani Principum hoc tempore regnantium, a sanctissimae memoriae Rege Christiano III. [til Chr. VI.] 4to.

I samme Hefte findes Hora Humiliationis Potentum [et latinsk episk Digt] og Historia Electricitatis.

Copie af den Eed, som Salig Høylovlig Kong Friderich den 2den for Dannemarkes Riiges Raad, Adel og meenige Indbyggere til sin Kroning, som stod i Kiøbenhavn d. 10de Augustij Anno I. C. 1559, haver aflagt. og haver jeg Anna Krabbe, salig Jacob Bjørns til Steenalt, ladet denne udskrive efter et Skrift, som min Salig Fader Erich Krabbe havde i sin Vare.

Tillæg: Friderici 2di Brev om Vicariat-Gods 6. Decbr. 1570. 4to.

[Wolf, Knud], Instrumenta paa aldt hves sig haver tildraget udi Kiøbenhavn paa dend Maade (?) Stænderne vare forskrevne til dend 8de Septembris Anno 1660 etc. S. 1—89.

[Trykte hos Riegels Chr. V. Historie S. 27—54.]

Forskjellige militære Lister, Ekstrakter og Projekter (1699—1701.) Fol.

Marcus Giøe Falcksen, Oration om den ypperlige og uhr-gamle Elephant-Ordens første Oprindelse og Fremgang, holdt paa Friderichsborg udi H. K. Majst. Capell med høytidelig og herlige Ceremonier Anno 1694 Den 4. Julii. Folio.

[Jfr. Vogelsang, Fortegn. over Haandskr. i Karen Brahes Bibl. S. 65.]

Constitutiones, Verordnungen und Edicten, so auff hochfürstl. Befehl de Dato Gottorff den 25. Sept. 1708 nacher Schleswig gesandt worden. 4to.

[En Samling Forordninger m. m. Slevig vedrørende, gaar fra 12. Febr. 1563 til 23. Aug. 1709 (jfr. Registret).]

Collection et recueil des bons mots, passages spirituelles, jolis vers, pensées, plusieurs remarques, repliques et impromptues etc. tirez de toute sorte d'auteurs en différentes langues. 4to.

[Blandt andet mange danske Vers, dels om Krigen 1700—1716, dels ældre, skrevne med forskjellige Hænder.]

Collectanea. 4to.

[En lignende, mindre Samling fra samme Tid, kun eet dansk Digt.]

Negotiations de Danemark en Hollande pour les années 1699—1711 par un ministre Danoise. VI Bind. Fol.

Lettres écrites en 1698—1714 à Mrs le Conseiller-privé de Stöcken. 4to. [Originaler. Se ovenfor.]

Documenta und Briefe betreffend die Verpflegung etc. der im Kayserlichen Dienste stehenden Königl. Dänischen Truppen von Ao 1703. 4. 5. 6. 7 und Ao 1708 (9). Fol.

Hofholdningsbog, inretted d. 10. Januarij Anno 1682. [Original.] Fol.

Beskrivelse, Anlangende de Ceremonier, som observeres ved det kongl. Danske Hof ved Ambassadeurens private Audiencer.

Heraf leveret Gjenpart til Hans Kongl. Mayst. paa Fridrichsberg Ao 1737 den 12. Novbr. af V. Lerche. 4to.

P. v. Brandt. Die glänzende Tugenden und lobenswürdige Thaten Unserer Glorwürdigsten, Allergnädigsten Erb-Königin und Fraue Sophiae Magdalenaë. 1745. 4to.

[Tale ved Dronningens Fødselsdag. In duplo.]

[P. v. Brandt] Der Vorzug der Monarchischen Regierung o. s. v. 4to.

[Tale holdt i Anledning af Christian den 6tes Fødselsdag 1745. Uagtet Navnet ikke staar under, er der ingen Tvivl om, at den ligesom den foregaaende Tale er holdt af P. Brandt junior.]

Ni franske Breve [indeholdende Efterretninger om, hvad der

- har tildraget sig i Danmark mellem 1746—1753, skrevne i Kjøbenhavn i Aarene 1750—53 til en Dame.] 4to.
- Oratio Christiani de Brandt in Academia Hauniensi anno 1752 habita. 4to. [Se ovenfor.]
- Oratio Enevoldi de Brandt in Academia Hauniensi Anno 1754 habita. 4to. [Se ovenfor.]
- An den Herrn N. N. 4to. [Et Levnetsløb. Forfatteren har modtaget Velgjerninger af Baron v. Sölenthal og hans Successor, Kammerherre v. Brandt.]
- Lieutenant Hans Casper Heide og hans Brodersøn, Stud. jur. Johan Arnold Heides Rejse til Skaane Novbr. 1772 for at skaffe Oplysninger om de svenske Rustninger. 4to.
- Egenhændige Breve fra Struensee til Geh. C. v. Brandt. 4to.
- Breve i Anledning af Begivenhederne i Aaret 1772 (skrevne til den henrettede Greve Enevold Brandts Moder, Gehejmraadinde Sölenthal, og Broder, Kammerherre Christian Brandt.) 4to. [Se ovenfor.]
- Egenhændige Breve fra Kronprins Frederik til Kancelliepræsident Brandt fra 1788—1799.
- Kladder til Breve og Indstillinger fra Brandt til Kronprinsen fra samme Tid. [Løse Blade. Se ovenfor.]
- Egenhændige Breve fra Arveprins Friderich til Gehejmraad C. v. Brandt fra Aarene 1789—1802. 4to. [Se ovenfor.]
- Egenhændige Breve fra Landgreve, Prins Carl af Hessen til Brandt.
- Kladder til Breve fra Brandt til Landgreven.
- [Løse Blade, synes uden Interesse.]
- Danske Adolsslægters Vaaben 1.—3. Bind 4to.
- [Vaabnene ere for største Delen kolorerede; i tredje Bind, der gaar fra Hvide—Munch, er Koloreringen dog kun begyndt. I de to første Bind ere tilføjede korte genealogiske Notitser til en Del Slægter. Det sidste Aarstal, der nævnes, er 1739.]
-
- Medailler over berømte danske Mænd. 4to. [Fortsat til 1794.] [F. v. Weyberg] Journal von meiner Reysse nach der Frantzösischen Armée in Deutschland, und was sich remarquables alda zugetragen hat. Fol. [Se ovenfor.]

[Carl Brandt] Journal 1716—1718. 4to. [Løse Blade. Med Blyant er skrevet: „Voyage par Carl Brandt, père du Christian de Brandt, patron de Herlufsholm“. Se ovenfor.]

Journal meiner Guineischen Reise. 85 Sider. 4to.

[Forfatteren (som det synes, Major Magnus Christopher Lützu, Guvernør paa Kastellet Christiansborg) gaar med Kone og Børn ombord i Kjøbenhavn d. 5te August 1750 og kommer efter en meget besværlig Reise til Kysten ved Guinea Febr. 1751. Journalen ender temmelig brat.]

Les femmes illustres ou les Harangues héroïques de Monsieur de Scudéry. A Lyon 1666. 2 Bind i et. 4to.

[Afskrift af forskjellige Hænder.]

Franske Digte, skrevne med forskjellige Hænder. Gammelt Manuskript. Bindet mærket H. V. K. 1670. Efterskrift Monsieur Vos Kam.

[Hans Voskam, Justitsraad, adlet 14. Mai 1701. Slægten uddøde med hans Søn Christian Voskam, Domherre i Lybek 29 1732. Dennes Søster Charlotte Frederikke Amalie gift med Christian v. Stöcken.]

Album for Christophorus Wöldike Helsingora—Danus.

[Med mange Autografer, deriblandt Holbergs, og Portræter. Chr. W. (W. III. 287) f. i Helsingør 1720 † 1761 som Præst i Taarnby paa Amager.]

Dend leden Jørgen, forestillet i sin rette Størrelse.

Dend fromme Tieniste Pige Armille Nicolas (efter det tyske 1708). [Bindet mærket I. W.]

L'honeste homme et le scélérat.

Discour du Conte de Brahe à son fils. [Paa hans Dødsseng.]

En Disputats om Dueller eller Søren Knudsens Helden-Geschichte.

Foræret til Herlufsholms Skoles Bibliothek af I. N. Arntz 6. Febr. 1812. Fol.

[Af Provst Bloch, trykt 1755 i 8vo.]

- Werring, R. Disciplenes ved Herlovsholms Adelige Schole deres Gangklæder m. m. 4de Martii 1738. [Gaar fra 1738—1748.] 4to.
- Prædikebøger [o: kort Indholdsangivelse af en Række Prædikener] førte af Disciple paa Herlufsholm i Aarene 1758—59.
- Spisemester Geislers Almanakker for 1750, 1756 og 1771—74. [Se ovenfor.]
- Melchior, H. B. Adskilligt Herlufsholm vedkommende. 4to.
[Fortale 14. Maj 1803. 1. Fragmentariske Forslag til et nyt Reglement. 2. Blandede Tanker. 3. Feriedage ved Skolen 1812—17. 4. Dagbog, jfr. ovenfor.]
- Melchior, H. B. Fortegnelse over Herlufsholms Skoles Morskabs-Bibliothek. 1799—1803 med Bibliothekets Regskab. 4to.
- Sange, forfattede i Aarene 1811—24 for Herlufsholm Stiftelse ved adskillige Lejligheder — samlede af H. P. Topp. Trykte og skrevne imellem hverandre. 4to.
- Udskrift af Kvartheftet Nr. 311 blandt Haandskrifterne i Karen Brahes Bibliothek. 4to.
[Udskriften tagen af Prof. Listov, indeholder 1) Inscriptioner af Herlufsholms Fri-adelige Scholes Kirke, hvilke — insinueris af — Medelfart Colleg. illustr. Sch. 5. Oct. 1734, 2) Catalogus Librorum Illustris Scholæ Herlovianæ.]

Nogle af de oplysende Bemærkninger skyldes villig Meddelelse af d'Hrr. Archivassistent G. L. Grove og Fuldmægtig G. L. Wad, hvorfor jeg herved bringer dem min Tak.

Efterretninger

om

Herlufsholms Skole og Opdragelsesanstalt

fra Juni 1890 til Juni 1891,

meddelte af

Joh. Forchhammer.

Examina.

Afgangsexamen i 1890. Den skriftlige Prøve for Dimittenderne og fjerde Klasse afholdtes, som forordnet, mellem d. 10. og 14. Juni over de Opgaver, som Ministeriet havde udsendt. Den mundtlige Del af Afgangsprøven afholdtes fra den 20de Juni til den 10de Juli. Meddommere ved Afgangsprøven, beskikkede af Ministeriet, vare: Medlem af Undervisningsinspektionen Prof., Dr. J. Petersen i Mathematik og Naturlære, Kand. Arlaud i Fransk, Kand. philol. Goldschmidt (i Stedet for Dr. Hude, der var bleven syg) i Græsk, Skoleforstander V. Petersen i Engelsk, Dr. phil. Starcke i Historie, Adjunkt Wørmer (i Stedet for Rektor Blichert) i Latin og Tysk og Dr. phil. Rønning i Dansk og Oldnordisk. I IV Klasse censurerede Prof. J. Petersen i Mathematik, Kand. philol. Goldschmidt i Græsk, Skoleforstander V. Petersen i Tysk, Kand. mag. Posselt i Geografi og Naturhistorie og Adjunkt Wørmer i Latin.

Til Afgangsprøven indstillede sig 12 Disciple, 7 af den sproglig-historiske, 5 af den matematisk-naturvidenskabelige Retning. Fjerde Klasses Examen bestode 12 Disciple. Navnene og de særlige Fagkarakterer ville ses af omstaaende Lister.

Afgangsexamen i Juni og Juli 1890.

Dimittendernes Navne af den sproglig-historiske Retning.	Dansk Stil I.	Dansk Stil II.	Old- nordisk.	Fransk.	Engelsk og *Tysk.	Historie.	Latin skriftlig.	Latin mundtlig i det Læste.	Latin mundtlig ikke læst.	Gresk.	Naturlære.	Points.	Hoved- karakter.
Holger K. Vilstrup	mg.	mg.	mg.	mg.	*mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	103	Første.
Peter Kæstel	mg.	mg.	mg.	mg.	*mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	96	Første.
Henrik G. Clausen-Bagge	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	93	Første.
S. Jørgen H. Hansen . . .	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	88	Første.
L. Victor A. Rosenberg .	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	80	Anden.
J. Eucharius M. Andresen	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	77	Anden.
Christian B. Carstensen.	mg.	mg.	mg.	mg.	*mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	slet.	59	Tredie.

Dimittendernes Navne af den matematisk- naturvidensk. Retning.	Dansk Stil I.	Dansk Stil II.	Old- nordisk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Arithmetik skriftlig.	Arithmetik mundtlig.	Geometri skriftlig.	Geometri mundtlig.	Mekanisk Physik m. Optik.	Kem. Phys. m. Astron. o. Meteorol.	Points.	Hoved- karakter.
Ferdinand V. Bjørn . . .	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	ug.	ug.	ug.	ug.	106	Første
A. Edmond Andersen . .	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	ug.	ug.	ug.	ug.	100	m. Udsm. Første.
Hannibal F. Kauffmann	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	84	Første.
Thorvald L. Smith . . .	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	83	Anden.
Gotfred C. M. H. Thorsen	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	ug.	65	Anden.

Aarsproven af IV Klasse i Juni og Juli 1890.

Navne.	Dansk Stil.	Latin.	Fransk.	Tysk.	Historie.	Geografi.	Arithmetik skriftlig og mundtlig.	Geometri skriftlig og mundtlig.	Naturhistorie.	Græsk.	Naturlære.	Points.
Jens Larsen	g+	ug.	ug-.	ug.	ug-.	ug.	mg+	mg+	mg+	ug.		83
Valdemar Brendstrup	g+	mg.	mg+	mg+	mg+	ug.	mg+	mg.	mg-.	mg+		78
Jens Schiøder	g.	mg-.	mg-.	mg.	mg.	mg+	ug-.	mg-.	mg-.	mg+		73
Jørgen Forchhammer	mg.	mg-.	g.	g+	g.	mg.	mg+	ug.	mg-.		mg+	71
Vilhelm Moltke	mg.	g.	g+	mg.	g.	mg+	mg+	mg-.	mg.		ug-.	70
Oskar Valentiner	mg+	g.	mg.	mg-.	ug.	ug-.	tg+	g.	mg.	mg-.		67
Christen Bøje	g+	tg+	mg-.	g.	mg+	mg+	mg+	mg+	mg.		mg+	65
Aage Schwensen	g+	tg+	g+	mg-.	mg+	ug-.	mg+	mg.	mg+	mg-.		65
Gustav Jørgensen	tg+	g-.	mg.	mg-.	mg+	mg-.	tg+	tg.	g+	g.		51
Michael Tryde	mg.	tg+	g+	g.	g+	g+	tg+	tg-.	mg-.	mg.		47
Erhard Lützen	g+	tg.	mg-.	g+	mg+	mg.	tg+	tg-.	mg.	g+		47
Bernhard Waarsoe	mg-.	tg.	g+	g+	g.	g-.	tg.	tg+	tg+	mg-.		40

Skolens Aarsprøve afholdtes i 1890 med den For-
deling af Fag og Klasser, som findes anført i forrige
Aars Indbydelsesskrift. Efter Aarsprøvens Slutning
opflyttedes fra V Klasse 13 af 14 Disciple, fra IV Klasse
10 af 12, fra III Klasse 19 af 21, fra II Klasse 10 af 11,
fra I Klasse 9 af 15, fra Forberedelsesklassen 7 af 9.

Halvaarsprøven afholdtes for VI, V og IV Klasses
Vedkommende i December. Den var en fuldstændig
Prøve, ordnet som Afgang- og Aarsprøven. I de andre
Klasser holdtes en overvejende skriftlig Prøve i Februar.

Skolens Overbestyrelse.

Under 24. Maj 1890 har Rektor modtaget følgende
Skrivelse fra Forstanderen :

„Det meddeles herved Hr. Rektoren, at det
fremtidig vil blive forlangt, at de af Herlufsholms
Skoles Lærere (o: Rektor, Overlærere og Adjunkter),
der indgaa Ægteskab, skulle sikkre deres eventuelle
Enker en Enkeforsørgelse paa samme Maade og efter
de samme Regler, som ere gjældende for Statens
Embedsmænd. For imidlertid at imødekomme
Lærerne i saa Henseende har jeg bestemt, at der
tillægges hver af de gifte Lærere, som have Fri-
bolig i Stiftelsens for gifte Lærere indrettede Boliger,
et aarligt Gagetillæg af 200 Kr. til Bestridelse af
de til en saadan Enkeforsørgelses Sikkrelse nød-
vendige Udgifter, og at dette fra indeværende

Finantsaars Begyndelse tillægges d'Hrr. Overlærere Hoff og Petersen samt Adjunkt Mossin, naar disse for Forstanderen godtgjøre, at et saadant Beløb anvendes til Forsørgelse af deres eventuelle Enker gjennem en Tegning i en Livsforsikringsanstalt eller direkte ved Oplæg.“

Lærerpersonalet.

Fra Begyndelsen af Juni 1890 indtil Skoleaarets Udgang fritoges Adjunkt Mossin af Helbredshensyn for Historietimerne i de fire yngste Klasser, og disse overtoges af Stud. mag. A. Mossin.

Den 1ste November 1890 forlod Adjunkt Varming sin Stilling ved Herlufsholm for at overtage en gejstlig Virksomhed. Under 15. Okt. s. A. havde Forstanderen konstitueret Cand. theol. Hans Winding Koch til Adjunkt, og han tiltraadte sin Stilling ved Pastor Varmings Afrejse.

Under 24de Novbr. 1890 fik konstitueret Adjunkt Jørgen Hammershaimb Beskikkelse som Adjunkt ved Herlufsholms lærde Skole og Opdragelsesanstalt.

Den ugentlige Inspektion har i Aar været delt mellem Adjunkterne Skeby, Bruun, Hansen, Hammershaimb og Mørch. Tilsynet med den øverste Sovesal har Adjunkt Hansen havt, med den mellemste Adjunkt Hammershaimb og med den nederste Adjunkt Mørch.

Disciplene.

Efter den offentlige Prøve i 1890 afgik følgende 12 Studenter herfra til Universitetet: Ferdinand Bjørn, Holger Vilstrup, Edmond Andersen, Peter Kæstel, Henrik Clausen-Bagge, Jørgen Hansen, Hannibal Kauffmann, Thorvald Smith, Viktor Rosenberg, Eucharius Andresen, Gotfred Thorsen og Christian Carstensen.

Kort før Aarsprøven eller ved Skoleaarets Slutning udgik af IV Klasse Michael Tryde og Bernhard Waarsøe, med samme Rettigheder, som de, der have taget Realafgangsexamen, af II Klasse Erik Müller, af I Klasse Christian Møller og Frederik Münter, af Forberedelsesklassen Herbert Henningsen.

Ved Optagelsesprøven kom 17 Disciple til, 1 i III Klasse, 4 i II Klasse, 6 i I Klasse og 6 i Forberedelsesklassen, saa at Skolen, der ved Maj Maanedes Udgang talte 95 Disciple (deraf 9 skolesøgende), begyndte det nye Skoleaar med 93 Disciple (deraf 10 skolesøgende).

I Aarets Løb ere følgende 2 Disciple udgaaede: af III Klasse Otto Tesch og af II Klasse Vitus Ingerslev.

Skolen tæller saaledes ved Maj Maanedes Udgang 91 Disciple (deraf 10 skolesøgende), som her opføres efter den Plads, de indtage i Klasserne efter Gjennemsnitsnummeret i Aarets 8 første Maaneder, VI og V Klasse efter Udfaldet af Halvaarsprøven. Faderens Stand er anført i Parenthes. De nyoptagne Disciple betegnes med *; deres Fødselsaar og -Dag ere tilføjede. De skolesøgende Disciples Numere ere satte i firkantet Parent hes.

Dimittenderne.

1. Viggo Ritzau (Prokurator R., Kjøge).
2. Axel Fryd (Grosserer F., Kjøbenhavn).
3. Holger Rothe (Kontorchef, Cand. juris R., Kjøbenhavn).
4. J. Philip P.-M. Hage (Proprietær H., Lundforlund ved Slagelse).
5. Richard Kjer-Petersen (afd. Bogholder P.).
6. Lars J. Madsen (Gaardmand Petersen, Dyrlev ved Præstø).
7. Erik Rode (Stiftslæge R., Rd. af Db., Vallø).
8. Poul G. Koch (Sognepræst K., Gjerlev ved Frederikssund).
9. Palle Bruun (Kommandør i Søetaten B., K. af Db. og Dbm., Kjøbenhavn.)
10. Lars R. Hansen (Gaardmand H., Aaderup ved Næstved).
11. Lorentz G. Münter (Kaptein M., R. af Db., Yokohama, Japan).
12. Nicolaj V. F. Möller (Sognepræst M., Herfølge ved Kjøge).
13. Sophus Claussen (Restavratør C., Hobro).

V Klasse.

1. Jens K. Larsen (Gaardmand L., Kundby ved Holbæk).
2. C. Oscar Valentiner (Distriktslæge V., Kjøge).
- [3.] Jørgen E. Forchhammer (Skolens Rektor).
4. Christen A. Bøie (Skomager B., Rødby).

5. Valdemar Brendstrup (Kancelliraad, Bankbogholder B., Nakskov).
6. Jens M. B. Schilder (afd. Galanterihandler S.).
- [7.] Birger Hoff (Overlærer H., Herlufsholm).
8. H. Gustav B. Jørgensen (Kjøbmand J., Nakskov).
9. Aage G. Schwensen (Fuldmægtig S., Nysted).
10. Erhard C. Lützen (Viktualiehandler L., Kjøbenhavn).
11. Vilhelm G. Moltke (afd. Amtmand M.).

IV Klasse.

1. Hans G. N. Holten Bechtolsheim (Handelsgartner H. B., Odense).
2. Eiler Haugsted (Læge H., Vester Skjerninge ved Svendborg).
3. Olaf S. Mørkeberg (Kjøbmand M., Præstø).
4. Christian Schøller (Fabrikant, Cand. pharm. S., Silkeborg).
5. Urban M. H. Hansen (Sagfører H., Næstved).
6. Jacob Chr. Becker (Pastor B., Dronninglund ved Aalborg).
7. Niels Høeg (Landinspektør H., St. Rodegaard ved Rønnede).
- [8.] Eyolf Mossin (Adjunkt M., Herlufsholm).
9. Adolf S. F. M. Zwick (Overretssagfører Z., Nakskov).
10. J. Georg P. Jensen (Skolelærer J., Sørbymagle ved Slagelse).
11. Niels P. Nielsen (Gaardejer N., Nedre Draaby ved Jægerspris).
12. Aage H. Schmidt (afd. Cand. mag., Docent S.).
13. Frands J. V. Møller (Skytte M., Folehave ved Faxe).
14. Oluf Arntz (Bankbogholder A., Kjøbenhavn).

15. Otto F. Borchorst (Boghandler B., Kjøbenhavn).
16. Hans A. C. J. Jespersen (Prokurator J., Haslev).
- [17.] Herluf T. Forchhammer (Broder til Nr. 3 i V Kl.).
18. Oluf M. J. Olsen (Skomager O., Kjøbenhavn).
19. Frederik C. I. Reinau (Provst R., Glumsø).

III Kasse.

1. Aage H. Smith (afd. Kjøbmand S.).
2. Karl K. Heerfordt (Distriktslæge H., Hjørring).
3. Harald Riis (afd. Postmester R.).
4. Hother P.-M. Hage (Broder til Nr. 4 blandt Dimittenderne).
5. Otto Madsen (Kjøbmand M., Nykjøbing p. F.).
6. Holger Scheby (Landinspektør S., Maribo).
7. K. Gunnar Mørkeberg (Broder til Nr. 3 i IV Kl.).
8. Ove E. Gasmann (Proprietær G., Fladsaagaard ved Næstved).
9. Chr. Emil G. Lunding (afd. Overlæge L.).
- [10.] Viggo Forchhammer (Broder til Nr. 3 i V Klasse).
11. Valdemar L. O. Anthon (afd. Proprietær A.).
- 12*. August Michelangelo Tito Luigi v. Arenstorff (Adoptivfader Hofjægermester A., Overgaard ved Randers), f. 7. Juli 1875 i Rom.

II Klasse.

1. Vilhelm W. Larsen (Handelsgartner L., Runddelen ved Præstø).
- 2*. Ludvig Boye Lundstein (Proprietær L., Ydernæs ved Næstved), f. 27. September 1877 i Næstved.
3. Niels B. Sommerfeldt (Oberst S., R. af Db. og Dbmd., Kjøbenhavn).
4. Hans C. Madsen (Gaardejer M., Snesere ved Præstø).

- 5*. Bernhard Paludan-Müller Hage (Broder til Nr. 4 blandt Dimittenderne), f. 2. December 1877 paa Lundforlund.
- 6*. Paul Søren Boalth (afd. Fabrikant B.), f. 3. April 1878 i Fredericia.
7. Aage Wismann (Stationsforvalter W., Svebølle).
- [8]. Holger Petersen (Overlærer P., Herlufsholm).
9. Hans Christian M. Jørgensen (Mekanikus J., Hobro).
- [10]. Johannes Hoff (Broder til Nr. 7 i V Kl.).
11. Einar A. H. A. R. B. J. Thorup (Herredsfuldmægtig T., Ebeltoft).
- 12*. Carl Valentin (afd. Hotelejer V.), f. 26. August 1876 i Odense.

I Klasse.

- 1*. Viggo Anthon Christensen (Økonom C.), f. 1. October 1875 paa St. Thomas.
2. Vesty M. P. D. Jensen (fhv. Godsforvalter J.).
3. J. Chr. Einar Lund (Skovkasserer L., Nyraad ved Vordingborg).
- 4*. Jens Kristian Jensen (Gaardmand, Sognefoged J.), f. 16. Juni 1877 i Allerslev, Præstø.
5. Hjelm Hansen (afd. Kjøbmand H.).
6. Hugo Valentiner (Broder til Nr. 2 i V Kl.).
- 7*. Jørgen Wind (Skovrider W., Herlufsholm), f. 24. Juli 1878 i Herlufsholm Skovriderbolig.
- 8*. Svend Thorvald Horneman (Skovrider H., Lindersvold, Faxe), f. 22. December 1877 i Roholte.
9. Birger Th. Madelung (Sognepræst M., Sandager ved Assens).
- [10.] Henry S. Lind (Godsforvalter L., Herlufsholm).

11. Oskar Nielsen (Godsforvalter N., Bakkehøj ved Præstø).
12. Just Høeg (Broder til Nr. 7 i IV Kl.).
- [13.] Carl S. Lind (Broder til Nr. 10 i samme Kl.).
14. Paul G. Fjeldgaard (Kaptejn F., R. af Olafsordenen, Helsingør).
15. Axel Thykier (Tømmerhandler T., Grenaa).
- 16*. Svend Bjørn Graah (Læge G.), f. 8. September 1877 i Skanderborg.
- 17*. Jes Johan Carl Blom Petersen (fhv. Apoteker P.), f. 4. August 1878 i Odense.

Forberedelsesklassen.

1. Herluf B. Claussen (Broder til Nr. 13 blandt Dimittenderne).
- 2*. Aage V. L. Nandrup (Kjøbmand N.), f. 7. Maj 1879 i Næstved.
- 3*. Johannes Chr. Ferdinand (Kjøbmand F. i Næstved), f. 26. Juni 1879 i Flensborg.
- 4*. Johan N. Gomard (afd. Skibsfører G.), f. 4. Januar 1879 i Bangkok.
- 5*. Elias Lunding (Cand. jur. L.), f. 2. October 1878 paa Frederiksberg.
- [6*]. P. Vilhelm Hoffman (Organist H., Herlufsholm), f. 4. Marts 1880 i Næstved.
- 7*. Bertel Wismann (Broder til Nr. 7 i II Kl.), f. 1. August 1879 paa Svebølle Station.

Det aarlige Kontingent for en Discipel paa Herlufsholm er 600 Kroner som Vederlag for Undervisning, Bolig, Kost, Vask, Belysning og Brændsel, i Sygdoms-

tilfælde Lægehjælp og Medicin (forsaavidt han kan behandles paa Herlufsholm).

Nye Disciple optages ikke i Skoleaarets Løb. **Anmeldelser om Aspiranter** til de Pladser, der blive ledige ved Slutningen af Skoleaaret, indsendes til Stiftelsens Forstander, Kammerherre, Lehnsbaron Reedtz-Thott (Gaunø pr. Næstved), inden Udgangen af Maj Maaned; foruden Drengens fulde Navn og Fødselsdatum maa deri opgives, hvad han har læst, og hvilken Klasse han forberedes til. Kommer han fra en anden Skole, maa Vidnesbyrd fra denne medfølge. Hvert Aars Oktober Maaned udgiver Skolen en Undervisningsplan for de lavere Klasser, der erholdes hos Skolens Rektor.

Der turde være Anledning til at gjøre Forældre og Værger opmærksomme paa, at Udmeldelser altid maa tilstilles Rektor inden Udgangen af den Maaned, hvori Disciplen skal forlade Skolen; for enhver Discipel, der ikke er udmeldt inden den 1ste i en Maaned, maa denne Maanedes Kontingent betales. Udmeldelser i Juleferien bør altsaa tilstilles Rektor inden December Maanedes Udgang og i Sommerferien inden Juli Maanedes Udgang.

Skolen og Opdragelsesanstalten.

Herlufsholms Skole er ingen Realskole; naar en Discipel ikke er bestemt til at gaa den studerende Vej, er hans Plads ikke her.

Undervisningen er beregnet paa fuldstændig Gjen-

nemførelse af begge de ved Lov af 1ste April 1871 fastsatte Retninger for den lærde Skole, den mathematisk-naturvidenskabelige og den sproglig-historiske. Skolen bestaar saaledes foruden Forberedelsesklassen af 6 etaarige Klasser (I—VI). Af de 13 Dimittender have 3, af V Kl. 3, af IV Kl. 7 og af III Klasse, hvor Adskillelsen indtræder, 5 Disciple valgt den mathematisk-naturvidenskabelige Retning.

Ifølge Forstanderens Bestemmelse vil den for Disciplene paa Herlufsholm **normerede Dragt** bestaa af:

Langtrøje af mørkeblaat Klæde (Satin) med 2 Rader forgyldte Knapper med Ibskal, 5 i hver Rad, nedfaldende Krave.

Benklæder af mørkeblaat Klæde (Satin). Disse skulle for Forberedelses-, 1ste og 2den Klasse være Knæbenklæder med sorte Strømper, dog tillades det Konfirmander ogsaa i 1ste og 2den Klasse at gaa med lange Benklæder fra Konfirmationsdagen.

Vest af mørkeblaat Klæde (Satin) med 1 Rad smaa forgyldte Knapper med Ibskal.

Hue af mørkeblaat Klæde (Satin) med 2 smaa forgyldte Knapper med Ibskal og Egeløv i Broderi af forgyldt Metal.

Overfrakker (forsaavidt saadanne ønskes) af blaat Dyffel (Kirsai) med 2 Rader forgyldte Knapper med Ibskal, 5 i hver Rad, nedfaldende Krave.

Nedfaldende Flipper, sorte Sko, sort Plastron uden Naal, ved festlige Lejligheder sort eller hvid Slips.

Til daglig kunne Disciplene bruge:

Om Vinteren Benklæder af mørkeblaat Cheviot.

Om Sommeren hele Dragter af let mørkeblaat Cheviot med de normerede Knapper eller af Russiadug med almindelige Perlemors Knapper.

Dog kunne de Russiadugs Trøjer ligesom blaa Jersey Sportsdragter, blaa og hvide Sportshuer og Sportssko kun bruges indenfor Skolens nærmeste Grændser. Kun saadanne Sportshuer maa bruges, hvis Form efter Indstilling fra Boldklubben er approberet af Rektor.

Nyoptagne Disciple maa medbringe mindst et Sæt af den normerede Dragt til festlige Lejligheder; men det tillades dem i Løbet af det første Skoleaar til daglig at opslide de Klæder, der ere anskaffede før Optagelsen.

Skolen leverer Seng, Sengklæder og Skammel til de nyoptagne Disciple; for Afbenyttelsen heraf erlægges en Gang for alle 25 Kroner.

Paa Skolens Sportsplads er i det forløbne Aar de sædvanlige Spil Cricket, Fodbold og Lawntennis drevne med Iver og Ihærdighed.

Ved Forstanderskrivelse af 23. Marts 1891 er der bevilliget 100 Kr. for Aaret 1891—92 til Nyanskaffelser for Disciplenes Boldklub.

Følgende Sportskampe have været afholdte i det forløbne Aar:

1) Cricketkamp i Sorø med Soranerne den 14. Septbr. 1890. Resultat: Soranerne seirede med 171 imod 93 Points.

2) Cricketkamp paa Herlufsholm med Soranerne den 10. Maj 1891. Resultat: Herlovianerne seirede med 140 Points og 7 staaende Gærder.

3) Cricketkamp den 7. Septbr. 1890 mellem ældre Disciple indbyrdes; de af Skolen udsatte Præmier, bestaaende i 3 Boldtræer, tilfaldt O. Mørkeberg af IV Kl., Gasmann af III Kl. og J. Forchhammer af V Kl.

4) Cricketkamp den 21. Septbr. 1890 mellem yngre Disciple; de ligeledes af Skolen udsatte Præmier tilfaldt O. Nielsen, Hjelm Hansen og H. Valentiner af I Klasse.

5) Fodboldkamp i Kjøbenhavn med akademisk Boldklub den 2. Novbr. 1890. Resultat: A. B. sejrede med 4 Maal mod 2.

Svømning. Ved Udgangen af forrige Skoleaar vare samtlige Skolens Disciple, undtagen 12, Frisvømmere.

Elevantallet paa **Snitteskolen** har i Skoleaaret 1890--91 været: i Oktober 23, i November 27, i December 31, i Januar 17, i Februar 16, i Marts 15. De fire Fripladser have været tildelte Disciplene Lars Madsen, Hans Holten, Hans Jespersen og Frederik Reinau.

I indeværende Skoleaar have Fagene været fordelte paa følgende Maade:

	Ugentlig.
Rektor Forchhammer Latin i VI og Græsk i V samt 1 Time med VI M. og V M.	15 Timer.
Overl. Hasselager Historie i VI og V, Græsk i VI og III, Latin i IV	24 —
Overl. Hoff Dansk, Engelsk og Oldnordisk i VI og V, Tysk i VI, V, III og II . .	20 —
Overl. J. Petersen Naturlære i VI M, V M og VI S, Arithmetik i V M, Geometri i VI M, geometrisk Tegning i VI M, V M, IV M og III M samt Mathematik i II .	31 —

	Ugentlig.
Adj. Mossin Matematik i I, Naturlære i V S, Historie i IV — Fbkl., samt 1 Time Dansk med III M og IV M . . .	19 Timer.
Adj. Skeby Fransk i VI, V, IV, III og Fbkl.	19 —
Adj. Bruun Latin i V og I, Tysk i IV og Fbkl.	20 —
Adj. Traustedt Naturhistorie og Geografi i hele Skolen, Regning i Fbkl. . . .	22 —
Adj. Varming, indtil November, Religion i IV—Fbkl., Dansk i IV—Fbkl., Tysk i I	24 —
Adj., Løjtnant Hansen med Assistenten Gymnastik i hele Skolen, Latin i III .	24 —
Adj. Hammershaimb Geometri i V M, Arithmetik i VI M, Naturlære i IV M og III M., samt Matematik i IV og III	22 —
Konst. Adj. Mørch Græsk i IV, Latin i II, Fransk i II og I og Dansk i I . . .	20 —
Konst. Adj. Koch overtog fra November Adj. Varmings Timer	24 —
Pastor Munck Religion i VI og V . . .	2 —
Tegnel. Bertelsen Skrivning og Tegning i II, I og Fbkl.	10 —
Organist Hoffman Sang i hele Skolen . .	7 —

Fagenes ugentlige Timetal i de forskellige Klasser ses af følgende Tabel:

	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.	Fbkl.
Dansk (Oldnordisk)	4	4	2(1)	2(1)	2	3	4
Latin	8(1)	8(1)	7	7	8	6	—
Græsk	6	6	5	5	—	—	—
Fransk	(1)2(2)	(1)2(2)	2	3	3	4	5
Tysk	2	2	2	2	2	2	4
Engelsk	2	2	—	—	—	—	—
Religion og Bibelhist. . .	1	1	1	2	2	2	2
Historie	3	3	2	2	2	2	2
Geografi	—	—	2	1	2	2	2
Mathematik og Regning .	(6)	(7)	5	5	5	4	4
Naturlære	3(7)	3(6)	(3)	(3)	—	—	—
Naturhistorie	—	—	2	1	2	2	2
Skrivning	—	—	—	—	1	2	3
Tegning	(2)	(2)	(1)	(1)	1	1	2
Sang	2	2	2	2	2	2	2
Gymnastik osv.	4	4	4	4	4	4	4
Sum	36.	36.	36.	36.	36.	36.	36.

VI og V have været forenede i de geometriske Tegnetimer; IV M og III M have haft 1 Time fælles, som er benyttet dels til Kemi, dels til Tegning.

Over sigt

over Skolens Arbejde fra August 1890 til Juli 1891.

Dansk og Oldnordisk.

- VI Kl. Rønnings Literaturhistorie, den oldnordiske Lit.-Hist. efter B. Hoffs „Hovedpunkter“; udførligere læst: Middelalderen. Der opgives: Holberg: Erasmus Montanus og Barselstuen; Ewald: Rungstedts Lyksaligheder og Kantaten; Wessel: Kjærlighed uden Strømper; Oehenschläger: Guldhornene og Hakon Jarl; Grundtvig: Harald Blaatand og Palnatoke; Hauch: Valdemar Atterdag; Heiberg: En Sjæl efter Døden; Chr. Winther: Hjortens Flugt; Paludan-Müller: Udtog af Kalanus; Hertz: Svend Dyrings Hus. 17 Stile.

Oldnordisk. Wimmers Læsebog S. 1—107.

Der opgives: S. 41—61 og 74—107.

- V Kl. Rønnings Lit.-Hist. fra Middelalderen til Baggesen med Prøver af Forfatterne. Særlig dvælet ved Folkeviserne og Holberg. — 17 Stile.

Oldnordisk. Wimmers Læsebog S. 1—35.

Sammes Formlære.

- IV Kl. Læst: M. Hammerich: Om Holberg. — Holberg: Peder Paars (Uddrag); Julestuen; Mascarden. — J. Ewald: Levned og Meninger (Uddr.) — Wessel: Kjærlighed uden Strømper m. m. — Baggesen: Labyrinthen (enkelte Kapitler). — Oehenschlägers Barndoms- og Ungdomserindringer ved Listov. — Oehenschläger: Aladdin. — Chr. Winther: Hjortens Flugt (Uddrag). — H. C.

Andersen: Nattergalen. — Goldschmidt: Den flyvende Post; Hævnen; Masaniello. — Drachmann: Paa Sømands Tro og Love (Uddrag). — J. Lie: Den Fremsynte. — Paludan-Müller: Abels Død. — Enkelte Digte af P. M. Møller, Welhaven, Chr. Richardt, Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson o. m. a. — 16 Stile.

Med Mathematikerne er læst den sidste Del af Mariagers „Helleniske Sagn“, større Stykker af Iliaden og to Tragedier af Euripides.

- III Kl. Til Læseøvelser er benyttet M. Hammerich: Danske og norske Læsestykker. — Endvidere er læst: De nordiske Gudesagn, efter Arentzen og Thorsteinsson. — Oehlenschläger: Hakon Jarl; Aladdin*). — P. M. Møller: En Students Eventyr. — Blicher: Røverstuen. — Hostrup: Intrigerne. — Herz: Svend Dyrings Hus. — Drachmann: Paa Sømands Tro og Love (i Uddrag). — Heiberg: De Uadskillelige. — 21 Stile.

Med Mathematikerne er gennemgaaet den græske Mythologi, til Dels efter Mariagers: „De skjønneste helleniske Sagn“. Derefter er læst en Tragedie af Euripides.

- II Kl. har skrevet c. 30 Stile, dels Gjengivelser af læste Digte eller Prosastykker, dels frit fortalte over et opgivet Emne, dels skildrende. Borchsenius og Winkel Horns „Danske Læsestykker“ brugte til Oplæsning og Analyse. Endvidere læst Ingemann: Christen Blochs Ungdomstreger.

---

*) Nordens Guder og Helge (i Uddrag).

I Kl. Samme Læsebog som i II Kl. er brugt til Oplæsning og Analyse; Bojesens „Dansk Sproglære“ er gennemgaaet, og en Del Fædrelandssange (efter Holm, Sauter og Thyregod: Sangbog for Folkeskolen) ere lærte udenad. Klassen har skrevet c. 30 Stile, mest Gjenfortælling.

Fbkl. Samme Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Bojesens „Dansk Sproglære“ er gennemgaaet indtil Ordstillingen med adskillige Forbigaaelser. Flere Digte ere lærte udenad efter Læsebogen og den samme Sangbog som i I Kl. I Almindelighed ere 2 Stile om Ugen, en Del efter Diktat, de fleste Gjengivelser af Smaafortællinger, skrevne paa Klassen.

Latin.

VI Kl. Dimittenderne opgive: Ciceros Cato major og Talen pro Dejotaro, (A. Fryd: pro Ligario), Senecas consolatio ad Marciam, Tacitus' Annaler S. 95—106 og 137—175 i Bricka's og Thomsens Udvalg; Horats' Oder Udvalg af 1ste, 2den og 3dje Bog, Brevenes 1ste Bog, Virg. Æn. 4de Bog. Statarisk er i Aarets Løb læst Horats' Breve og nogle Oder, Virgils Æneide 4de Bog, Ciceros Cato major, Senecas consolatio og det læste af Tacitus; kursorisk Livius 23de Bog samt det meste af Sallusts Jugurtha.

Gennemgaaet Tempus- og Moduslæren i Madvigs Grammatik og Tregders Literaturhistorie, skrevet 1 Version om Ugen.

V Kl. Ciceros Verriner 4de Bog samt nogle Breve i Pio og Fibigers Læsebog. Livius' 32te og Kap.

1—13 af 33te Bog, Virgils Æneide 1ste Bog, Horats' Oder Udvalg af 1ste, 2den og 3dje Bog, og kursorisk Stykker af Caesar, Sallust, Cornel. Nepos og Cicero i Pio og Fibigers Læsebog, ialt 50 Sider. Efter Madvigs Sproglære Formlæren og Kasuslæren. 1 Version om Ugen, skreven paa Klassen*).

IV Kl. Til Examen opgives: 1ste Bog af Cæsars galliske Krig, Ciceros Tale pro lege Manilia og de 12 første Kap. af Talen pro Sex. Roscio Amerino samt 526 Vers af Ovids Metamorphoser efter Blochs Udvalg, 2. Hefte (Niobe, Dædalus, Meleager fra V. 154 af, Philemon og Baucis samt Orpheus).

I Aarets Løb er desuden læst 3die Bog af Cæsars galliske Krig, Ciceros Tale pro rege Dejotaro samt 286 Vers af Ovids Metamorphoser (Meleager, V. 1—154, Midas og Laomedon). Madvigs forkortede Sproglære. 1 Stil om Ugen.

III Kl. Cæsars galliske Krig, 5te Bog, samt Ciceros første Tale for Catilina. Madvigs forkortede Sproglære, Bøjnings- og Kasuslæren og det vigtigste af Tempus- og Moduslæren. De 18 sidste Stykker af Forchhammers Stiløvelser. C. 50 Stile, alle skrevne paa Klassen.

II Kl. Cornelius Nepos (ved C. Listov), S. 6—28.

---

*) Med Mathematikerne af VI og V Kl. er gennemgaaet Hovedpunkterne af den græske Litteraturh. indtil Alexander den Stores Tid. Udvalg af Homer, Herodot, Thucydid, Euripides og Aristophanes læst højt i Timerne. Med V Klasse tillige i Korthed gennemgaaet Sechers Mythologi med Benyttelse af forskellige Billedværker.

Madvigs forkortede Sproglære, Bøjningslæren og Kasuslæren. De 24 første Stykker af Forchhammers Stiløvelser. 2 Stile om Ugen, altid skrevne paa Klassen.

- I Kl. Forchhammers Læsebog til Fablerne og det tilsvarende af Bøjningslæren efter Madvigs Sproglære. C. 50 Stile, alle skrevne paa Klassen.

Græsk.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Odysseens 3., 4. og 6. Bog og Iliadens 1. og 2. Bog (til V. 494) samt 6. Bog. Af Tregders Anthologi, 2. Udg., 332 Vers (Hom. Hymner 3—6 inkl., Elegier 1, 3—5, 7—9, 15, Epigrammer 1—5, 14, 17 og meliske Digte A, 10, 11, 13, 16—18 (ialt 3640 Vers). Herodot efter Bergs Udvalg S. 1—4, 7—45 og 111—150 (ialt 205 Kap.). Xenophons Memorabilia 2. Bog Kap. 3—5 og 7—10 inkl. samt 3. Bog Kap. 6. Platons Apologi og Kriton. Lukian efter Gertz's Udvalg: Prometheus, Charon samt 1., 3. og 4. Gude-samtale.

Benyttet Bergs Formlære, Madvigs eller Hudes Syntax, Sechers Mythologi og Tregders Litteraturhistorie.

- V Kl. Homers Iliade 2den Bog til V. 483 (Slutningen kursorisk) 3die Bog til V. 382, 4de og 6te Bog (ca. 2000 Vers). Xenophons Memorabilia 3die Bog Kap. 1—9 (incl.), Herodot efter Bergs Udvalg (S. 1—46, 65—97) (c. 200 Kap.). Paa Dansk læst de sidste 12 Bøger af Odysseen. Benyttet Bergs Formlære og læst Hudes Syntax; gennemgaaet Sechers Mythologi.

- IV Kl. Levy og Velschow: Græsk Læsebog S. 63—96. Odysseus 1ste og 2den Bog V. 1—79. Sechers græske Mythologi S. 5—46 (til Heroerne). Benyttet Bergs Formlære og Hudes Syntax.
- III Kl. Bergs lille Forskole til Læsning af Græsk og de tilsvarende Afsnit af Bergs Formlære. Begyndt lidt paa Xenophons Anabasis.

Fransk.

- VI Kl. Baruël og Michelsen, *Franske Prosastykker*, 118 S. Kursorisk: 360 S. Pios Sproglære med en Del Forbigaaelser. De Sproglige have skrevet to Stile om Ugen. Matematikerne have foruden Øvelser i Oversættelse fra Dansk til Fransk tillige gennemgaaet extempore en Del af Sicks Franske Læsestykker III, Molière, *L'avare* og Mme de Girardin, *La joie fait peur*.
- V Kl. Kr. Nyrop, *Lectures françaises*, 109 S. Kursorisk: 280 S. Pios Sproglære, Ordføjningslæren indtil § 97. 1 Stil om Ugen.
- IV Kl. Af *Udvalgte Stykker* af Baruël og Trier er læst 130 Sider. Kursorisk: 200 Sider. Pios Sproglære, Formlæren. Pios Franske Ord til Udenadslæren, 20 Stk.
- III Kl. Af Pios franske Læsebog for Mellemlæseklasserne er læst 51 Sider. Cohen og Kaper, *Læseb. for Mellemlæsekl.*, 44 Sider. Kursorisk: 100 Sider. Pios Formlære. 1 Stil om Ugen. Michelsens Stiløvelser, 22 Stykker.
- II Kl. Pios Læsebog for Mellemlæseklasserne: S. 32—53 og 58—68. Pios Formlære. 1 Stil om Ugen. Michelsens Stiløvelser, Stykke 26—46.

- I Kl. Abrahams og Arlaud, Franske Læsestykker S. 11—47. Pios Formlære med mange Forbigaaelser. 1 Stil om Ugen samt 25 Stykker af Michelsens Stiløvelser.
- Fbkl. Ploetz, Syllabaire français, hele Bogen. Abrahams og Arlaud, Franske Læsestykker S. 1—20. Efter Pios Formlære er læst de regelmæssige og nogle af de uregelmæssige Verber.

Tysk.

- VI Kl. Goethes Götz v. Berlichingen og Torquato Tasso; Weber: Eine Winternacht auf der Locomotive. Cursorisk: Jungfr. v. Orleans, Wallensteins Lager og endel af Schillers dreissigjähr. Krieg. Simonsens Syntax og Sig. Müllers Omrids af den tyske Literaturhistorie.
- V Kl. Det samme som VI Kl.
- IV Kl. Af Kapers og Simonsens Læsebog for de højere Kl. 100 S. Poesi og Prosa. Cursorisk: Schillers Jungfrau von Orleans og Hauffs Lichtenstein. Kapers kortfattede tyske Sproglære (1880).
- III Kl. Simonsens Læsebog S. 93—114, 137—38, 149—164, 173—182, 186—214. Af den poetiske Del 5 Digte lærte udenad. Cursorisk: af Hauffs Märchen omtr. 300 Sider, Kapers Formlære.
- II Kl. Af Simonsens Læsebog for Mellemlasserne c. 44 Sider. Kapers Stiløvelser for Begyndere Stk. 64—74 (intet forbigaaet). Hele Kapers Sproglære.
- I Kl. Simonsens Læsebog for Mellemlasserne S. 31—64. Kapers Stiløvelser for Begyndere Stk.

39—50. Kapers Sproglære med Undtagelse af Kjønnen og de sammensatte Verber.

Fbkl. Listovs Elementarbog S. 66—98. 25 Sider af Simonsens Læsebog for de lavere Klasser og Mellemklasserne. Kapers Stiløvelser for Begyndere S. 1—29 med Forbigaaelse af adskillige Sætninger. 3 Stile om Maaneden. Kapers Formlære § 16—105 med Forbigaaelse af mange Exempler, Undtagelser og Anmærkninger.

Engelsk.

- VI Kl. Der opgives: Brekkes Læseb. f. Mellemklasserne 150 Sider: S. 33—42, 86—88, 99—116, 118—138, 151—177, 184—234, 257—283.
- V Kl. Listov, The Engl. Reader S. I—XXXII og 1—75. Rosings Grammatik.

Religion.

- VI Kl. Kirkehistorien fra Innocents 3 til Luthers Død. (Luthers Liv gennemgaaet udførligt.)
- V Kl. ukas-Evangeliet Kap. 1—11.
- IV Kl. Apostlenes Gjerninger.
- III Kl. Balslevs Katekismus: Fadervor og Sakramenterne. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie.
- II Kl. Balslevs Katekismus: 1ste og 2den Trosartikel. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie S. 104—72. 8 Salmer.
- I Kl. Balslevs Katekismus: De ti Bud. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie S. 77—127. 6 Salmer.
- Fbkl. Bibelhistorie: samme Bog S. 1—77. 12 Salmer.

Historie.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Den gamle Historie og Nordens Historie efter Thriges mindre Lærebøger. Verdenshistorien til 1789 efter Blochs Lærebog for Realskoler (med Tilføjelser). Verdenshistorien fra 1789 af efter Blochs Lærebog for de lærde Skoler.
- V Kl. Den gamle Historie efter Thriges mindre Lærebog. Middelalderens Historie efter Blochs Lærebog for Realskoler (med Tilføjelser).
- IV Kl. Efter Blochs Lærebog for Realskoler: Den nyere Historie fra den franske Revolution samt Repetition af Europas Historie fra 1660.
- III Kl. Samme Bog: Den nyere Historie S. 1—139.
- II Kl. Samme Bog: Middelalderens Historie.
- I Kl. Samme Bog: Oldtidens Historie.
- Fbkl. Efter Blochs „Nordens Historie for Realskoler“: Danmarks Historie til 1814.

Geografi.

- IV Kl. Granzows Geografi Nr. 2 med nogle Forbigaaelser.
- III Kl. Samme Bog: Amerika, Indledningen til Europa og af Nordeuropa Danmark og den skandinaviske Halvø i fysisk Henseende.
- II Kl. Samme Bog: Asien, Afrika og Australien.
- I Kl. Samme Bog: Af Sydeuropa den italienske og den pyrenæiske Halvø, Vesteuropa og Mellem-europa til Østerrig.
- Fbkl. Samme Bog: Indledningen til Europa, Nord- og Østeuropa samt af Sydeuropa Balkanhalvøen.

Mathematik og Regning.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Julius Petersens Arithmetik og Algebra, Geometri, Trigonometri, analytisk Geometri og Stereometri.
- V Kl. Julius Petersens Stereometri og Trigonometri, analytisk Geometri til Ellipsen og Arithmetik og Algebra til Permutationer. 4 Hjemmeopgaver om Ugen.
- IV Kl. Petersens Algebra: Logarithmer, exponentielle Ligninger, Rækker og Rentesregning. Petersens Geometri fra Cirkelperiferiens Længde indtil Enden samt Lighedannedhed. 2 Opgaver om Ugen.
- Til mundtlig Examen opgives: Petersens Arithmetik og Algebra fra Polynomiers Division og Petersens Geometri.
- III Kl. Petersens Algebra fra Rod til Logarithmer, Petersens Geometri fra § 67 til 4de Kapitel med Forbigaaelse af § 88 til § 94. Mange skriftlige Øvelser paa Klassen, men ikke hjemme.
- II Kl. Petersens Arithmetik: Potens, Ligninger af første Grad, Proportioner og Decimalbrøk. Petersens Geometri forfra til § 75. Mange skriftlige Øvelser paa Klassen, men ikke hjemme.
- I Kl. Petersens Arithmetik til § 54 og Ligninger. Skriftlige Øvelser paa Klassen.
- Fbk. Bokkenheusers Regnebog for Mellemlasserne er benyttet til Indøvelse af Brøkgregning og Reguladetri i hele og brudne Tal.

Naturlære.

- VI Kl. Den sproglige Afdeling: Dimittenderne opgive: Ellingers Fysik og Petersen og Forchhammers Astronomi.

Den math.-naturv. Afd.: Dimittenderne opgive: Petersen og Forchhammers mekaniske Fysik og Astronomi, Paulsens Optik og Ellingers kemiske Fysik. Lysets Interferens er forbigaaet.

- V Kl. Den sproglige Afdeling: Ellingers Fysik S. 1—103 og 138—212. Jørgensens Astronomi indtil Sol-systemet.

Den math.-naturv. Afdeling: Petersen og Forchhammers mekaniske Fysik til Vædskers Bevægelse og sammes Astronomi indtil Planeterne.

- IV Kl. Ellingers Fysik: Faste Legemers Ligevægt, lidt af Bevægelseslæren, Varmelæren fra Fordampning og den elektriske Strøm. Det hele Pensum repeteret.
- III Kl. Ellingers Naturlære: Vædskers og Luftarters Ligevægt, Varmelæren, Magnetisme og Gnidnings-elektricitet.

Geometrisk Tegning.

- VI Kl. Planer, givne ved deres Spor. Skæring mellem Legemer og vilkaarlige Planer.
- V Kl. Projektion af de simpleste Legemer samt deres Skæring med Planer, vinkelrette paa en af Projektionsplanerne.

Naturhistorie.

- IV Kl. Lützens Lærebog i Zoologien Nr. 2 med nogle

Forbigaaelser. -- Strøms Kortfattet Plantelære til Skolebrug med nogle Forbigaaelser.

- III Kl. Lützens Lærebog i Zoologien Nr. 2: Fra Bløddyrene Bogen ud. — Grønlunds mindre Lærebog i Botanik: de enkimbladede og blomsterløse Planter, desuden Læren om Plantens Sammensætning og Liv.
- II Kl. Samme Bøger. Zoologi: Leddyrene. — Botanik: de tokimbladede Planter.
- I Kl. Samme Bøger. Zoologi: Krybdyrene, Padderne og Fiskene, desuden Mennesket og Indledningen til Hvirveldyrenes Naturhistorie. — Botanik: Indledningen og de frikronbladede Planter.
- Fbkl. Lützens Lærebog i Zoologien Nr. 2: Pattedyrene og Fuglene. — En Del almindeligt forekommende Planter ere mundtlig gennemgaaede.

Sang og Musik.

I Sangundervisningen deltage alle de Disciple, der have Stemme, klassevis. Lørdag Eftermiddag Kl. 5—6 holdes Fællessang. I Aarets Løb er lært: 14 firstemmige Chorsange, 3 Chor af „Elverskud“, 10 Salmemelodier samt 7 Folkevisemelodier.

I særskilte Timer (17 om Ugen) giver Skolens Musiklærer, Organist Hoffman, Undervisning i Instrumentalmusik til de Disciple, der ytre Lyst og Anlæg i denne Retning og tidligere have modtaget Undervisning deri. Der er i Aar givet Undervisning i Pianoforte til 14 Disciple, i Violin til 5, i Bratsch til 1 og i Violoncel til 2. 1 Time om Ugen er benyttet til Sammenspil.

Betænkning

afgivet den 20de Mai 1891 til

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet

af Herlufsholms Rektor.

Det høje Ministerium for Kirke- og Undervisningsvæsenet har i Skrivelse af 8. Maj d. A. begæret mine Ytringer i Anledning af et af flere Lærere indgivet Andragende angaaende en eventuel Afskaffelse af den latinske Stil i de lærde Skoler og Indførelse i Stedet derfor af Øvelser i mundtlig Oversættelse fra Dansk til Latin.

Naar de ærede Lærere i deres Konklusion andrage paa, at, saa fremt den latinske Stil afskaffes, der da maa blive optaget en Bestemmelse om, at Eleverne skulle øves i mundtlig Oversættelse fra Dansk til Latin og ved fjerde Klasses Hovedexamen prøves i Oversættelse af et vist forud lært og opgivet Pensum (mindst 50 Sider), kan jeg være enig med de Herrer, forsaavidt som noget altid er bedre end intet, — uagtet jeg da helst saa, at Prøven afholdtes over ikke læste Stykker i Stedet for eller dog ved Siden af de læste.

Naar derimod de Herrer i deres Præmisses nærmest andrage paa, at den latinske Stil maa blive afskaffet og afløst af en saadan mundtlig Prøve, maa jeg bestemt udtale mig derimod. Jeg er saa langt fra at miskjende Betydningen af mundtlige Øvelser, at jeg selv har udgivet en Samling latinske Stiløvelser væsentlig beregnet til mundtlig Brug, som benyttes og i mange

Aar har været benyttet i Herlufsholms lærde Skole og maaske flere andre Skoler. Jeg er ganske enig i den Udtalelse af Madvig, som citeres i Andragendet, men ikke i den Anvendelse, de Herrer Lærere gjøre deraf. Madvig opstiller de to Undervisningsmetoder, den mundtlige og den skriftlige, og vejer med vant Skarpsindighed deres Fordele mod hinanden. Men Konsekventsen bliver aabenbart den, at de supplere hinanden og bør benyttes i Undervisningen ved Siden af hinanden. Paa Herlufsholm skrives i Reglen kun een Stil om Ugen, og den skrives væsentlig i Skoletimen, men jævnsides gaar i anden og tredie Klasse mundtlige Øvelser. Paa den Maade bliver den latinske Stil ingen trykkende Byrde. Jeg kan saaledes være enig med d'Hrr. Lærere i at anbefale disse mundtlige Øvelser ved den daglige Undervisning ikke blot som Forstandsøvelser, men som et fortrinligt Middel til at lære Latin.

Men som endelig Prøve ved en Afgangsexamen beder jeg om at maatte beholde den skriftlige Prøve. Den er fælles for alle og en virkelig Prøve baade paa, hvad der er lært og hvad der er forstaaet. Jeg tror ikke, at de Stile-Opgaver, der ere givne de sidste Aar, ere for svære. Snarere ere vi ældre Lærere maaske vante til fra gammel Tid at bedømme visse Fejl lidt vel strængt. Den mundtlige Prøve kan derimod umulig blive ens for alle. Held og Uheld ville komme til at spille en større Rolle end nu. Hvor meget eller lidt der fordres opgivet som læst til Prøven, vil Fristelsen til Udenadslæren ikke kunne undgaas. Det bliver let en Prøve paa, hvad der er lært (udenad), ikke paa hvad der virkelig er forstaaet, og derved vil der skabes en ny Byrde, større end den, der nu lægges paa de Unge.

Stipendierne.

For Skoleaaret 1890—91 have

a. Stiftelsens Gratistpladser (fuldstændig Fritagelse for Kontingent) været tildelte Disciplene H. Rothe, A. Fryd, J. Ph. Hage, R. Petersen, L. Hansen, N. Møller, P. Koch, S. Claussen (indtil Nytaar), L. Madsen, J. Chr. Larsen, V. Brendstrup, J. Schilder, H. Holten, E. Haugsted, F. Møller, O. Mørkeberg, N. P. Nielsen, G. Jensen, H. Riis, H. Schebye, samt fra Nytaar O. Madsen.

b. de Resenske Gratistpladser V. Moltke og Erh. Lützen.

c. den Rønnenkampske Gratistplads (for en Slesviger) J. Becker.

d. Stiftelsens halve Gratistpladser S. Claussen (fra Nytaar), O. Valentiner, C. Bøie, A. Schwensen, G. Jørgensen, N. Høeg, U. Hansen, Chr. Schøller, A. Zwick, A. Schmidt, H. Jespersen, O. Olsen, A. Smith, O. Madsen (indtil Nytaar), V. Larsen, A. Wismann, samt fra Nytaar H. Hage og E. Lund.

Ansøgninger om Gratistpladser for Disciple her i Skolen maa indgives til Stiftelsens Forstander inden hvert Aars 1ste August.

De to **Universitetsstipendier** paa 300 Kroner i tre halvaarlige Portioner have iaar været tillagte Studenterne E. Andersen og P. Kæstel.

De to **Meyerske Examens-Præmier**, hver paa 60 Kroner, tilkjenndtes for Aaret 1890 Disciplene J. Chr. Larsen og H. Holten.*)

Det grevelig **Moltkeske Skolestipendium** for kgl. Embedsmænds Sønner blev for December Termin 1890 og Juni Termin 1891 tillagt Disciplene J. Forchhammer, O. Valentiner, B. Hoff og K. Heerfordt.

Det grevelig **Moltkeske Universitetsstipendium** for kgl. Embedsmænds Sønner blev for December Termin 1890 og Juni Termin 1891 tillagt Studenterne Jap. Steenstrup (med en dobbelt), Har. Vilstrup og Holger Vilstrup (med en enkelt Portion).

Rejsestipendiets Fond. Beløbet, 195 Kroner 42 Øre, med paaløbende Renter, indestaar i Sparekassen for Næstved og Omegn.

Overlærer Albert Leths Legat har for Aaret 1891 været tillagt Student Jap. Steenstrup.

Peter Eleon Rosenørns Legat (80 Kr.) har for Aaret 1890 været tildelt E. Mossin.

---

*) Desuden tilkjenndtes der efter Afgangsprøven Stud. F. Bjørn en extraordinær Examenspræmie paa 100 Kr. samt efter Hovedexamen Disciplene E. Haugsted, N. Høeg og Aage Smith hver en mindre Bogpræmie.

De videnskabelige Samlinger.

I Skoleaaret 1890—91 har den **naturhistoriske Samling** faaet følgende Tilvæxt:

Ved Kjøb:

Kranier af Pindsvin, Spidsmus (*Sorex vulgaris* og *pygmæus*), Egern, Pungrotte, Pungmaar, Pungabe, Hushund, Ræv, Tiger og Skovmaar.

Skelet af Bæltedyr.

I Spiritus: Muldvarpe-Unge, Dværgmus, Bæltedyr, Æg af Landskildpadde, Pansermalle, Aal, Stor Reje (*Penæus*), Kvæse, Bændelorm af Hund (*Tænia serrata*), Bændelorm af Meneske (*Bothriocephalus latus*) og Frugt af Figen.

Ved Gaver:

En hvid Forstuesvale af Skovrider Wind, foruden mindre Gaver af Bestyrer Andersen (Næstved Svendehjem) og af forskjellige Disciple.

Den **botaniske Have** har modtaget Gaver af Frk. E. Arnesen (Siljord i Thelemarken). Frk. H. Forchhammer, Overgartner Friedrichsen (Universitetets botaniske Have i Kjøbenhavn), afd. Plantør Jacobsen (Hæsedø Planteskole), Fru Professorinde Listov (Nykjøbing p. F.), Adjunkt V. Nielsen (Aalborg), Gartner Petersen (Herlufsvænge) og Fru Vilstrup (Bjerregrav ved Randers), desuden af Disciplene Hans Holten, Einar Thorup, Holger Petersen o. fl.

Hørlufsholms Forstander har i November 1890 udvist en Del af den „Store Granplantage“, ca. 3½ Tdr. Land, til Indretning af et „Pinetum“, o: en Samling af Naaletræer.

Det er den nordlige Del af det Parti af Granplantagen, som ligger Vest for Næstved—Slagelse Jernbanens Gjennemskjæring.

Hensigten med dette Anlæg er at indplante alle de Naaletræer, der vides at kunne voxe under vore klimatiske Forhold, gjøre Forsøg med Indplantning af saadanne Former, om hvilke man endnu ikke ret ved, om de ville kunne trives hos os, og indrette en Planteskole, saa at der Tid efter anden kan have Exemplarer til Udplantning, Bortbytning o. lgn.

Det anviste Areal, der nu er indhegnet og forsynet med en Indkjørsel i det nordvestlige og en i det sydvestlige Hjørne, — ligger noget vejrbart paa en særligt mod Nord og Vest skraanende Sandbanke, saaledes at Læplantning vil komme til at spille en stor Rolle, især paa Østfronten.

Det er en gammel, i Løbet af de sidste 20 Aar afdreven Rødgran-Plantage, hvorpaa der atter er plantet Fyr og Rødgran, de ældste mod Nord ere ca. 18 Aar gamle. Disse unge Fyr og Rødgran ere af stor Betydning som Lætræer for de ny Arter, der nu komme til.

*

*

*

Sidste Vinter var langvarig og sunkede i høj Grad Forarbejderne i Pinetum. Et Arbejds- og Materialhus af Træ er blevet opført i Lighed med et norsk Bjælkehus, et mindre Parti af Gangene er anlagt, der er foretaget Kulegravning af noget over Hundrede Plante huller til de store Naaletræ-Former, imellem hvilke der er beregnet 15—20 Alens Afstand; en Mængde Planter ere indkjøbte dels i Indlandet (Hæsedes Planteskole o.

a. St.), dels i Udlandet (Transon frères, Orleans) og for en stor Del udplantede paa deres Pladser; langs Østfronten er til Læ udplantet ca. 700 Bjergfyr, medens 300 Hvidgran ere plantede i Hæk langs Syd- og noget af Vestsiden, desuden er der udplantet ca. 600 Hvidgran og en Del Pinus Inops til Læ paa forskellige Steder; der er anlagt en Planteskole i den nordlige Del af Pinetet, og her er alt saaet en Række Naaletræ-Former.

I Sommerens Løb vil Anlægget formentlig faa et mere civiliseret Præg, efterhaanden som Gangene blive færdige, og der bliver noget mere Tid til at pynte paa Stedet.

Adgangen er — saasnart Gangene ere færdige — aaben for Herlufsholms Embedsmænd og Funktionærer under følgende af Forstanderen under 25. April d. A. fastsatte Betingelser, der findes opslaaede i Pinetet:

- § 1. Det forbydes at afbrække Grene og Blomster.
- § 2. Det forbydes at gaa udenfor de afstukne Gange.
- § 3. Børn tilstedes ikke Adgang uden Voxnes Ledsagelse.
- § 4. Der opfordres til Forsigtighed med Tobaksrygning.
- § 5. Hunde maa ikke medtages.

Fortegnelse over **Naaletræer**, indplantede eller saaede i Pinetum i Løbet af Foraaret 1891.

(„S.“ betyder saaet, og at der ellers ikke findes Planter af vedkommende Art).

1. *Abies amabilis*, A. Murray, Vestl. Nord Amerika.
2. — *balsamea*, (L.), Balsamgran, Ø. Nord Am.
— — var. *adpressa*.
3. — *brachyphylla*, Maxim., Japan.
4. — *bracteata*, (Don). St. Lucia-Ædelgran, Kalifornien.
5. — *cephalonica*, Loud, Græsk Ædelgran.
— — var. *reginæ Amaliæ*.
6. — *cilicica*, (Kotschy), Cilicisk Ædelgran.
7. — *concolor*, Lindley, V. Nord Am.
8. — *firma*, Sieb. & Zucc., Japanesisk Ædelgran.
9. — *Fraseri*, (Pursh.), Ø. Nord Am.
10. — *grandis*, Lamb., V. Nord Am.
— — var. *Gordoniana*.

11. *Abies magnifica*, A. Murr., Kalifornien. S.
12. — *Mariesii*, Mast., Nordl. Japan.
13. — *nobilis*, (Dougl.), Nobel-Gran, V. Nord Am.
14. — *Nordmanniana*, (Steven), Nordmann's Ædelgran,
Kaukasus.
15. — *numidica*, de Lannoy, Nord Afrika.
16. — *pectinata*, (Lam.), Almindelig Ædelgran, Mellem- og
Syd Europa.
— *pectinata* var. *maxima*.
— — var. *pendula*.
17. — *pichta*, (Fisch), [*A. sibirica* (Turcz.)] (Sibirisk Ædel-
gran (el. Sølvggran).
18. — *pinsapo*, Boiss., Andalusisk Ædelgran.
19. — *subalpina*, Engelm., V. Nord Am.
20. — *Veitchii*, (Lindl.), Japan.
— — var. *Sacchalinensis*.
21. *Araucaria imbricata*, Pavon, Syd Amerikas Andes.
22. *Biota orientalis*, (L.), Kinesisk Livstræ.
— — var. *aurea*.
— — var. *nana compacta*.
23. *Cephalotaxus drupacea*, Sieb. & Zucc., Blommetax, Japan
24. — *Fortunei*, Hook., Kina og Japan.
25. — *pendunculata*, Sieb. & Zucc., Japan.
26. — *robusta*.
27. *Cedrus atlantica*, Manetti, Atlas-Ceder.
28. — *Deodara* (Roxb.), Himalaya-Ceder.
29. — *Libani*, Barrelier. Libanon-Ceder.
30. *Chamæcyparis Lawsoniana*. (A. Murr.), Lawsons Cypres,
Vestl. Nord Am.
— *Lawsoniana* var. *stricta viridis*.
31. — *nutkaënsis*, (Hooker), [*Thujopsis borealis*,
Fischer], Nutka-Cypres, N. V. Nord Am.
32. — *thyoides*, (L.), [*Ch. sphæroidea*, Sp.]. Hvid
Cypres, Østl. Foren. Stater.
33. *Cryptomeria elegans*, Veitch, Japan.
34. — *japonica*, Sieb. & Zucc.
— — var. *Lobbii viridis*.

35. *Gingko biloba*, L. [*Salisburia adiantifolia*, Sm.], Gingko-Træ, Kina og Japan.
36. *Glyptostrobus heterophyllus*, Endl., Nordl. Kina.
37. — *sinensis pendula*.
38. *Juniperus chinensis*, L.
39. — *communis*, L., Alm. Ene, Danmark o. s. v.
 — — *var. officinalis*.
 — — *var. stricta*.
 — — *var. suecica*.
40. — *japonica*, Carr.
41. — *prostrata*, Pers., Krybende Ene, Kanada, Ny Fundland.
42. — *Sabina*, L. Seven-Ene, Europa, Asien.
43. — *virginiana*, L. Blyants-Ene, Nord Am.
44. *Larix dahurica* (Fisch.), Dahurisk Lærk, Sibirien. S.
45. — *europæa*, D. C., Alm. Lærk, Mellem Europas Bjerge.
46. — *leptolepis*, Sieb., Japan. S.
47. — *sibirica*, Ledeb., Sibirisk Lærk.
48. *Libocedrus chilensis* (Don), Andes-Cøder.
49. — *decurrens*, Torr., Kalifornisk Ceder.
50. *Picea ajanensis*, Fisch., Amur-Gran, Øst-Sibirien.
51. — *alba*, Aiton, Hvid Gran, N. Ø. Nord Am.
52. — *Alcockiana*, (Veitch), Alcocks Gran, Japan.
53. — *Engelmanni*, Carr., Vestl. Nord Am.
54. — *excelsa*, Link, Rød Gran, Nord- og Mellem-Europa.
 — — *var. Clanbrasiliansa*.
 — — *var. microsperma*.
 — — *var. mucronata*.
 — — *var. procumbens*.
 — — *var. pyramidalis*.
 — — *var. Remonti*.
55. — *Maximoviczii*, Bgl., [*P. obovata japonica*].
56. — *nigra*, (Aiton), Sort Gran, N. Ø. Nord Am.
 — — *var. Doumetti*.
57. — *orientalis*, (L.), Sibirisk Gran.
58. — *polita*, (Sieb. & Zucc.), Nordl. Nippon.
59. — *pungens*, Engelm. Klippebjergene. S.

60. *Picea rubra*, (Lamb.), Ny Skotland, Ny Fundland.
 61. — *Schrenckiana*, Fisch., Altaj-Gran.
 62. — *Sitchensis*, (Bongard), [*Picea Menziesii* (Dougl.)],
 Sitka-Gran, N. V. Nord Am.
 63. — *Smithiana*, (Lamb.), [*P. Morinda* eller *P. Khutrow*],
 Khutrow-Gran, Himalaya.
 64. *Pinus Cembra*, L., Cembra-Fyr (Zirbel-Fyr), Mellem-
 Europa, Siberien.
 65. — *contorta*, Dougl., Vestl. Nord Am.
 — — var. *Boisanderi*.
 — — var. *Murrayana*.
 66. — *Coulteri*, Don, Kalifornien.
 67. — *densiflora*, Sieb. & Zucc., Akamatsu-Fyr. Japan.
 68. — *edulis*, Engelm., Ny Mexiko.
 69. — *exelsa*, Wall., Græde-Fyr (eller Taarefyr), Nepal,
 Butan.
 70. — *inops*, Aiton; Jersey-Fyr, Forenede Stater, Ø. for
 Alleghany-Bjergene.
 71. — *Lambertiana*, Dougl., Lamberts Fyr, Vestl. Nord Am.
 72. — *Laricio*, Poir., Sort Fyr, Syd og Øst Europa, Vest
 Asien.
 — — var. *austriaca*, Østerrigsk Fyr.
 — — var. *calabrica*, Kalabrisk Fyr.
 — — var. *Pallasiana*, Taurisk Fyr.
 73. — *Massoniana*, Lamb., Syd Kina, Formosa.
 74. — *mitis*, Melx., Gul Fyr, Østl. Nord Am.
 75. — *Monspeliensis*, Salzm., Montpellier-Fyr, Mellem
 Frankrigs Bjerge. S.
 76. — *montana*, Mill., Bjerg-Fyr, Mellem Europa.
 — — var. *mughus*.
 — — var. *pumilio*.
 — — var. *uncinata*.
 77. — *monticola*, Dougl., Oregon, Kalifornien. S.
 78. — *Parryana*, Engelm., Kalifornien. S.
 79. — *parviflora*, Sieb. Japan, S.
 80. — *Peuce*, Griseb., Tyrkiet.
 81. — *ponderosa*, Dougl., var. *Jeffreyi*, Vestl. Nord Am. S.

- Pinus ponderosa*, var. *scopulorum*.
82. — *resinosa*, Solander, Harpix-Fyr, N. Ø. Nord Am. S.
83. — *rigida*, Mill., Østl. Foren. Stater.
84. — *Sabiniana*, Dougl., Vestl. Nord Am. S.
85. — *Strobus*, L., Weymouth's Fyr, Østl. Nord Am.
86. — *sylvestris*, L., Alm. Skov-Fyr, Europa.
— — var. *Beveronensis*.
87. — *tuberculata*, Gordon, Kalifornien.
88. *Podocarpus Koraiana*, Sieb., Japan.
89. *Prumnopitys elegans*, Philip, Chile.
90. *Pseudolarix Kæmpferi*, Gordon, Guld-Lærk, Nord Kina.
91. *Pseudotsuga Douglasii*, Carr., Douglas-Gran, Vestl. Nord Am.
92. *Retinispora filifera*, Gord., Japan.
93. — *obtusa*, Sieb. & Zucc., Japan.
94. — *pisifera*, Sieb. & Zucc., Japan.
95. — *plumosa*, Veitch, Japan.
96. — *squarrosa*, Sieb. & Zucc., Japan.
97. *Sciadopitys verticillata*, Sieb. & Zucc., Parasol-Træ, Japan.
98. *Sequoia gigantea*, (Lindl.), [*Wellingtonia gigantea*, Lindl.],
Kæmpe-Fyr, Kalifornien.
99. — *sempervirens*, Endl., Nord-Kalifornien.
100. *Taxodium distichum* (L.), Virginsk Sump-Cypres.
101. *Taxus adpressa*, Knigh, Japan.
— — var. *stricta*.
102. — *baccata*, L., Alm. Tax., Danmark o. s. v.
— — var. *canadensis*.
— — var. *Dovastoni*.
— — var. *elegantissima*.
— — var. *erecta*.
— — var. *hybernica*.
— — — — *aureo variegata*.
103. *Thuja Menziesii*, Dougl., [*T. gigantea*, Nutt.] N. V. Nord Am.
104. — *occidentalis*, L., Amerikansk Livstræ, N. Ø. Nord Am.
— — var. *Ellwangeriana*.
— — var. *Wareana*.
105. *Thujopsis dolabrata*, Sieb. & Zucc., Japan.
— — var. *variegata*.

106. *Thujaopsis lætevirens*, Lindl., Japan.
 107. *Torreya grandis*, Fortune, Kinesisk *Torreya-Tax*.
 108. *Tsuga canadensis*, (L.), Kanadisk Hængegran.
 109. — *Hookeriana*, (A. Murr.), [*T. Pattoniana*, (Jeffr.)],
 Kalifornien.
 110. — *Mertensiana*, (Bong.), Vestl. Nord Am. (Sitka).

I denne Beretning om Pinetum bør med Taknemmelighed nævnes afd. Plantør Jacobsen i Hæsedede Planteskole som en Mand, der med største Interesse tilskyndede til Indretningen af dette Anlæg, og som lige til sin Død med utrættelig Velvilje fulgte de lange Forarbejder med sine gode Raad og sin kyndige Vejledning. Skjønt han gik altfor tidlig bort til at kunne se noget Resultat af sine Bestræbelser i denne Henseende, saa fortjener han dog i høj Grad at mindes paa Herlufsholm ikke blot for hans Hjælp ved dette Anlæg men ogsaa for, hvad han i en Aarrække har været for Udviklingen af den botaniske Have.

Til den fysiske Samling er i Skoleaarets Løb anskaffet:

- 10 Stkr. Thermometerrør.
 2 Woulfiske Flasker à 2 Liter.
 2 Sprøjteflasker à $\frac{3}{4}$ Liter.
 12 Lercylindere.
 En Differens-Multiplikator med Strømforgreningsbræt.
 Et Etui med 7 fosforescerende Rør.
 2 Messingspejle.
 Et Apparat af ny Konstruktion til Mariottes Lov.
 En Magnium-Lampe med Traad.
 5 drejede Træfødder til elektriske Lamper og Geisslerske Rør.
 En Malling-Hansens Skrivekugle.
 En Taletragt og en Opstander til en Mikrofon.
 5 fernisserede og lakerede Kasser til Geisslerske og Crookeske Rør.

Desuden ere flere større Reparationer udførte og de til Forsøgene fornødne Materialier anskaffede.

Oldsags-samlingen har i dette Skoleaar modtaget en Betydelig Gave, idet Gaardfæster Peder Jørgensen af Vester Egesborg har skjænket Skolen en Samling Stensager c. 600 Stykker, alle fundne paa hans Marker. P. Jørgensen er velkjendt blandt Oldforskerne som en flittig og forstandig Samler. Det oldnordiske Museum har modtaget store Samlinger fra ham, og hvorledes han i saa Henseende er bleven paaskjønnet, viser den Levnetstegning, en af vore Oldforskere har givet af ham i Bladet Nutiden f. 21. Juni 1885 i Anledning af hans 25aarige Jubilæum som Fæster.

Bibliotheket er siden Maj Maaned f. A. forøget med følgende Bøger og literære Hjælpemidler; de med † mærkede ere tilsendte Skolen fra Ministeriet; * betegner Gaver fra Private.

- Aaen, J. C., Læsebog i Schleyers Verdenssprog Volapük. Aalb. 1887.
- Aarbøger for nord. Oldkyndighed og Historie. Kbh. 1890—91. Forts.
- † Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kgl. Bibliothek. Udg. af C. Bruun. 3. Bd. 14. H. Kbh. 1890. (Slutning).
- Aktstykker til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV's Tid, udg. ved K. Erslev. 3. Bd. 2. H. Kbh. 1890. (Slutning).
- Apollonii Pergaei quae Graece exstant cum commentariis antiquis. Ed. et Latine interpret. est J. L. Heiberg. Vol. I. Lips. 1891. Fig.
- Aristoteles, Vom Staatswesen der Athener. Verdeutscht von G. Kaibel u. A. Kiessling. 2. Abdruck. Strassb. 1891.
- Arkiv för nord. Filologi. Lund 1890—91. Forts.
- Arnold af Lybeks Slavekrønike i Overs. af P. Kierkegaard. Kbh. 1885.
- Asmussen, A. F., Ny gejstlig Stat. Kbh. 1891. 4.
- Baerthold, A., Søren Kierkegaard. Eine Verfasser-Existenz eigner Art. Halberstadt [1873].
- , Die Bedeutung der ästhet. Schriften S. Kierkegaards. Halle 1879.
- Baggesen, J., Gedichte. Hamburg 1803. 2 D. i 1 Bd.
- Bardenfleth, C. E., Livserindringer. Udg. ved J. Bardenfleth. Kbh. 1890. Forf. Portr.
- Baruël, E., Fransk Skolegrammatik for de højere Klasser. II. Kbh. 1891.
- Bayle, P., Correspondance, publiée par É. Gigas. Copenh. 1890.
- Beloch, J., Campanien. Geschichte und Topographie des antiken Neapel und seiner Umgebung. 2. verm. Ausg. Breslau 1890. Tvl.
- † Bantzou, V., Begrebet vis major i romersk og nordisk Ret. Kbh. 1890.

- † Eeretning om den polyt. Lærestalt i 1889—90. Kbh. 1890.
 — om det fjerde kirkelige Møde, d. 14.—16. Okt. 1890
 i Kjøbenhavn. Udg. ved M. F. Høfler. Kbh. 1890.
- Berlingske polit. og Avertissementstidende. Kbh. 1890—91.
 Fol. Forts.
- † Bidrag til Sveriges officiela statistik. Undervisningsvæsendet.
 Stockh. 1889. 4.
- Birkedal, V., Personlige Oplevelser. Kbh. 1890. 2. Bd.
- Ejelke, J., Selvbiografi. Udg. af J. A. Fridericia. Kbh. 1890.
 Forf. Portr.
- Bjørnson, B., Kong Sverre. 2. Opl. Kbh. 1861.
 — , En Fallit. Kbh. 1874.
- Boye, C. J., Aandelige Digte og Sange. Kbh. 1833—37. 4. D.
 i 1 Bd.
- Brandes, G., Hovedstrømninger i det 19. Aarh.'s Litteratur.
 Det unge Tyskland. Kbh. 1890.
 — , L. J., Mine Arbeiders Historie. Kbh. 1891.
- Brehm, R. B., Das Inka-Reich. Jena 1885. Fig. Tvl.
- Briefwechsel zwischen Schiller und Goethe in den J. 1794 bis
 1805. 3. Ausg. Stuttgart. 1870. 2 Bd.
- Brock, P., Minderne om Søslaget paa Kolberger Heide 1644.
 Kbh. 1890. Fig.
- Brun, H., Biskop N. F. S. Grundtvigs Levnetsløb. Kolding
 [1882]. 2 Bd.
 — , J. N., Einer Tambeskielver. Et Sørgespil. Kbh. 1772.
- Brunetièrre, F., Nouvelles questions de critique. Paris 1890.
- Buhl, F., Palæstina i kortfattet geografisk og topografisk Frem-
 stilling. Kbh. 1890.
- Bungener, F., Christus og vort Aarhundrede. Overs. af M. T
 Becher. Kbh. 1857.
- Eurckhardt, J., Der Cicerone. Basel 1860. 3 Bd.
- Byron, Beppo. Dommedagssynet. Overs. af A. Ipsen. Kbh. 1891.
 — , Don Juan. Overs. af H. Drachmann. 5. H. Kbh. 1890.
- Camoens, L. de, Lusiade, overs. af H. V. Lundbye. Kbh.
 1828—30. 2 D. i 1 Bd.
- † Carlsen, J., Bidrag til Difteriens Historie i Danmark og Tysk-
 land. Kbh. 1890. Tvl.
- Christiansen, C., Indledning til den mathemat. Fysik. Kbh.
 1887—89. 2 Bd.
- Corpus constitutionum Daniæ. Forordninger, Recesser o. s. v.
 (1558—1660). Udg. af V. A. Secher. 2. Bd. 4.—5. H.
 Kbh. 1890.
- Coulanges, F. de, Historie des institutions politiques de
 l'ancienne France. Les origines du système féodal. Revu
 et complété par C. Jullian. Paris 1890.
- Daae, L., Det gamle Christiania. 1.—4. H. Christ. 1890. Fig.
 Portr.
- Dahl, B. T., Dansk Stillære. Kbh. 1889.
 — , Ordet og det Skønne. Kbh. 1891.
- Danmarks gamle Folkeviser, udg. af Sv. Grundtvig. 5. D. 4
 H. Udg. af A. Orlrik. Kbh. 1890. 4. (Slutning).
- † Danmarks Statistik. Statistisk Tabelværk. 4. Række. Litr.
 C. Nr. 6. Litr. D. Nr. 13—14. Kbh. 1889. 3. Bd. 4.
- Dansk biografisk Lexicon. Udg. af C. F. Bricka. 28.—35. H.
 Kbh. 1890.—91.

- Dansk Kirketidende. Kbh. 1890—91. Forts.
 Dansk Missions-Blad. Kbh. 1890—91. Forts.
 Danske Læsestykker for Skolernes lavere og mellemste Klasser.
 Udg. af O. Borchsenius og F. Winkel Horn. 2. Udg.
 Kbh. 1890.
 Danske Magazin. 5. R. 2. B. 2. H. Kbh. 1890. 4.
 Danskeren, et Ugeblad, samlet og udg. af N. F. S. Grundtvig.
 Kbh. 1848—51. 4 Bd.
 † De gældende Retsregler for det højere Skolevæsen i Danmark.
 Udg. ved A. P. Weis og H. Hage. I. Systematisk Afdeling.
 II. Kronologisk Afdeling. Kbh. 1891. 2 Bd. 4.
 Delitsch, F., Ere Jøderne Guds udvalgte Folk? Kbh. 1890.
 Det ny Testament, overs. med Anmærkn. af T. Skat Rørdam.
 5. H. Kbh. 1890.
 † Det videnskabelige Udbytte af Kanonbaaden „Hauch“s Togter
 i de danske Have i Aar. 1883—86. II. Text og Atlas (22
 Kort). Udg. ved C. G. J. Petersen. Kbh. 1889. 4.
 Deutsche Rundschau. Berlin 1890—91. Forts.
 Dietrichson, L., Michelagnolo. Öfversatt af —s— Stockh.
 1880. Portr.
 Dio Cassius, Fortællinger af Roms Historie i Keisertiden. Ved
 P. H. Wennerberg. 1 H. Stavanger 1890.
 Drachmann, H., Forskrevet — Roman. Kbh. 1890. 2 Bd.
 Döllinger, J. v., Pavens Ufejlbarhed. 3 Breve. Kbh. 1890.
 Ejnhart, Kejser Karl den stores liv og levned, i overs. af P.
 Kierkegaard. Kbh. 1878.
 Entomologiske Meddelelser. udg. ved F. Meinert. 2. Bd. 5.—6.
 H.: 3. Bd. 1. H. Kbh. 1890—91. Tvl.
 Ermoldus Nigellus, Digt om Kong Haralds Daab, i metrisk
 Overs. af H. Olrik. Kbh. 1886.
 Ernecke, F., 150 optische Versuche. Berlin 1889. Fig.
 † Faber, K., Om Tetanus som Infektionssygdom. Kbh. 1890.
 Faguet, É., Dix-neuvième siècle, études littéraires. 7. éd.
 Paris 1890.
 Falbe-Hansen, V., og W. Scharling, Danmark i 1890.
 Supplementbind til Danmarks Statistisk. 3.—6. H. Kbh. 1890.
 Fenger, J. F., den trankebarske Missions Historie. Kbh. 1843.
 — — — — —, Det sydvestsjællandske Broderkonvent. 1837
 —54. Udg. af hans yngste Søn. Kbh. 1890.
 † Festskrift i Anl. af Borchs Kollegiums 200-Aars Jubilæum.
 Kbh. 1889. Fig. Portr.
 Fichte, J. H., J. G. Fichtes Leben und litterarischer
 Briefwechsel. Sulzbach 1830—31. 2 Bd. Portr.
 Fischer, Kuno, Geschichte der neueren Philosophie. Mann-
 heim u. Heidelberg 1854—72. 6 D. i 7 Bd.
 Flensborg Avis. Flensb. 1890—91. Fol. Forts.
 † Foreløbig Opgjørelse af Hovedresultaterne af Folketællingen i
 Danmark d. 1. Febr. 1890. Kbh. 1890.
 † Forhandlinger om en Reform af Undervisningen i de lærde
 Skoler. I.—2. H. [Kbh. 1890]. 4.
 * Forskål, P., Flora Aegyptiaco-Arabica. Post mortem auctoris
 ed. C. Niebuhr. Haun. 1775. 4.
 Fra Orientens Nutid. Arabiske Fortællinger og Digte, overs. af
 J. Østrup. Kbh. 1890.
 Frank, F. H. R., Den hellige Skrift. Kbh. 1890.

- Freudenthal, J. C., Biskop D. G. Monrad. 200 Smaatræk. Kbh. 1890.
- Gamle norske Folkeviser. Samlede og udg. af S. Bugge. Krist. 1858.
- Gjellerup, K., Richard Wagner. Kbh. 1890. Portr.
- Gjerdning, Kl., Bidrag til Hellum Herreds Beskrivelse og Historie. Udg. ved D. H. Wulff. 1. H. Aalb. 1890.
- Goncourt, E. de Paris 1870—71. Overs. af J. Jørgensen. 1891.
- † Gram, R. S., Om Motivets Betydning i strafferetlig Henseende. Kbh. 1889.
- Granzow, F. C., Geografisk Lexikon. 14.—20. Lev. Kbh. 1890—91. Tvl.
- Grillparzer, F., Das goldene Vlies. Schulausgabe von A. Lichtenheld. Stuttg. 1890.
- Grimm, H., Leben Michelangelo's. 6. verbess. Aufl. Berlin 1890. 2 Bd.
- , J. u. W., Deutsches Wörterbuch. 4. B. 1. Abth. 2. Hälfte, 8. Lief.; 8. Bd. 5. Lief.; 11. Bd. 2. Lief. Lpz. 1890—91. 4.
- Grove-Rasmussen, A. C. L., Kristelige Levnetsløb i det 19. Aarh. 4. Række. Odense 1891. Portr.
- Grundtvig, N. F. S., Danne-Virke, et Tids-Skrift. Kbh. 1816—19. 4 Bd.
- , Udsigt over Verdens-Krøniken. Kbh. 1817.
- Göring, H., Die neue deutsche Schule. Lpz. 1890.
- Halvorsen, J. B., Norsk Forfatter-Lexicon 1814—80. 25.—27. H. Krist. 1890.
- Hammershaimb, V. U., Færøisk Anthologi. 5. H. Kbh. 1890.
- Hansen, P., Den danske Skueplads. 5.—11. H. Kbh. 1890—91. Fig. Tvl. Portr.
- Hase, K., Handbuch der protest. Polemik gegen die römisch-kathol. Kirche. Lpz. 1862.
- , Franz von Assisi. Ein Heiligenbild. Lpz. 1856.
- , Caterina von Siena. Ein Heiligenbild. Lpz. 1864.
- Heiberg, J. L., Gjenoplivelsen af Studiet af Græsk. Kbh. 1891.
- , Kvindespørgsmaalet i det gamle Athen. Kbh. 1891.
- Helgesen, Povl, Historisk Optegnelsesbog, sædvanlig kaldet Skibykrøniken. Paa Dansk ved A. Heise. Kbh. 1890—91.
- Herodots Historie, oversat af F. Falkenstjerne. 1.—2. H. Kbh. 1890—91.
- [Hertz, H.], Hundrede Aar. Polemisk Comedie. Kbh. 1849.
- , Johannes Johnsen. Løse Blade af nogle Samtidiges Liv. Kbh. 1860. 3 Bd.
- Hertzberg, N., Pædagogikens Historie samt den norske Skoles Udvikling og Ordning. Krist. 1890.
- , Arbejderspørgsmaalet og Socialismen. Christ. 1891.
- Holberg, L., Nogle utrykte Kreve. Udg. ved P. Botten Hansen. Christ. 1858.
- Holm, E., Danmarks-Norges Historie fra den store nord. Krigs Slutning til Rigernes Adskillelse. 1. 1720—30. Kbh. 1891.
- Horatius, Quindecim carmina ed. B. D. Paa Norsk ved P. H. Christ. 1891.

- Høffding, H., Etiske Undersøgelser. Kbh. 1891.
 † Indbydelsesskrifter til de off. Examener i danske Skoler. 1890.
 35. Bd.
 † — til de off. Examener i norske Skoler. 1889.
 26. Bd.
 † — til de off. Examener i svenske Skoler. 1890.
 42. Bind.
 * Ingerslev, V., Stamtavle over Familien Ingerslev. 1891.
 Ipsen, P. L., Tysk Grammatik til Skolebrug. Kbh. 1889.
 Jahrbücher für classische Philologie. Lpz. 1890—91. Forts.
 — für Philologie und Paedagogik. Lpz. 1890—91. Forts.
 — für classische Philologie. 17. Supplementband. 2. H.
 Lpz. 1890.
 Janson, C., Fraa Bygdom. Bjørgvin 1866.
 — , Norske Dikt. Bjørgvin 1867.
 † Jensen, E., Om de med centralt Skotum forløbende Øjen-
 sygdomme. Kbh. 1890. Fig.
 Jespersen, O., Fremskridt i Sproget. Kbh. 1891.
 † Jungersen, H. F. E., Kjønsoorganernes Udvikling hos Ben-
 fiskene. Kbh. Tvl.
 † Jürgensen, C., Om Mavefunktions - Undersøgelse. Kbh.
 1889. 4.
 Jørgensen, A. D., Valdemar Sejrs Udvalgt Samling af sam-
 tidige Kildeskrifter og Oldbreve i dansk Overs. Kbh. 1879.
 Kirkehistoriske Samlinger. Kbh. 1890—91. Forts.
 Kittel, R., Geschichte der Hebräer. 1. Halbband. Gotha 1888.
 Kjer, C., Valdemars sjællandske Lov. Aarhus 1890. Tvl.
 Klasing, O., Das Buch der Sammlungen. 5. vermehrte u. ver-
 bess. Aufl. Bielefeld u. Lpz. 1890. Fig.
 Klopper, C., Englische Synonymik. Kleine Ausgabe. 3.
 Aufl. Rostock 1891.
 Klopstock, Sämmtliche Werke. Lpz. 1854—55. 10 D. i 5 Bd.
 Knudsen, K., Skal vi saa skrive norsk eller dansk i Norge?
 Tillægshefte til „Vor ungdom“. Kbh. 1890.
 Kong Christian IV's egenhændige Breve. Udg. ved C. F.
 Bricka og J. A. Fridericia. 17. H. Kbh. 1891.
 Kgl. dansk Hof- og Statskalender for Aaret 1891. Kbh. 1891.
 † Kort Udsigt over det philol.-hist. Samfunds Virksomhed 1887
 —89. 34.—35. Aarg. Udg. ved C. Jørgensen. Kbh. 1890.
 Kristensen, E. Tang, Jyske Folkeminder. 5.—7. Samling.
 Kolding og Viborg 1881—84. 3 Bind.
 — , Nogle Efterretninger om Lerchenfeldts
 (Bonderups) ældre Historie. 2. H.
 Kbh. 1890.
 Kühner, R., Ausführliche Grammatik der griech. Sprache. 2.
 Aufl. Hannover 1869—72. 2 Bd.
 Købke, P., Om Runerne i Norden. 2. Udg. Kbh. 1890. Fig.
 Körting, G., Lateinisch-romanisches Wörterbuch. 2.—8. Lief.
 Paderborn 1890—91.
 Køster, K., Til Minde om Povel Dons. Udg. af L. Schrøder.
 Kbh. 1875.
 Lange, H. O., Den store Sphinx ved Gizeh. Kbh. 1891. Tvl.
 — , Th., Smaaskrifter. Kbh. 1860.
 — , Poetiske Naturer. Kbh. 1863.
 — , „Eventyrets Land“. Kbh. 1868.

- Larousse, P., Grand dictionnaire universel du XIX siècle. Tome 17., 2. supplément. Paris [1890]. 4.
- † Larsen, A., Exstirpatio tali ved tuberkuløs Arthrititis. Kbh. 1890.
- , Kalmarkrigen. 2. Afsnit. Kbh. 1889. 4. Tvl. (Slutning.)
- , S. C., Studia critica in Plutarchi moralia. Haun. 1889.
- Laurentsen, P., En stakket Undervisning imod Pavens Statuter. Love o. s. v. Paa ny udg. af H. F. Rørdam. Kbh. 1890.
- Laxdæla Saga. Udg. ved K. Kålund. 2. H. Kbh. 1890.
- Ljunggren, G., Från en resa. Lund 1871. Tvl.
- Lohmann, J. J., Kalkmalerierne i Skive Kirke. Skive 1890.
- Love og Forordninger samt Reskripter m. m. Supplement til den efter Indenrigsministeriets Foranstaltning udg. Samling. 10.—11. H.
- † Lundberg, E., Den matematiska undervisningen vid läroverk i Tyskland och Frankrike. Reseberättelse. Stockh. 1889.
- Madsen, K., Hollandsk Malerkunst. 1. Række. Tiden før Rembrandt. Kbh. 1891. Fig.
- † — , P., Det kirkelige Embede. Kbh. 1890. 4.
- Malmström, B. E., Samlade skrifter. Örebro 1866—68. 5 Bd.
- † Matzen, H., Danske Kongers Haandfæstninger. Kbh. 1889. 4.
- † Meddelelser angaaende de lærde Skoler med dertil hørende Realundervisning for Skoleaaret 1889—90. Udg. af A. F. Asmussen. Kbh. 1891. 4.
- † — , ang. Sorø Akademi for Aar. 1879—88, udg. af S. Sporsén. Kbh. 1890. 4.
- † — , fra det kgl. Gehejmearkiv for 1886—88. Kbh. 1889.
- , fra Frederik Münter's og Frederikke Münter's Ungdom, ved C. L. N. Mynster. Kbh. 1883.
- , om Grønland. 2.—3. H. Kbh. 1880 81. Tvl.
- † — , — 13. H. Kbh. 1890.
- Mérimée, Pr., Les cosaques d'autrefois. 2. éd. Paris 1865.
- , Études sur l'histoire romaine. Nouv. éd. Paris 1869.
- , Études sur les arts au moyen age. Paris 1875.
- , Les deux héritages. 3. éd. Paris 1877.
- , Carmen, etc. 12. éd. Paris 1882.
- , Épisode de l'histoire de Russie. Les faux Démétrius. 4. éd. Paris 1883.
- , Chronique du règne de Charles IX. Paris 1885.
- , La double méprise. Paris 1885.
- Meyer, Leo, Vergleichende Grammatik der griech. u. latein. Sprache. Berlin 1861—65. 2. D. i Bd.
- Mirabilia Romæ. Ed. G. Parthey. Berolini 1869. Tvl.
- Mølbach, C. K. F., Digte, lyriske og dramatiske. Kbh. 1863. 2 Bd.
- , Klintekongens Brud. Kbh. 1845.
- , Renteskriveren. Kbh. 1875.
- , Ambrosius. Kbh. 1877.
- , Faraos Ring. Kbh. 1879.
- , Opad! Kbh. 1881.
- Møllerup, W., Bille-Ættens Historie. 1. D. 6. H. Kbh. 1890. Tvl.

- Murray, J. A. H., A new English dictionary on historical principles. 5. part. Oxf. 1889. 4.
- Museum. Tidsskrift for Historie og Geografi. Kbh. 1890—91.
- Forts.
- Møller, O. M., Kortfattet Lærebog i Portugisisk for Begyndere. Kbh. 1891.
- Nicander, K. A., Samlade dikter. Stockh. 1839—41. 4 D. i 2 Bd. Forf. Portr.
- Nielsen, F., Haandbog i Kirkens Historie. 2. Bd. 8.—9. H. Kbh. 1890—91.
- , Dagbogsblade fra Italien. Kbh. 1890.
- † —, H. A., Om Bakterierne i Drikkevand. Kbh. 1890. Tvl.
- * —, J. C. F., Chr. Sørensen og hans Sætte- og Aflægge-maskine. Kbh. 1891. Fig.
- Norske Folkeviser, samlede og udg. af M. B. Landstad. Christ. 1853.
- Nouvelle biographie universelle. Paris 1853—66. 46 D. i 23 Bd.
- Nørregård, J., Studier over Spencer, Lotze og Grundtvig. Kbh. 1890.
- Obel, V., Om den gammeltestamentlige Kritik. Kbh. 1890.
- Oehler, R., Bilder-Atlas zu Cæsars Büchern de bello Gallico. Lpz. 1890. Tvl.
- Oncken, W., Allgemeine Geschichte in Einzeldarstellungen. 177.—184. Abtheil. Berlin 1890—91. Fig. Tvl.
- Orderik Vital, Historiske beretninger om Normanner og Angelsaxere, i overs. ved P. Kierkegaard. 1.—7. h. Kbh. 1886—89.
- Oversigt over det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger i Aaret 1890. Kbh. 1890—91.
- Paléologue, M., Vauvenargues. Paris 1890. Tvl.
- Perthes, C. T., Fr. Perthes Leben. 2. Aufl. Hamb. u. Gotha. 1853—57. 3 D. i 2 Bd. Portr.
- Petermanns Mittheilungen. Gotha 1890—91. 4. Forts.
- , Ergänzungsheft 97—100. Gotha 1890. 4. Kort.
- Petersen, F., Dr. S. Kierkegaards Christendomsforkyndelse. Christ. 1877.
- , Jesu Billede. Kbh. 1890.
- , R., Jung-Stilling. Et kristeligt Levnetsløb. Kbh. 1890. Portr.
- , Minder fra Øresundskysten. 1891.
- Plutark, Elleve Levnedsskildringer. Overs. af V. Ullmann. 11. H. Kbh. 1890. (Slutning).
- Polybius, Om grundlæggelsen af Romernes verdensherredømme. På dansk ved O. A. Hovgård. 1. h. Kbh. 1890.
- Poulsen, V., Fortællinger af Norges Historie. 19.—22. H. Christ. 1890—91. Fig. Portr.
- † Rasch, C., Læren om de syphilitiske Arthropathier. Kbh. 1889. Tvl.
- Reclus, É., Nouvelle géographie universelle. XV. Amérique boréale. Paris 1890. 4. Fig. Tvl. Kort.
- Reinhardt, M., Familie-Erindringer. 1831—1856. Kbh. 1889.
- * Reisler, K. G., Tydsk Grammatika for Danske. 2. forbedr. Udg. Kbh. 1788.
- Rembrandt als Erzieher. Von einem Deutschen. 3. Aufl. Lpz. 1890.

- Revue des deux mondes. Paris 1890—91. Forts.
 [Rimbart], Ansgars Levned, overs. af P. A. Fenger. Paa ny
 udg. med Noter af H. Olrik. Kbh. 1885.
- Roskoschny, H., Das arme Russland. Lpz. 1889.
- † Rothc, C., Om Nægtelsernes Brug i det franske Sprog. Kbh.
 1890.
- Rümpler, T., Illustrirte Gemüse- und Obstgärtnerci. Berlin
 1879. Fig.
- Rønning, F., Rationalismens Tidsalder. 2. Del. Det Ewald-
 Wesselske Tidsrum. 1770—85. Kbh. 1890.
- Rørdam, H., Historiske Samlinger og Studier. 1. B. 1.—2.
 H. Kbh. 1890—91.
- , K., Undersøgelse af mesozoiske Lerarter og Kaolin
 paa Bornholm. Kbh. 1890. Tvl.
- Saaby, V., Dansk Retskrivningsordbog. Kbh. 1891.
- Sainte-Beuve, C. A., Portraits contemporains. Nouv. éd. revue
 et corr. [undtagen 2. Bd.]. Paris 1847
 —55. 3 Bd.
- , Derniers portraits littéraires. Paris 1855.
- Samling af Love og Anordninger m. v., udg. efter Indenrigs-
 minist. Foranst. 11. Bd. 2.—3. H. Kbh. 1888—89.
- Santalen. Missionsskrift. Krist. 1890—91. Forts.
- † Schau, H. C. V., Om Straffens Begrundelse og Formaal.
 Kbh. 1889.
- Scherr, J., Schiller und seine Zeit. Lpz. 1859. 3 D. i 1 Bd.
- Schirlitz, S. C., Grundzüge der neutestamentl. Gräcität. Gies-
 sen 1861.
- Schuchhardt, C., Schliemanns Udgravninger i Troja, Tiryns,
 Mykenæ, Orchomenos, Ithaka. Overs. af E. H. Ludvigsen.
 Med et Forord af J. L. Ussing. Kbh. 1891.
- Schück, H., Svensk literaturhistoria. 9.—10. h. Stockh. 1890.
- Schwanenflügel, H., Kalevala, Finners National-Epos.
 Kbh. 1891.
- Schwegler, A., Geschichte der griech. Philosophie. Herausgeg.
 von C. Köstlin. Tübingen 1859.
- Silius Italicus, Punica, ed. L. Bauer. Vol. I. Lips. 1890.
- Smaastykker, 15, udg. af Samf. til Udg. af gl. nord. Litteratur.
 Kbh. 1890.
- Sorel, A., Mme de Staël. Paris 1890. Portr.
- Stanley, H. M., I det mørkeste Afrika. Overs. af C. Delgobe
 og B. Geelmuyden. Christ. 1890. 2 Bd. Fig. Tvl. Kort.
 Forf. Portr.
- * Starcke, C. N., The primitive family in its origin and develop-
 ment. London 1889.
- , Skepticismen som Led i de åndel. Bevægel-
 ser siden Reformationen. Kbh. 1890.
- Steenstrup, J. C. H. R., Vore Folkeviser fra Middelalderen.
 Kbh. 1891.
- Strauss, D. F., Ulrich von Hutten. 2. verbess. Aufl. Lpz. 1871.
- Sundén, D. A., Ordbok öfver svenska språket. 5. h. Stockh.
 1891.
- Sybel, H. v., Die Begründung des deutschen Reiches durch
 Wilhelm I. 3.—5. Bd. 3. unveränd. Aufl. München u. Lpz.
 1890. 3 Bd.
- [Syv, P.], Et Hundrede udvalde Danske Viser. Forøgede med

- det andet Hundrede Viser, samt hosføjede Antegnelser. Kbh. 1695.
- Sønderjydske Aarbøger. 2. Bd. Flensb. 1890.
- Taine, H., *Les origines de la France contemporaine. Le régime moderne. I.* Paris 1891.
- Taranger, A., *Den angelsachsiske Kirkes indflydelse paa den norske. I. h.* Krist. 1890.
- Taschenberg, O., *Bibliotheca Zoologica* II. 8. Lief. Lpz. 1890.
- * *The Guardian Newspaper.* London 1890—91. Fol. Forts.
- Thucydides, *Historiarum libri VI—VIII.* Rec. C. Hude. Haun. 1890.
- Tidsskrift, *Nyt, for Mathematik. A. og B.* Kbh. 1890—91. Forts.
—	for Physik og Chemi.	—	—
—	, Geografisk.	—	— 4.
—	, Historisk.	—	—
—	, Nordisk, for Filologi.	—	—
—	, Personalhistorisk.	—	—
—	for Sundhedspleje.	—	—
—	, Historisk.	Krist.	—
—	—	Stockh.	—
—	, Nordisk (det Letterst.).	—	—
—	, Pedagogisk.	Upsala	—
- Tidsskrift for Kunstindustri. Redig. af C. Nyrop. Kbh. 1885—90. 6 D. i 3 Bd. 4. Fig. Tvl.
- Topsøe, V. C. S., *Samlede Fortællinger. 1.—9. H.* Kbh. 1890—91.
- † *Universitets- og skole-annaler. Nyrække. 4. aarg.* Krist. 1889.
- Ussing, H., *Kampen mellem Tro og Vantro i vore Dage.* Kbh. 1891.
- Wagner, K., *Valkyrjen, første Dag af Trilogien „Nibelungens Ring“.* Overs. af K. Gjellerup. Kbh. 1891.
- † Vedel, V., *Studier over Guldalderen i dansk Digtning.* Kbh. 1890.
- Vejviser for Kjøbenhavn og Frederiksberg for 1891. Kbh. 1890.
- White, E., *I Kristus er Livet.* Kbh. 1886.
- Whitney, W. D., *Die Sprachwissenschaft. Bearb. u. erweitert von J. Jolly.* München 1874.
- Vinje, A. O., *Ferdaminni fraa Sumaren* 1860. Christ. 1861.
- , *Storegut. 2. Uppl.* Christ. 1868.
- Vodskov, H. S., *Sjæledyrkelse og Naturdyrkelse. I. Bd. Rig-Veda og Edda. 1.—2. H.* Kbh. 1890.
- Voigt, J. J., *Statistiske Oplysninger ang. den polyt. Lærestalts Kandidater samt Fortegnelse over dens Lærere* 1829—90. Kbh. 1890.
- Vor Ungdom. Kbh. 1890—91. Forts.
- Zeitschrift für den physikal. u. chem. Unterricht, herausgeg. von F. Poske. 4. Jahrg.* Berlin 1890—91. Forts.
- Zinck, L., *Nordisk Archæologi. Stenalderstudier.* Kbh. 1890.
- Zoologia Danica. Udg. af H. J. Hansen. 5.—7. H.* Kbh. 1887—90. Fol. Tvl.
- Östnordiska och latinska medeltidsordspråk. I. *Texter utg. av A. Kock och C. af Petersens. 2. h.* Kbh. 1890.

Skolens Examina

agtes iaar afholdte i følgende Orden.

Skriftlig Afgangsprøve.

Onsdag den 10de Juni 8—12 Dansk Udarbejdelse (fri Opgave). Torsdag den 11te Juni 8—12 Version — Arithmetisk Udarbejdelse. Fredag den 12te Juni 8—12 Fransk Stil — Geometrisk Udarbejdelse. Lørdag den 13de Juni 8—12 Dansk Udarbejdelse (bekj. Stof). Mandag den 15de Juni 8—12 Projektionstegning; 4—8 Beregningsopgave.

Fjerde Klasse, der faar sine Opgaver sendte fra Ministeriet: Onsdag den 10de Juni 8—12 Dansk Udarbejdelse. Torsdag den 11te Juni 8—12 Arithmetisk Udarbejdelse. Fredag den 12te Juni 8—12 Geometrisk Udarbejdelse. Lørdag den 13de Juni 8—12 Latinsk Stil.

Mundtlig Afgangsprøve, skriftlig og mundtlig Aarsprøve.

Mandag den 22de Juni.

Kl.
8 IV a Geografi T.

Kl.
3 Dim. Græsk Hs.
IV b Geografi T.

Tirsdag den 23de Juni.

Kl.
8 V Oldnordisk og Dansk Hf.

Fredag den 26de Juni.

Kl.
3 IV Græsk M.

Lørdag den 27de Juni.

Kl.
8 V Historie Hs.

Kl.
3 Dim. Engelsk Hf.

Mandag den 29de Juni.

Kl.	Kl.
8 IV b Fransk Sk.	3 IV a Fransk Sk.

Tirsdag den 30te Juni.

Kl.
8 V Engelsk, Tysk Hf.

Onsdag den 1ste Juli.

Kl.	Kl.
8 IV a Tysk B.	3 IV b Tysk B.

Skolens skriftlige Aarsprøve falder i Dagene fra den 1ste til den 3die Juli.

Torsdag den 2den Juli.

Kl.	Kl.
8 Dim. Latin Fr.	3 Dim. Latin Fr.
V Math. Hm. P.	

Fredag den 3die Juli.

Kl.	Kl.
8 IV (spr.) Latin Hs.	4 IV (m.) Latin Hs.
	3 II Tysk Hf.
	I Math. Ms.

Lørdag den 4de Juli.

Kl.	Kl.
8 Dim. Historie Hs.	3 Dim. Historie Hs.
IV b Naturhistorie T.	IV a Naturhistorie T.
III Geometri Hm.	III Tysk Hf.

Mandag den 6te Juli.

Kl.	Kl.
8 Dim. Dansk og Oldn. Hf.	4 Dim. Dansk og Oldn. Hf.
V Græsk Fr.	6 Dim. Tysk Hf.
III Historie M.	3 II Historie Ms.
	I Geografi T.
	Fbkl. Religion K.

Tirsdag den 7de Juli.

Kl.	Kl.
9 Dim. Fransk Sk.	4 Dim. Fransk Sk.
III Arithmetik Hm.	7 Dim. (spr.) Naturlære P.
	3 II Religion K.
	I Naturhistorie T.
	Fbkl. Historie Ms.

Onsdag den 8de Juli.

Kl.	Kl.
8 Dim. (m.) Naturlære P.	4 Dim. Matematik P. Hm.
10 Dim. (spr.) Naturlære P.	3 V Fransk Sk.
8 III Naturhistorie T.	I Tysk K.
II Fransk M.	Fbkl. Naturhistorie T.

Torsdag den 9de Juli.

Kl.
8 IV (spr.) Matematik Hm.
III Græsk Hs.
II Naturhistorie T.
I Historie Ms.
Fbkl. Fransk Sk.

Fredag den 10de Juli.

Kl.	Kl.
8 IV (m.) Matematik Hm.	3 III Naturlære Hm.
III Fransk Sk.	II Latin M.
	I Religion K.
	Fbkl. Geografi T.

Lørdag den 11te Juli.

Kl.	Kl.
8 V Latin B.	3 IV (m.) Naturlære Hm.
III Geografi T.	II Geografi T.
I Dansk K.	I Latin B.

Mandag den 13de Juli.

Kl.

8 IV a Historie Ms.
Religion K.

Kl.

3 IV b Historie Ms.
II Mathematik P.
I Fransk M.
Fbkl. Dansk K.

Tirsdag den 14de Juli.

Kl.

8 V Naturlære P. Ms.
III Latin Hs.
Fbkl. Tysk B.

Tirsdag den 14de Juli bekendtgjøres Udfaldet af Censuren for samtlige Klasser, hvorefter Sommerferien tager sin Begyndelse.

Onsdag den 15de Juli Kl. 8 bliver Prøve for Aspiranter.

Onsdag den 19de August Kl. 12 maa de nyoptagne Disciple være paa Herlufsholm. De ældre give Møde inden Kl. 10 $\frac{1}{2}$ Aften. Torsdag den 20de August begynder Undervisningen i det nye Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes Disciplenes Forældre og Værger, saavel som Enhver, der har Interesse for Skolen og dens Gjerning.

Joh. Forchhammer.

1891.